

૨૨૦૧

મહેવંત માવલીયા ન નેવ અવતાર નો પારતા.

અમદાવાદમાં

કાગદી ઓળમાં જાણદોરના પાત્રનાં અનદાવાદ.

“વિકાસિયા પ્રેસમાં”

અગતલાલ ઉમેદવાદે છાપી પ્રસીદ્ધ કરી

સંવત ૧૯૪૦ સને ૧૯૮૪

કીમત રૂ ૦-૧૨-૦

સદેવંત અને સાવલીંગાના નવ અવતારની વારતા.

શ્રી ગણેશાય નમઃ; શ્રી સારદાય નમઃ; અથ નીચે સદેવંત
સાવલીંગાની વારતા સંખ્યાએ લીએ.

કુહો—મમરૂ સરસ્વતી રારદા, માગુ છુંગી વિશાળ જેથી ટળે
મુખ્યદશા; મગટે જ્ઞાનની વાર. સત્ય થકી સજન ભણા, અને સત્ય
વસે મેહ, સત્યવંત ડુખીયો સદા, કુખન પામે તેહ; સત્યે રા
જ રીત મળે, સત્યે ઊંચ ગંગ, સત્યે મુજસ પામે ઘણી; સત્ય કો
હ કલ્યાણ, સત્યવંત તમે સાંભળ કયા કહુ રસ ખાણ. યુક્તિ જુ
ક્તિ એકમાં સમજે ચતુર મુખડુ.

ચોપાઈ—સદેવત સાવલીંગા તાળી, વાત ભાણું હવે નવ ભવ
તણી; સાંભળજે દેને કાન, મત ભુલ્યો પોતાનું ભાન. કુકારા લાણ
વાત ન થાય, માગ્યા વિણા ન પોરસે માય; ભગત વિના નવ ગંત
ગવાય; મરાજી વીના હાથુ ન કુટાય, સોના વકતા મુગુને સહુ; યુ
ક્તિ જુક્તિ જોડીને કહું સજન મુગુને હરખીત થાય, કુજનનું
મુખડું કરમય.

ચોપાઈ ત્રણ તાળની—એક સમે પારવતીને શીવ, કંઈલાશ
નવમાં ગયા સદીવ, અસખ્ય જુગની જોઈ વાવ, વળી એકા જો
તેની માંહ.

કોઈ સમયને વિશે માંહાદેવ અને પારવતી કંઈલાશપુરીને વિ
શે એકા છે તેવામાં પારવતી શીવને કહેતા લાગી કે હે સ્વામી તમે
આર દીશાના દેશો તથા વન દેખાડ્યાં પણ ઇશાન દીશાનું વન દે
ખાડ્યું નથી, માટે કીરપા કરીને તે દેખાડો તે જોવાની ઘણીજ હુશ
છે તે સાંભળીને મહાદેવજી કહે છે હે પારવતી એ વનમાં શું જોવું
છે, ત્યાંતો ખાણી અને પથ્થર વિના ખીજી કંઈ નથી; માટેહું

હેવા નહી આવો તે હું અગ્રેય થઈ જઈશ એવું સાંભળીને શીવે
 કહ્યું કે જો હું તને દેખડાવો અથવા પાણી તે વામાં અનેક પ્ર
 કારના ઝડ અને કુમ, તથા જનનારને દેખાંતેવું કાંઈ પ્રકારની
 હટ કરે તો, ત્યારે પારવતી બ્રાહ્મી જે હું સ્વામી વગડામાં હું શા
 ની હઠ કરોશ માટે આલોમારે તો પાણી હટ નથી કરવી એમ ક
 હેવાથી માદાદેવ પારવતીને વનને જોઈ સહ્યા જાય છે એવા
 માં અંધ વિચારે અવ્યાં ત્યાં જુએ છે તેના અનેક પ્રકારના કુનતી
 વાડી તથા પથરમાંથી પાણી પાણી ખજાણા નિકળે જાય છે અને કે
 ટલાક પક્ષીઓ ઝીણું સ્વરે કરીને જાય છે અને ઘણું સુગંધી પવન
 પાણી મદ્યમાં વાયા કરે છે તેવું મુંદર વન જોઈને પારવતી ઘણું
 આનંદ પામી પોતાના સ્વામીને દેવા દેવાગી કે ગાદાર જ આ જ
 ગા ઘણી સરસ દેખાય છે પાણી જ્યાંથી આ પવન થેડો થડો આવે
 છે તે જગ્યાએ પાણી હોય જોઈએ, કાગળ કે આવી કડી લેહર આ
 વે છે તે પાણી વિના આવે નહી તે સાંભળી મહાદેવ કહે જે અ
 હીયાં અશંખ જુગની નાનાં એરી વાય છે અને તે વાયને શાતસે
 પગથીયાં છે એવી મોઢોટી વાય છે અને તે પાણી ચગા નહી જે
 હું નિરમળ છે તેમારે પારવતી કહે કે એ વાય મને દેખાડે અને તે
 ની માંહે આપણું હતા આજે તે સાંભળી મહાદેવ પારવતીને સહ
 ને તે વાય માંહે કેતનીને બેઠા અને પારવતી શોધને કહે જે હું સ્વા
 મી આ વાયમાંથી પાણી ભરી લાવી મને પાણી તે વારે માહા
 દેવ કહે કે જળ ભરેવાનું વાસણ લાવ્યો નથી માટે શેમાં ભરી
 લાવીને તને પાણી પારવતી કહે ગમે તેમ કરી મને પાણી લાવી આ
 પો નેવારે મહાદેવે મગના ઝાડનું પાંડું લઈને તેનો પડીચો કરી
 ને વાયમાંથી પાણી ભરી લાવીને પારવતીને આપ્યું

દાહડો—શીવ જળ ભરીને લાવીયાને, પળી સોંપ્યું પારવ

તીને હાથ પીવા માંડે તે કામના, ત્યારે મુગ્ધાબની એક વાત.

જ્યારે પારવતીને મહાદેવજીએ પાણી લાવીને આપ્યું તે પારવતી જેમ પીવા માંડે છે તેવામાં એક ઝડ ઉપર એકલા જાનવરનું પ્રવિળીમ તે પાણીનાં દીકુ તે વેળા પારવતી ઊંચે જતા લાગી એટલે મહાદેવ બોલ્યા જે પારવતી તું પાણી મંગાવીને પી નથી અને કેમ ઊંચુ જીવે છે નાં ચુન્નઈને પાણી પી ન એટલે આપણે આપણા સ્થાનકે જઈએ તે સાંભળી પારવતી કહે છે સગાની આ ઝડ ઉપર જે જાનવર બેઠા છે તે ઘણાં સમજી અને શાણી છે પણ હાથ તે કાંઈ ઉદાશમાં હાથ એમાં લાગે છે માટે તેનું શું કારણ હશે ત્યારે મહાદેવ કહે છે કે જે સ્ત્રી તેવાં વાંદરા તો ઘણાં ફરે છે એની વાત કહેતાં એમુ તો જ માસમાં પણ પુરી ન થાય માટે આજ અપણે આપણા સ્થાનકે જઈએ તો સાંભળી પારવતીને રીસ ચઢ્યા તેની પેલું પછીયામાં લાવેલું પાણી ફેંકી દીધું અને મંખીનું રૂપ લઈને મહાદેવની જટામાં સંતાઈ ગઈ, તેથી મહાદેવે જાણું કે પારવતી અલોપ થઈ તેથી પોતે ગાંડો થઈ કુચવા લાગ્યે અને પારવતીની બેળ કરવાને વનમાં ફરતો ફરતો જેન જેમ પારવતીને ન દેખે તેમ તેમ વધારે ધુણવા માંડ્યું.

દોહરો—પાતર પાણીનું ફેંકીયુંને વળી લીધો માંખીનો વેશ શીવજી પારવતીને ઓળવાને. કાંઈ ફરતા ગાંડે જોને વેશ

ત્યાર પછી શીવજી કાસાવાસાં કરીને કહે જે એ પારવતીનું જે કહીશ તે હું કીશ અને હવે હું તારાથી થાક્યો હવે તું મગદ પણે થા અને તારૂં મુખ દેખાડ એવું સંભળીને પારવતી શીની જટામાંથી નીકળીને પોતાનું મુખ સ્વરૂપ કરીને શીવની સામી ઉભી, પારવતીનું શકીનું બળ વધારે તેથી ક

શીવ સંતાપ જાય અને શીવને પણ માનમ પડે નહીં માટે શી
વ કરતાં પારવતી વધી ધણી કરતાં અસ્ર વધી, હવે શીવે કહ્યું
કે હે પારવતી તું ક્યાં ગઈ હતી તારા વિનાનો હું ગાંડો બની
ગયો હતો. તે હવે તને દુખીને સુદ્ધી ઠેકાણે આવી, હું યોગી
બિગીને થાક્યો માટે તું ક્યાંગી આવી પારવતી કહે ને હું તે
જમારી પસેજ હતી હવે મને પેલા દિરાની વાત કહે ત્યાર
આફાદવજી કહે ને આવી રીતે એના આઠ ભવ થયા અને ન
વમો ભવ થવાનો છે. પારવતી કહે ને એ નવ ભવ મને ક
હી સાંભળાવે, હવે તેના નવ ભવ શીવને કહે છે અને પાર
વતી સાંભળે છે.

ચોપાઈ—શીવ કહે સાંભળતું નાર, નવ ભવનો કહુ છું વિસ્તાર,
ર, પેહેલેથી મરી પ્રાણશ્ચ સાર ત્રીજો ચક્રો ચક્રી નર નાર, ચો
થે હરણો હરણો કહી પાંચમે મોર મોરડી સહી, છઠે હરણે
શક્તી સાર, સાતમે રાય રાગો અવતાર, આતમે વાંદર વાંદરી થ
યા; વીજગથી તે બહુ દુખ લઘ્યા; નવમે થશે નર અવતાર તે
સઘળો કહુ વિસ્તાર, વીજગથી ટેળી હોશે સન્નગ દુખ કહી
હોશે સુખ ચોક.

દાહરો—સત અવતાર એના વિજગે ગયા હવે હવે આઠમે ધરોરે
તેમ નવમે સન્નગ પામશે સહી. એનું અમર રહેશે જ્ઞને નામ.

એ રીતે કહીને શીવજી કહે કે આલો હવે આપણે સ્થાનકે જ
ઈએ તેવારે પારવતી કહે ને કે માહારાજ તમે ને વાત કહી તે
તો મોઘમ કહી પણ તેના નવ ભવ શી રીતે થયા અને તે શા
થી વિજગ પામ્યા તે સરવે માંડીને કહે નહીં તો પાછી સતાઈ
જઈશ, તે વારે શીવ કહે અરે એમ નહીં કરતી એક વખતલો સ
તાઈને માટે તેલ કાઢી નાખ્યું ન વળી શું બોલી તું કહે તેમ
કે પછી કહે ને નવભવનો સઘળો વિસ્તાર અને સાંભળાવે આ

હાદેવજી કહે ને પારવતી સાંભળે છે પ્રથમ કૈાના આડખાંથી તિ
કળીને બીજા બીજા વિશે પ્રાણીય થયાં તે નાનપણમાં રામનાથ
જેશીની દીકરી સાથે વિવાહ કરીએ અને દશ વરસના થયે ત્યા
રે તેના આપે કાશીએ જણવા મોકલ્યે, ત્યાં કેટલાક દીવસ રહી
ને ઘણી વિદ્યા શીખીને મન કમાઈને ઘેર પાછો આવે છે, તેના
માં તેના સસરાનું ગામ રસ્તામાં આવ્યું તે ગામની ભાગેજે કુવા
ઉપર પ્રાણીય વિસામો કર્યો તેવામાં ગામના લોકોએ તેને જોળ
ખીને તેના સસરાને કહ્યું કે તમારો જન્મક કાશીએથી આવ્યો
છે તે ઘેર જાય છે તે સંભળી રામનાથ જેશી કુવા પાસે આવી
પોતાના જન્મકને તેડી ગયા અને તેના સાડ રસોઈ કરાવીને અ
છી તરેહથી જમાડ્યો હવે રાત પડી તે વખત પોતાની દીકરીને
પોતાના સ્વામી પાસે મોકલી બટલ તેણીને એકાંત સ્થળમાં લઈ
ને સુઈ રહ્યા પણ સસરાની વાતમાં સમજ્યા નહી તે વારે તેની
સ્ત્રીએ તેને કામબોગ શીખવ્યો તે કરવાથી બટલ ઘણા ખુશી થ
યા અને તેને વિશે ઘણાજ લોભ થયો હવે કેટલાએક દિવસ સાસ
રામાં રહીને પોતાની સ્ત્રી સાથે લેઈને આપના ગામ તરફ જાય
છે જોવામાં મોઢોટા જંગલમાં આવી પેહોત્યાં ત્યાં ખંનને ઘણી
તરથ લાગી અને પાણી કાંઈ દીકામાં આવતુ નથી એવામાં જ
તાં જોતાં કોઈ એક ગાવાની તુલસીમાં પાણી દીકું છે મગાવ્યો
બાળાએ આપ્યું તે ખરૂં પણ તે નવટાંકને આશરે હતુ તથી
સ્ત્રી કહે રે સ્વામી આ પાણી તુ ખી એમ સામ સામી વાદ કર
તાં કરતાં કંઈ સુકાવાથી બને મરણ પામ્યા એવામાં મહાદેવ
અને પારવતી આકાશ મરગથી જાય છે તેવા ને પારવતી ખંને
ને ખરેલા જોઈને શીવને કહેવા લાગી જે આને સંજવન કરો
તેવરે શીવ કહે સંજવન કરૂં તો ખરે પણ આખર પાછાં મને
નહી મારું તું હક ગુનીકે ત્યારે પારવતી કહે ગમે તેમ થાઓ

(૧૨)

પણ એ બંનેને જીવતાં કરે પછી માહાદેવજીએ પાણી મંત્રીને
છાંટયું એટલે બંને જાણુ શજીવન થયા અને તેમની પાસે તુમ
હી હતી તે શીવના પ્રભાવી પાણીથી ભરાઈ ગયું તે જોઈને
અન્નજી પોતાની ઝૂળી માંહેથી લાડવા કાઢીને બંને જાણુ આ
ધા અને તુમહીમાંથી પાણી પીધું એવામાં તેમને ભોગ કરાવી
ધર્યા થઈ તેથી બ્રાહ્મણ કહે છે કે જે સ્ત્રી આપણે આ વનમાં
રહીયું તો જનવર દેરાન કરશે માટે કોઈ ગામ નજીક જઈએ
તો કીક એમ ધારી બંને જાણુ એક ગામની ભાગેજી આવીને શી
વના દેવગામાં ઉતર્યાં એવામાં વિષયજીની તેમની મરજી થ
ઈ તેથી સંકાશ લીધે માહરું લીંગ તેમને અડચણ કરવા લાગ્યું
તેથી તે શીવજીએ તેણે ઉખેડી નાખ્યું અને ભોગ કરવા મંડ્યા.

છપેા

કામીને નહી શરમ, કામી જન ધરમ ન ધારે;

કામીને નહી લાજ, કામી જન મરે ને મારે.

કામીને નહી લાન, કામી જન કાંઈ ન વિચારે;

કામીને નહી શુદ્ધ, જ્યારે કામાતુર થાએ,

કામી કરમ કરે ઘણું, પાપ પુન્ય નવિ ગણે;

કામી સમો પાપી નહી, અવગુણથી દુઃખમાં પડે.

ત્યારે શીવ પારવતીને કહે જે મે તુને કહ્યું નોંધેતુ કે આ
ને છાંટવાથી હરકત કરશે કે જો મારી મુરતી એ ને ઉખેડી
ફેંકી લેધી ત્યારે પારવતી કહે કે તમે તમારું શરીર બદલીને તે
ની પાસે જઈ બીવડાવો પછી માહાદેવજી ખાતાને વશ લઈ
ને હાથમાં ઝૂળી અને દડ પકડીને દરામાં આવીને તેઓને
કહે કે અરે દુષ્ટો તમે દેવળમાંથી નીકળો નહી તો આપ દઇશ
તે સાંભળી પેલા બંને કહે જે અહીયાં તારા આપતું શું થાકે છે.
જા જા તાકરા સારૂ આ જગા કમવા છે એ રીતે બોલ્યાને શીવ

ને ખંને જાણે મારવા માંડયા તેથી મહાદેવજીને ગુસ્સો ચડ્યો અને
 ને આપ દિધા કે તમારા આઠે ભવ વિભેગમાં જન્મે તે સાંભળતી
 વેંત ખંને જાણ્યા એ ભાન રહ્યું ગયાં અને ત્યાંથી નાશીને વનમાં
 ગયાં, નદીના કિનારા ઉપર એક ગામ દેખીને ત્યાં બેસીને વિચાર
 કરવા લાગ્યા જે આપણે કાશીએ જઈ કરવત મુકારીએ તો શીવ
 ના શ્રી પલાગશે નહીં; એ વિચાર કરતાં વાહાણું વાયુ તે વારે અસ્ત્રી
 કહે જે આ ગામમાં જઈને તુમે ખાવાનું લઈ આવો પછી તેના ધણી
 આમમાં ખાવાનું ઘેવા ગયો એવામાં એક રાજાને કુવર સપારમાં રમ
 વા નીકળ્યો હતો તે ત્યાં આવી ચડ્યો તે વારે અસ્ત્રીને દીઠી તેથી
 કામ વિકાર જાગ્યો, અને ત્યારે કહે જે તુ મારી રાણી થા અને
 ને મારે ઘેર ચાલ, જો સમી રહી આવીશ તો દીક છે નહીં તો
 જખરાઈથી લઈ જઈશ તે સંભળી સ્ત્રીએ વિચાર્યું કે હમણાં
 તો ગયા વિના છુટકો નથી મારે હાલ જાઉં અને પાછળથી હરેક
 યુક્તી કરીને છુટીશ એમ ધારી કુવરની સથે રહ્યું અને કહે કે હા
 હા મારે વરત છે તે માસ પુરા થયાં પછી ભોગ કરીશ તેવાત
 કુવરે માની અને તેને એક મેદલ રહેવાસાર આપ્યો હવે તેના
 ધણી નદીના કિનારા પર જીએ છે તો પોતાની સ્ત્રી દીઠી નહીં
 તેથી કુખ પામતો કાશીએ જઈને કરવત મુકાર્યું હવે પછી સ્ત્રી
 એ વિચાર્યું કે હવે હું શી રીતે છુટું એવે રાતની વખત મે
 દેલમાંથી ઉતરી ત્યાં નિચે ઘાટો ખાંધેલા હતો તેના ઉપર પુરૂષના
 વેષ પહેરીને બેઠો તે એક રાતે દીઠી તે પણ ઘાટની પાછળ
 પાછળ જવા લાગ્યો થોડે દુર ગયા પછી પેલીએ પાછું વાળીને જો
 યુ તો રાવતને દીઠો રાવતે તેને દીઠી તે વારે વિચાર કરવા લાગ્યો
 કે આ રાવત મારું શીર કપાવશે માંદે અને બાલાવુ તો ખરી
 એમ ધારી રાવતને કહ્યું કે તુ કાણ છે રાવત કહે હું રાજા
 નો ચાકર છું પણ જો તુ માફારી સ્ત્રી થાય તો તને કંઈ કુખ

આવવા નહીં રહી ત્યારે તેણીએ વિચાર્યું, કે હાલ તેની મરણ
 મુજબ હા કહું ને પછી તેનો ઘાટ ઘઠીરા એમ તને સાથે રાખ્યો
 તેમાં રસ્તે વેગજેથી એક ગામ દખાને પેલા રાતને કહ્યું કે
 આ ગામમાંથી ખાગનું લઈ આવો પેલો રાત પાણુ ભર્યા રા
 ખીને ગામમાં ગયો તેજ વખતે પેલીએ ઘેડો બટકાવી દીધો અને
 થોડી વારમાં પાંચ સાત ગઉ પોંચી ગ્રામ, ત્યાં જઈને વિચાર કરવા
 ભાગી કે મારો સ્વામી ક્યાં ગયો હશે એ કહેતો હતો કે માફા
 દેવળએ શ્રાપ દીધો તેથી કાશીએ જઈ કરવત મુકાવીશ માટે નકી
 કાશીએ ગયો હશે એમ ધારી પોતે પાણુ કાશીએ જઈ ત્યાં કરવ
 ત વાળાને પુછ્યું કે ભાઈ અહીંયા કોઈ પ્રદાણ આવ્યો હતો, તે
 વરે કરવત વળો કહે આજ્ઞા આવી હતો, તેને શીવે શ્રાપ દી
 ઘો હતો કે આઠ ભવ વિજેગે જન્મે તેથી તેણે મને કહ્યું કે મા
 હશે આપ નિવારણ કરવા કરવત મુકતે વારે મેં કહ્યું કે શોવનો
 શ્રાપ મટશે નહીં અને તું કરવત મુકાવીશ તો એક ભાનું ફળ
 રહ્યું મુકતાનું મળશે. એમ કહી કરવત મુકાવ્યું તને થેડજ વા
 ર થઈ છે, તે સાંભળીને તે સ્ત્રીએ પાણુ ઘોડો અને બીજા સામાન
 ધરમ કરીને પોતે પાણુ કરવત મુકાવ્યું ત્યાંથી મરીને બને જાણ વ્ય
 કવો ચકવી થયાં ને વનમાં રેડવાં જ્યાં જોવામાં એ બને એક ઝા
 ઠની ઘટામાં બેઠા છે ત્યાં એક દેવ લાગ્યો તે બળને બળને આ
 ક નજીક આવ્યો અને તે પાણુ બગવા માંડ્યું, તેથી એના પાંદડા
 બગીને નિચે પડ્યા સાંઘ્યાં તે માંહે માંહે એક બીજાને કહે છે.

દેહાહુરો—પત્ર વણુટે જ્ઞેન ડાળશુરે વગી તમે વતના ગય; અ
 બ અપને કબરે મિર્સામે, અને કુરુકુ પડે કુરે ભાય.

પાંદડાં કહે છે અરે ભઈ આપણે જુદા પડીએ છીએ હવે કવ
 રે મળીશું ને વરે ઝાડ બેઢ્યું કે આપણું મળવું તો થાણું મુ
 શકેલ છે; કોરાણું કે તેમાં કાંઈ આપણું ઉપાય નથી કે અહીં

ચાંધી બચીયે પણ આપણા ઉપર પેલા જનાવર બીયારાં બેઠાં છે તે કે
મ ઉડતા તથી તથી કાંઈ કરતાં ઉડી જાય તો છતાં રહે.

દાહરા—દૃવ બળતો દેખી ને, કાંઈ તરાર કહે સુગુ રાય; અ
મે તો બગીચે પાંખો પિના, ભુડા પાંખી કયું ઉડી નવ જાય.

ઝડ કહે છે હે પખી તમે તો પાંખો તાળા છે તેથી ઉડો અને
અમારે તો પાંખો તથી માટે બગીચે છો એ તે સાંભળી પાંખી કહે છે

દાહરા—ફળ ખાધાને ઘર કર્યારે, વળી બેસીએ નીતકાળ; તમે
બળો ન અમે ઉડ એ તો, મીલી તે ફેન પરખાય.

હે તરવર અમે પેરતર તારા ફળ ખાધા છે અને વળી તારા
ઉપર ઘર કરીને રહીએ તારી કાળ ઉપર બેસીએ અને હવે તું બગી
ચે ન અમે છત્રીએ વાત કીડી માટે અમે તારા ભેગાં બગીચાં.

દાહરા—ફળદી તો જરૂરી તમે ને, વળી ચુપાળેર સદા;
કાતુ નીકરે કંકુ બચાને, બસીહારી તેનું હેત.

પાંખી કહે છે હે ભાઈ સાંભળ જેવ હજીદરને ચુનો ભેગા
થાય છે તે વેળા હજીદરની બીજામાં મટી જાય છે ને ચુનાની સ
ફી મટી જાય છે, ને પછી કકુત જેવો સાલ રંગ જાય છે મા
ટે અમે પણ તેવીજ પ્રીતી કરનારા છીએ, તે કેમ ઉડી જાય, અ
મે પણ તારી સાથે બગીચા એમ કહી તે ચકલો ચકલો બ
ને બગીચામાં; ત્યાં એ થા ભવમાં એક વગલામાં હરાણ અને હર
ણી થયા તે એક દીરા થાસ ચરવાને જાય છે, તવામાં એક પાર
ધીએ તેમને ઘેર્યા; તે વેળા હરણો કહે છે.

દાહરા—પાપી પારધી કયાંથી આવીયા ને, કાંઈ લેના અમારાં
રે પ્રાણ; વગર વાંકે અમને મારશે તો, તેમાં તાહારું સરથે કામ
હરણો પારધીને કહે છે પાપી તુ અમારા વગર વાંકે પ્રાણ
લેવાને કયાંથી આવ્યા અને અમને મારવાથી તારું શું સાર થ
શે તે સાંભળી પારધી કહે છે.

દાહરો—હુતો પાપી નથી પણ કાંઈ મને મોકલ્યો રાખએ આ હી ભક્ષણ કરવા તેહને, હુતો સર્વ જર્મશ તમને તહી.

પારધી કહે છે હરાણુ હુતો પાપી નથી પણ રાખએ ભક્ષણ કરવા માટે મને મોકલ્યો છે, તેથી હું તમને ત્યાંહાં સર્વ જર્મશ, એમ કહે છે તેટલામાં હાણી કુદકો મારીને નારી ગયો અને હરાણી પકડાઈ મઈ તને ઝાલીને પારધી સર્વ જાય છે તે વારે હરાણી ગામી.

દાહરો—ભાઈરે વીરા મારા પારધીને, કાંઈ દયા કરી મુજને છો; રવામી મારો નારી ગયો, માટે કીપાકડી મને મેહલ.

એવી રીતે હરાણીનું ગનીમીનું વૃક્ષનું નેહન પારધીને દયા આપી તથી તેને છોડી દીધી પછી તે હરાણી પાતાના હરાણને ખોજવાને વનમાં ફરતી ફરતી એક પરવત પાસે તે હરાણને મુ એલો દીઠો તેથી પોતે પણ માથું કુટ ને મરણ પામી ત્યાંથી બં ને જાણુ મોગની ચાનીમાં પેદા થયાં, તેથી મોરને સંજ્ઞેમ દોતો નથી માટે તે બા પણ વિજ્ઞેમમાં ગયો, ત્યાંથી મરીને હંશ હં શાપી થવાં તે એક દીવસ વનમાં રમવાને નીકળ્યાં હતાં તેવામાં એક મેટ નામ આવ્યો, તે બંનેને ગળી ગયો તે વખત બંને જાણે; પરમેશ્વરનું નામ સંભારેલું તેથી મરીને હંશના જીવ ઉદ્ધાર પુર નગરને વિશે સુદર સ્ત્રી ન પેટે દીકરી થઈ તેનું નામ ગુણવંતી એવું દીધું, એવે તે ગુણવંતીના બાપે તેના વિવાહ વસલ કુવરની સાથે કર્યો અને તેનો માએ તથા તંના ભાઈએ અને તે ના કાકાએ જુદે જુદે ગામ વિવહ કર્યો એવામાં ભગતના દીવ શે તે ચાર જાણુ પરણરા આવ્યા તેઓ માર્હે માર્હે ભડવાં ભાગ્યા પેટ્રા કહે છે હું પરણું ન પેટ્રા કહે છે હું પરણું, એવી રીતે ચાર જાણા તકરાર કરવા મંડ્યા; તે નેહન ગુણવંતી કન્યા કરોધ કરીને વિચારવા ભાગી ને માહાત્મા વાસ્તે આ બધા સહી મરે છે,

(૧૭)

માટે મને નિહાર છે એમ ધારીને અગ્નીમાં બળી મુઠ તેની થ
 યે એક જાણ મોહ કરીને બળી મુઠો અને બીજે રાજ છોડીને દ
 શાંતર નાશી ગયો ત્રીજે તેના હાલકા ને રાખ ગગાએ વેહેવરાવી
 આવ્યો અને એવો વસંત નામનો કાર પેતાને ધેર જઈ સ્ત્રીનીપી
 ઠ મુકી જમવા લગ્યો હવે જે દશાંતર નાશી ગયો હતો તેને
 નર્મ કરતા કરતા એક જોગી મળ્યો તેને કહ્યું નેહ નાદારાજ હું
 કુખાચો છું, માટે આજની રાત તમારા મઠમાં સુઈ રહેવા દો, બા
 વે. કહે કે એ સામા યુધીમાં સુઈ જા પછી તમારું સુતો એવા
 માં મધરાતને સમે પેલાને હંધેલો જાણી બાવાએ ફરીને એકબો
 યરામાંથી મહદુ લાવ્યો તે મહદુ એક પાદશહની ચોરતનું હતું
 તે જોગી કબરમાંથી કાઢી લાવેલો હતો. તે દહડે બોયરામાં મુ
 કે અને મધરાતે પોતાના મઠમાં લારીને અત્રા છાંટી સજવન ક
 રીને તેની શાષેભોગ કરે છે તે પેલા રાજના છોકરાએ દીકુચેટલે તે
 વિચાર કરવા લગ્યો કે એ જોગીએ પાણી છાંટ્યું તે ક્યાંથી લા
 વ્યો અને ક્યાં મુકે છે તે જોવું જોઈએ એમ ધારી હજવે રહી નખ
 હાર નીકળી તે જોગીને અત્રતના શીશો મુકતાં દઢો તે જોગને
 પોતે સુઈ રહ્યો ત્યાર પછી તે જોગાએ મહદાને સજવન કંચું
 હતું તેની સાથે રગભોગ કરીને પાછું મહદુ કરીને બોયરામાં મુ
 કી આવ્યો. સ્વારમાં જોગી ફેરવા નિકળ્યો, તે વેળા પેલા રાજ
 કુંવરે જાનો માનો અઠતના શીશો બાગાના મઠમાંથી ચોરીકી
 ધો તે લેઈને રસ્તે ચાલતો થયો અને તાકીદથી જતાં સ્ત્રી બળીમુ
 ઠ હતી ત્યાં આવીને શીશામાંથી અઠત છાંટ્યું ચોટલે બંને બ
 બી મુઠેલા સજવન થઈને ઉઠ્યાં તે વાતની ગામે ગામ ખબર થ
 વાળા પ્રથમની પેઠે ચાર જાણ એકઠા થઈને જુદા કરવા લગ્યા;
 તેમાંમાં તે કન્યાના બાપે નગરમાંથી મોટા અને હુશિયાર શાહુ
 ફારોને બાલાવીને કહ્યું કે તમે ન્યાય કરો જે આ કન્દાનો ૧૨

ખો ખો કીચા થાય ને સાંભળીને શાકારો ખુમ વિચાર કરી
 ને કહે જે સાંભળો જો છતાં કર્યાં જો નેના બાંધ થય કે
 મકે તેને જન્મ આપ્યો માટે તેના બાપ અને જન જે ફાડકાં
 થા રાખ ગંભાનાં નાખો અવ્યો ને દીકરો થયો દીકરો દાપ તે
 જ વેદવગરે અને નેના ભોગે મળો મુગો ફો ને પાછો એ
 ની સથે જન્મ પમ્યો તેથી તેના ભાઈ થયો અને જે તોડ મુગી
 ને ખાતો હોયો ને સ્વમી થાય માટે એને પરણાવી જોડે એ
 રીને પચાતીએ ઇતમાફ કીધે તે વારે રાખ એ તમ કુારને એ
 ની દોકરો પરણાવી તે લડત પોતાના તર્કરનાં ગયા.

એક દિવસે સ્ત્રી અને જરખર જૂને જાગુ ગાપ માફર હવાખા
 વાને ગપ ત્યાં એક મોટો વાઘ આક્રો એ દેવોને મ ન જુદા
 ઠગા લાગ્યાં, અને વાઘ કુારની પુઠું પડ્યો, તે આરો જ્યાં તે
 ને પકડીને બી નાંખ્યે; ને પગમાં ભાસી જગત્ત તા લુઈ ગયો
 એટલે રાખી પગ જંગલમાં એ દવા કાઢી તે ઘણા દિવસની જુ
 ખો તરશી ફરતો ફરતી એક પાડાડનો નછક અરીને નાંચે એ
 શીને રિચર કરે કે કે, કદી વઘ માફાત રુપમીને ખાઈ ગયા ન
 હો હોય એમ વિચારે છે એકામાં એક ચેર તે બીચારીને લુટી
 લીટી નેથી ઘાણું હુમ તામોને એક કુવામાં પડીને મગણુ પામી
 તે તાંદગે થઈ અને રાજકાર પગ મરોને વાંદગે થયો અ રોતે શી
 વછ પ પારવતીને કહ્યું, અને વળી પોતાની આંગળી સામી કરી
 કહે જે હે પારવતી મે કહ્યું તે વાંદગેને વાંદરી આ ઝાડ ઉપરજે
 ઠાં છે તેજ છે; એમ સાંભળી પારવતી કહે જે હે મહારાજ એ છ
 વાને તમારા શ્ર પથી સાત ભવ મુગી દુખ પડ્યું માટે હવે તો તે
 મને મુખી કરો અને વિલેગ ટાળી સંજેગ કરો તે વારે મહાદ
 વછ કહેકે હે પારવતી તું ધીરજ રાખ હવે એમને ધીરેત્રીસુખ થશે
 થોડા વખતમાં એમને માગુસનો ભવ આવશે એટલે મુખ અને

જેમ થશે ત્યારે પારવતી કહે જે માહાવાળ એમને માણસના બવ આપો અને આટલું માહાર કહ્યું માનીને એ ખીચાવા રાંકને માણસ કરો ત્યારે શીવ કહે જે આ વખત અગ્ર સાધકીયુ છે માટે હમરાંગ આ વાવમાં બને જાણ પડે તો હમણાં માણસ થઈ જાય; એવો વાવનો મરિમાં છે માટે જે એમાં હમાણા પડે તો નહીં બને જાણ વાંદરા મટીને માણસ થાય.

દાહરો—ઉંચા તારા ટગમગે ને, નીચેથી મહા જળ વાય; તેમાં પડે દાજનારનાં તો, વળી સરજે નરને નાર.

એ પાઠ—સરજે નરને નાર, વળી ઇશ્વર તો એમ કહે; એ ના જીએથી વાર, અવતાર તો અમર રહે; આપ્યું શિંદાસન કાચ, રાજ દીધું ચક્રે; અનેક જુમ વહી જાય, અવતાર તો અમર રહે.

એ તો રીતે શીવ કહીને પારવતીને લેઈ ત્યાંથી આસી નીકળ્યા હવે શીવે કહેલું પેલી વાંદરાએ સાંભળ્યું ને વાંદરાના સાંભળવામાં આવ્યું નહીં, તેથી વાંદરા વાંદરાને કહે છે.

દાહરો—સાંભળ ભુલ્યા વાંદરાને, તરૂં હાથ રાખ નિરધાર; પહોંએ અગ્ર વાવમાં તો, વળી આવે મનુષ્ય અવતાર.

હું વાંદરા આપણને શિવે કહ્યું માટે વાવમાં પહોંએ તો મનુષ્ય થઈએ ત્યારે વાંદરા કહે છે.

દાહરો—દહી પોતાની ખાળી કરીને, આવે એભેરે જને રાખ, વાંદરા માં જાણો ઇશ્વરારે, એવા લગોટા કું જ ને લાખ.

હું સ્ત્રી એમને ઇશ્વર કેમ કહેવાય એવા તો રાખ ચોળી ઝડાવધારી લગોટીવાળી ઘણાએ ખાવા નખડે છે માટે હું તો નહીં મકુ જે એવાનું કહ્યું કરીએ તો છવ જોઈએ પછી વાંદરાએ ઘણું કહ્યું.

જે વાંદરાએ માન્યું નહીં એટલે છેવટ થાકીને એકલી વાંદરાએ તે વાવમાં શ્રી રામ કહી મકુ મુક્યું તે મકતાં વેંતજ સોખ વરસની ઈંદના ઘરના જેવી અમ્મરા થઈરે.

હી નેનાં પોને તગ્ન શરીરે ઉના રહી છે પછી વાંદરા ને સ્ત્રી જોઈ
મહા મોહીન થઈ ગયે ન પે ને તેની પાછળ વાત તં પડ્યા માં
હયું એટલે અસી બોલી.

દોહરો—સાંભળ લુડા વાંદરાને, વળી હવે નંભરનો ફાળ; અ
પ્રા એ વડીયુ વડી ગયું ને, હવે સામે ઉગતોરે કાળ.

હે લુડા વાંદરા હવે તું પડોશ તો મારી જઈશ કારણકે એપ
ળ ગઈને તુ મારી સાથે પડ્યો હોત તો તારૂ કામ થત એવું સાંભ
ળી વાંદરા જનમાં પરગઈ ઘણો શોક કરવા લાગ્યે અને સ્ત્રીને કહ્યું છે.

દોહરો—અમે તે વન કેનાં વાંદરાને વળી ફરીએ તે ઉપારે ડાળ
તુમે વાંદરાની સુંદીને, તને લઈ જશે લુપાળ.

હે લુડી ત્યારે હવે મારા શન હવાલ થશે, તને તો આવી રૂપ
વંતી જોઈ કોઈ રાજા લઈ જશે ને મારે તો ડાળે ડાળે ભટા તુ
પડશે ત્યારે સ્ત્રી બોલી કે લુડા વાંદરા તુ શીદને ચીતા કરે છે
તને મુડીને હું કયાંઈ જઈશ તહી તું પેહલેથી તક સુચો તે હ
વે નિમાશે શું વળે હવે તું વનમાં જઈ વનફળ લઈ આવે તો
આપણે બંને જણ ખાઈએ એવું સાંભળી વાંદરા વનમાં વનફળ
લેવા ગયો, એવામાં હીરાશીન રાજા, મનરજણો પ્રધાન તથા એ
ક ધાંયજને એ ત્રણે જણ શીકાર રમી પાછા ધીર જતા હતા તેઓ
વાવ્ય ઉપર આવ્યા ને એ વાવ્યની પાસે એક ઝડ હતુ ત્યાં જ
ઈ એકા પછી રૂપાની ઝારી ધાંયજને આપીને એ વાવ્યમાં પાણી
ભરવા મોકલ્યો; ધાંયજને ઝારી લઈ જેવે વાવ્યમાં એક બે ને ત્રણ
પગથીયં ઉતર્યો એટલે "પેલી રત્નીએ એના અવાજ સાંભળ્યો
કોઈ પ્રગ્મ આવે છે ને હું તો તગ્ન છું", તેથી પોતે માંડીથી ઘટે
ક હાડીને કહ્યું કે ખપડદાર કોણ આવે છે ધાંયજને એકા રૂક
આસીતો વાવમાંથી ભગદર અતજ સાંભળ્યો એટલે તે બીન્યો
તેથી હાથમાંથી ઝારી પડી ગઈ.

સાહસી-ખડખડ ઝારી હાથે શું પડી, માથે ની પધડી ઉડી; વિ
સારી નેડા ત્યાં તે રહ્યો. બુન પાડી રાજ્ય આગળ ગયો.

ધાંયજી ઘરથર ધુતો ધુતો ઉગડે માંચે નાઠો નઠો. રાજ્ય
રાજ્ય પાસે આવ્યો, રાજ્યએ પુછ્યું કે પાણી લાવ્યો ત્યારે ધાંયજી
કહે માહારાજ બળું તમારું પાણી હુને માહારા હોકરાતા નસીએ
માંડીથી જીતો આવ્યે હું માંડી ઉતર્યો તે એકાએક એવો મો
ટો ભયંકર અવાજ થયો કે તે સાંભળીને છળી મુઠો ને ઝી
હાથમાંથી વાયમાં પડી ગઈ પાધડી પણ માથેથી પડી ગઈ ને
માગ નેડા પણ મુઠીને નાશી આવ્યો હું તે હજીએ સમો વ
જ્યો નથી તે સભળી રાજ્ય ઢાલ તરવાર લઈ વાવ્ય ઉપર આ
વ્યા ને વાયમાં એક પગથીયું ને બીજે પગથીએ ઉતર્યા કે માંદે
થી ગણગણાટ કરતો અવાજ થયો તે સાંભળી ત્યાં રાજ્ય ખમચા
ઈને ઉભા રહ્યા પછી માંદેથી સ્ત્રી એ સાં કે કાણ આવે છે હું
નગન છું, ત્યારે રાજ્યએ કહ્યું કે તું કાકેણ છે. ચુડેલ છે, કે કો
ણ છે ત્યારે સ્ત્રીએ કહ્યું કે હું દુઃખની મારી સ્ત્રી છું પણ નગન
સ્ત્રી છું ને તમે પુરૂષ છો તેથી તમને ના કહુ છું પછી રાજ્યએ
પોતાને ખમ દાખલ હોતો તે વાયમાં નાખ્યો એટલે તે લઈ પેઢ
રીને ઉભી રહી પછી રાજ્ય ધીરે ધીરે હીમત ચલાવી વાયમાં ઉત
ર્યો ને જીતે છે તો મહા રૂપવતી ક્રિષ્ણદ્રવતી અપહરા જેની સ્ત્રી
દીઠી તેને નેડા અંજલિ ગયો પછી રાજ્યએ સ્ત્રીને કહ્યું કે તું
આવી જગામાં કેમ રહે છે. મારી સાથે આવે હું રાજ્ય છું
માટે તારે જે નેડાએ તે આપીશ ને તને માફ, શુભી કરીશ
પછી સ્ત્રી કહે માહારાજ હું તો કુવારી છું ત્યારે રાજ્ય કહે હું ત
મારી સાથે પગણીશ સ્ત્રીએ કહ્યું કે તમે મને વચન આપો કે હું
કહું તે તમારે કરવું પછી રાજ્યએ એને એવું વચન આપ્યું એટ
લે સ્ત્રી કહ્યું કે એક તો મારી સાથે વાંદો છે તે મારી જી

માણ છે તેને સાથે રાખવો ન બીજી એ કે હું તમારી સાથે
 છ માસ પછી લગ્ન કરીશ રાજાએ કહ્યું કે એમ કરેજો પછી રા
 જા પોને વચથી બહાર આવી ઘાંયજીને કહ્યું કે તું ગામમાં જઈ
 એક રથને પાંચ સાત સીપાઈ લઈ આવ પછી ઘાંયજી રાજાના ક
 હેવા પ્રમણે ગામમાં જઈ લેઈ આવ્યો એટલે રાજાને સ્ત્રી કહે
 કે આ રથ ગંગાવ્યો છે તેમાં એસો હવે પેલો વાંદરો વનમાં ગ
 ચો હતો તે આવ્યો તેવામાં સ્ત્રીએ પડદા ઉઘડી બહાર મોકલ
 કાઢી જાયું એટલે પેલો વાંદરો થેકડો મારી રથમાં પેશી ગયો
 તે નાણી પાસે જઈ પછી રાજાને રાણી ગામમાં આવ્યાં,
 ત્યાં રાજાએ રાણીને એક કડીયા મેહલમાં ઉતારે આપી એવાં
 રાખીને એનો હજુરમાં નોકર ચીકર તથા ફાશી સોંપી તેમાં રા
 હી પોતાના વાંદરોને સોનાની સાકર બાંધી પોતાના પક્ષએ બાંધી
 રાખે છે રાજા કોઈ વખત પાસે જાય તો સામી ખુરશી નાખી એ
 સવું પડે રાણીના પાસે જઈ એસાય નહીં જો નાણીના થડમાં
 જતા જાય તો વાંદરો ડોળા કાઢી સામો દંતઈ કરી કરડવા
 જાય પણ રાજાજે રાણી પાસે આવવા દે નહીં પછી રાજાએ નિ
 ચાર કર્યો, કે આ વાંદરો રાણી પાસેથી જાય તો પછી નિરાંત
 વાત થાય નહીં તો આપણને જીવવા દશે નહીં એવું નાણી પો
 તાની માનીતી રાણી પાસે આવ્યા ને કહ્યું કે તમે આ સ્ત્રી
 ની પાશ્વેથી વાંદરો આધો કડકાવવાનો ઉપાય કરવો જોઈએ એમ
 વિચાર કરતાં કરતાં એક દહાડે એક મદારી વાંદરો અને વાંદરી
 લઈ રમત રમવા દરબારમાં આવ્યો એટલે રાજાએ મદારીને ક
 હ્યું કે તું નાણીના મેહલ આગળ જઈ રમત કરીને રાણીને ખુ
 બ ખુશી કર કે તને રાજા થઈ કાંઈ વચન આપે તે વચન લઈ
 તું રાણી પાસે જો વાંદરો છે તે માગી લે એમ કહી રાજા મદારીને
 મેહલા પચાસ રૂપીયા આપ્યા તે લઈ મદારી રાણીના મેહલ સા

મા આવા રમત કરતા માંડી એટલે રાણી વાંદરાને ઝડપે લાવી
 બેઠા પછી મદારીએ ખુમ રમુજ રમત કરી તેથી રાણી ખુશી થ
 ઇ મદારીને કહ્યું કે તું માંડી તે આપુ ત્યારે મદારીએ કહ્યું કે
 આપનુ વચન પછી રાણીએ મદારીને વચન આપ્યું એટલે મદારી
 કહે કે આ વાંદરો છે તે મને આપો તે ધાંભળી રાણી માંડી ચી
 તામાં પડી કે આંચે શું માગ્યું ને ના કહ્યું તો વચન બચતે
 થી વાંદરો મદારીને આપ્યો ને મદારીને કહ્યું કે આજથી હ મ
 હીને આ વાંદરાને બદાખર શીખવી પેહેલ વેહેલા મારી પાસે ર
 મવા લાવજે હું તને કાંઈ છતામ અપીશ હવે મદારી વાંદરો લઈ
 લે જાય છે, તેટલામાં જતાં જતાં વાંદરો રાણીને કહે છે.

દાહરો—ખાઓ પાઓ ને ધન વાવરો, વળી કાઠા પેહેરો સા
 ર; તમ માટે અમે વેચાવીઆરે, ભુંડી મદારીને દરબાર.

હે સ્ત્રી હવે તું ખા પીને મળ કર, જે હું તો હવે જઈ
 છું એમ કહીને વાંદરાની આંખમાંથી આંધાર આંધુ ચાલ્યા જાય
 છે તે જાણ સી કહે છે.

દાહરો—વખત ચુકયો તુલો વાંદરાને, ભુડા બોલી લખતે તુ
 તો વેણ, તુજ ઘટ સાહે મારી પ્રીતડીને, વળી મુજ વટસાહે
 તારા નેણ.

હે વાંદરા તું વળી ચુકયો ન હવે બેલે શું થયતું તને
 મારી પ્રીત સાહે છે ને મને તું રૂવે છે તે તારા નેણ સાહે છે
 પછી મદારી વાંદરાને લઈ પોતાને ઘેર ગયા છ મહીના થવા અ
 વ્યાટે એટલે નાજ એ રાણી સાથે પરણવાની તકવારી કરી, સામ
 ન તકવાર કરવાએને લગનના બે નણ દીવરા બહી રહવાએ એટ
 લામાં પેલો મદારી વાંદરાને લઈ રમત રમાડવા આંખો ત્યાં રા
 હીએ મિલના મોનેડીયા બેઠામાં મદારીને રમવા બોલાવે રાખમ
 માંડીને સાહે લઈ બેઠાને આંખ એટલે મદારીએ રમત ચાલુ

(૨૪)

રા એણે વાંદરાને ખુબ રમાડ્યો એથી રાજી થઈ રાણીએ અને રાજાએ મદારીને સરપાવ આપ્યો. પછી મદારીએ વાંદરાને કહ્યું કે તું રાજાને સલામ કર, એટલે વાંદરાએ રાજાને સલામ કરી, ને રાણીને સલામ કરવાનું કહ્યું એટલે પુઠ ફરવી બેઠે ને સલામ કરતો નથી, તેથી મદારીને રીસ ચડી એટલે વાંદરાને પાંચ સાત લાકડીયાં ઝપાટી દીધી, એથી વાંદરાની આંખમાં આંસુ આવ્યાં, એ જોઈ. રાણી કહેડે.

દોહરો સુણ સલસાણ વાંદરાને, તુનો ભરી ન શક્યો જોને કાળ;
તાગ શરીરે પડે લાકડીને તેતા મારા શરીર ઉઠે જાળ.

હે વાંદરા ત રાથી કાળ ન ભરાઈ નથી તને કુખ પડે છે ને તારા આંસુ જોઈ મારા શરીરે જાળ ઉઠે છે પછી રાણીએ પેતાના નવ લાખ રૂપીયાને હાર હતો તે નાડી નાખીયો એટલે મદારી વાંદરાને મારતાં મુઠી મોતી વિણવા લાગ્યો વાંદરા છુટો થયો એટલે વિચાર્યું કે રાંડ પોને સુખ બોગવે છે ને મને મારખ વસાવે છે માટે લાવ લગ આવ્યો છે તેથી કહી રાંડનું ડોક ગરડી નાખું એમ મદારીને દેકડો માર્યો તે એક ધાણુ ઝડ્યું પાણુ ધાણુ દુટી પડ્યું એટલે તે નીચે પડ્યો ને તરત પ્રાણુ નીકળી ગયો, તેવું રાણીએ જોઈ મદારીને કહ્યું.

એપાઈ તોડુરે નવધર હાર, બુડા મેતી વિણવા લાગ્યો હમણાં
હતો કર માંહી, મદારી વાંદરા કષા ગયો.

મદારી વાંદરા સામુ જીવે છે તો મરી ગયેલા દોહો પછી રાણી વાંદરા મરી ગયેલા જોઈ વિચાર કરે છે ને મનને કહે છે.

દોહરો—હા કહયા કરે પાખીડીર, છીનીને શું એ કરસ; નેકધ
માંદારી માંદારી મીતડીર. હુનો તેતી જોયાર બનેલ.

રાણીએ માર્યું કે મારો ને જન્મ ધણી તેતો મરી ગયો હ
વે માંદારી છીનીને શું કરવું છે. માટે હવે એની પાછળ મારું

(૨૫)

અમ કહા નેપી એની પાછળ પડા જાય છે એટલે રાજા એને
 ઝામવા ઉઠ્યો પછી તેમની પછળ પ્રધાન પણ ઉઠ્યો રાણી પ
 ડી એટલે રાજા પણ રાણીની પાછળ ઝાલવા ગયા તે પડ્યા,
 ને પ્રધાન રાજાને ઝામવા ગયો તે પણ પડ્યો. એટલે ત્રણ જ
 છતા છતા નીડળી ગયા આવો ખનાવ જોઈ મદારો ગરથો કે
 હવે ૧૧૧ શી વલે, થશે ને માહુરે માંથે તો હોમત આવશે; એટલે
 મને રીખાતી રીખાતીને માંશે, માટે શાવ્યને એકદમ મરી જા
 ઉ એટલે કુખ્યે ખમ્બું ન પડે, પછી મદારી પણ પોતાને હથે
 છવ કાફાડી મરી ગયો. ને વાંદરો હા અરજા શાગીવાનને પેટે
 છોકરો થઈ આવતરયો એનું નામ સદાં એવું નામ પાડ્યું,
 ને રાણી હતી તે એજ ગામમાં નગરશેઠ પદમાશાને ઘેર આવ
 તરી, તેનું નામ શાવળીંગા પાડ્યું ને હોસેન રાજા હતો તેનું
 મનનો પરાગ્યામાં રહી ગયું તથા ધારા નગરીમાં માણેકચંદ
 શેઠને ઘેર આવતરયો એનું નામ કપાસ પાડ્યું, ને પ્રધાન ને મ
 નરજોગી ચતુર હતો ને સાલ બારેક થયો, ને ને મદારી હતો
 એ રાંડીગડને પેટે છોકરો થઈને આવતરયો પણ રાંડીરાંડને થયો માટે
 એ છોકરાને સદાં જઈ વગડામાં મુડી આવી તે બાવા કુચીમલ
 ની નજરે પડ્યો. એટલે તેને પોતાના મઠ (ખાશ્રમ) સાતી ઉ
 છેરી મોકળે કર્યો એનું નામ જોરખી પડ્યું હવે રાજા રાણી
 વાહનને ઘેર છોકરો આવતરયો તેની વધાનણી થયે બાલી.

• એપાઈ—ધરગમંગળને ધાળ, વધાસ જોને ગજા ઘેર ઘેર સીલા
 લેહર ગાયછે માહેમીયાં; ધડથડ ધડકે કોમ, કતીરવર કડકી ગંધા;
 શી માંખાં શાકી શાકી, સરવંત કુરર જનમાય.

• ગામમાં ત્યાં માહાકામીવાન કુવર, જલ્યો તે દહાડે તાંત્રી
 તેવી રીતે વધેલ સતેત જ્યાં ભણી ખર્ચ વરસતો થયો તેટલે, તે
 તેનું રૂપ એવાનું ને ગાંધી કામરે ને રૂપિયા ને રૂપિયા ને રૂપિયા

જ પડે કે પોતાના રેવંત ઉપર જવાહીરનું રત્ન જડીત પસાણું
મંડી પોતે સ્વાર થઈ હતા ખાયા નીસરે સાવળીંગા પાણુ એતી
માહું; તેજસ્વી ઈંદ્રના ઘરની અપજા જેતી ભૂમી ગણ્યાને ચતુ
ર થઈ છે તે. દરરોજ નીશાળે જાય છે, ને પોતાના પીતાએ સદા
વરત ખાંધું છે કે કોઈ અભીયાગ. માગતા આવે તો તેને આ
પે પાણુ પાછો ન કાઢે, સાવળીંગ ઘણા શોભા. સણુગાર ધાર
ણુ કરી પોતાની સોગસે સાંઢેલીઓ રોજ સાંજની વખત નવ દરી
એ ગરબા ગાતા જાય છે એમાં ખાતા ધુવળીમલના ચેલે જો
રખે કહ્યું કે માહારાજ તમે તમારી જટા કેમ ચોગતા નથી, ત્યારે
ગુરુએ કહ્યું કે જ્યારે મેં જટા કીસતરેસે ઘાડ મેરેકુ એક ચારા
દીન લગતાહે ને મેરેકુનો ખસ્તીમે મંગનેક જતા પડતાહે મી નિવ
રાસ મિલતી નહી એઈ ખસ્તે નહી ઘેતા, ત્યારે જોરખે કહ્યું કે
માહારાજ મેં મંગનેક જાઉં; તુમ તુમારી જટા આજ ધુઓ, ગુ
રુ કહે જ્યારે જાવેનો ખગ લેતીન સાલાખરેઠની પોગમાં મતજના
જોરખો કહે કીક માહારાજ મે નહી જાઉં, પછી જોરખે માયાના
કેસ છુટા મેલ્યા અખડ ભયુન લગાવી ભસ્મ અંચળો ઝાગી
હંડો પત્રે પાવડી, ચક્રમક ચીપાઓ, સેવીસીંગી અને કપાળે સી
દુરની અરચા કરી હાથમાં હંડે લઈ કછો ભંડવી જોગી ખ તી અ
લેખ અલેખ કરના વસ્તીમાં ચાલ્યો જ્યાં પદમ સા શેઠની હવે
સીતા સોનેરીયા ચોડમાં આવી અલેખ જગાવ્યો.

ચોપાઈ—સતકા ખાંચા સદાવ્રત, કે કુઠા માંધ્યા કામની; ધરમી
કી ચુરતી ધરમ, ભીક્ષુ દોને ભાંયની,

ખાવાએ કહ્યું જો સદાવ્રત સતતાં બંધાં હોય તો ભીક્ષુ આવ
અને જો કપટનાં કર્યાં હોય તો જ્ઞાએ એમ કહી મિલ નીચે
જઈ ઉભો પછી સાવળીંગા અપાજ સાંજની જડીએ આવી જુએ
છેતા ખાવાને ઉભેલો દીઠો નહીર્યારે હાંક મારી કહે છે.

ઓપાઈ—મરણ મોહોલુ હેઠ, અસખ ખાવે જગાવીયા; નવ
રા નોહોતા મારા હાથ, ખાવાલ પાછા આલીયા,

શાવળીંગા કહે કે માફાગ મોહોલ નીચે આવી મને વાર ભાગ
તેથી ખાવાલ પાછા ગયા એવું સાંભળતાં ખાવે સમમુખ આવી કહેછે.

ઓપાઈ—દેવ હોયતો દ શબ્દ પાળો શામની અતીત ઉભો છે
તારે દર ભાક્ષા દાને ભામની.

ખાવાને સનમુખ ઉભો જોઈ શાવળીંગા કહે છે,

ઓપાઈ—ઉમા રહોને ખાવાલ આજ, ભાક્ષા તુમે લીલએ તમ
આવે. લીલા લેહેર આશીશ અમને લીલએ.

જોમ કહી શાવળીંગા પોતે સેતાના યાજ ભરીને લોટ આપવા
આવી તે જોઈ ખાવો કહે છે.

ઓપાઈ—નાખ્યાં નજર કરાં ખાણ, અટો કેમ લીલએ ખાવો
માત્રે જોખન કરાં દાન, અતીતકુ દાલએ.

તે સાંભળી શાવળીંગા બોલી

ઓપાઈ—તમેરે પુજ્યા દેવ, તમે પ્રલ દવીએ; તમે યયા ને
મી રાજ, તમારે નારી કવાંએ.

હે ખાવાલ તમે સંસાર મુકો જોગી યયા ને તમારે નારીના
ખપે શો ત્યારે ખાવો કહે છે.

ઓપાઈ—નથી પુખ મે દેવ, નથી પ્રલ દવીંગા; ગુરૂએ આ
ખા શબ્દ નાંખુકુ ફરીએ.

ખાવે કહ્યું હતો દવીને જોજખતો નથી, પણ ગુરૂનાં વચ
ને કરીને અહી ફગા ખાઉકુ શાવળીંગા તેના બોલ સાંભળીને તે
વું રૂપ જોઈ થણી મોહીત થઈ ચેલાને કહે છે.

દાહરો—કામની રૂપ શરૂપ, રૂદમાં બાણીએ; શહેર સમુખ
મર અથ મન અમતુ માનીએ.

શાવળીંગા કહે બહુ શહેર ઉંધુ વળુ કં દોઈ નારી નથી મ

દે નગરમાં જઈ કોઈ સારી જોઈ પગથોડા તે સાંભળી ચેલો કહે છે.

ચોપાઈ—તુફીદે રૂપ સરૂપ, હાજર રહો તુમ ખડી; દને જોમ ન ફેરાં દાન, લગન કરને અભવડી.

ચોષ કકચું છે તામ જોતી રૂપાળી કાણુ છે માટે તુજ લગન કર ચોવું સાંભળી શાવળી ગાને રીસ ચક્રી ન ચેલાને કકચું.

દોહરો—માયા મારા આવસીયાને, વળી નજરગમ તારી ઠીપ; ફોડી ન ખોશ નાદારાં તુમડાં, તો તું શેણેરે માગીશ ભીખ.

ચોવું સાંભળી ચેલો કહે છે.

દોહરો—મુગળે ચચગ નાનીયાંને, વળી યોસનક જરા શીખ વાડે થી લાવું બીજાં તુમડાંને વળી નેનાંરે માગુ ફુતો ભીખ.

દે શાવળી ગા જરા વિચાર કરીને ચેલ તું તુમડાં ફોડી નાખી શ તો વાડે ઘણાં ની જો છે ન સાંભળી શાવળી ગા કરાધ કરા કહે છે.

ચોપાઈ—વાંતો કરી નેણ, ખાવાજી તમને મારયું; ઝેણી પડ શો ઉમિ ખમ્મર તુમડાં ફુટશે હારયું.

તે સાંભળી ચેલો કહે છે તુ અવી કેવી કામણુ મારી છે તે નજર કરી મારીશ ચોમ કહી કહે છે.

ચોપાઈ—સુતમે ચંચલ નાર કલ ઉઠ મર જાઉંરે દને જોમન ફેરા દાન ફવા દેડ જાઉંરે.

દે શાવળી ગા ગુનાન કરે છે તે ચું ફેટલા કાજી જીવવાની છું ત્યારે શાવળી ગા કહે છે.

ચોપાઈ—મુવા જતનો છે અતીત, કાણુ તારી જાતડી; આવવા દે વિતાય મુજ આજ, પછે તારી વાતડી.

શાવળી ગા કહે મુવા તુ અતીત થઈને આવી હઠ કરે છે માટે મારા આવને તારી કરી વલે કરાગીશ ત્યારે ચેલો કહે છે,

ચોપાઈ—ખડો પીગ તારો સેટ, છુટાવે ફુલ વાઢીયાં, તરિ સરખી કલોકા કયા ભાર, કામક મેલું મસીયા.

હે સ્ત્રી તારેખાપ તો મોહાટો હમરાવ છે. ને તે કુમતી વાહી
ચા હુટાવી દ છે ને તુને કુમતી કળી જેવી છે તેમાં આટલો ગુ
માન કરી મેણું મારે છે તેવા વચન સાંભળી શાવળી ગાને કરેલ
બહુડયો ને આંખ કરડી કરી બાવાના સામુ જોયું,

ચોપાઈ—બાવો મારે ભોટ, કે સંહર જાણે આપણે, સાધ્યાં ન
હું ફેરાં બાણ, બાવો પડયો બારણે.

ચારે સાવજિગણે રાતાંચોગ જેવાં લોચન કરી બાવાના
સામી નજર કરી જોયું કે બાવો તેનું તેજ જોઈ અંજલન
બોંધ ઉપર પડયો, તે પડતાં ધોબાકો સાંભળી સાવળી ગાતી બો
જોઈ પોને બારીએ આવી જુએ છે ના બારણા આમળ બાવાને
પડેલો દીકો તે જોઈ વિચાર કરે છે નાણું નાના છે પણ કામ
ણગારાં નિકળ્યાં બાપડા બાવાને જોત જોતામાં બોંધ પાડયો. એમ
વિચાર કરીને કહે છે.

ચોપાઈ—નાણું નાનરો માળ, કામણ ક્યાંયો શીખીયાં, જોગી
મારચો અબધુન ઘરેઘર બીખીયાં.

હે નાણું આ બાપડા બીખ માનનારને તમે મારચો, તે સાંભળી
શાવળી આ પોતાની બોજલન કહે છે.

દાહરે—મેરે મારચો હોયતો હુએ મર, નીકર મરજો બાલી તા
કીર; કાભા આંખેને કરકડે, વળી કાટી પડમેરે ફીર.

ફોલા—જોક મારચોને બીજો મારસો તો, વળી નગરમાં ઘણો
જોને બા; જોગી મારચો જટા ધારીચેરે, બાઈ જેવેરે ઝેરેખ નાથ.

હે બાઈ આ જોક મારચો ને બીજાને મા જો તો, ઘરેરે લમારો
વાત થયો, એમ કહી પોતે મહેલમાં પેલી મધ હવે મરે થેલા પા
સે આવીને થેલાને કહે છે.

ચોપાઈ—ચેલરે તુડી જોને આમ, તુડી જાણે આમલી ચક્રે
બદતી નાર, કામણુઆરી ઠાણુ મળી.

હે ચેલા તને શું થયું ત્યારે માથે આભ તુટ્યો કે તને કંઈએ કામણ કર્યાં, તે સાંભળી ચેલો કહે છે.

ચોપાઈ—નથીરે તુટ્યો ગુરૂ આભ, નથીરે તુટી આભલા; કા મણગારી નાર, શાવળીંગા મુબને મળી.

હે ગુરૂ મને શાવળીંગા કામણગારી મળી છે તે કામણ કર્યાં છે, બીજી કંઈ થયું નથી તે સાંભળી ગુરૂ શાવળિંગાને કહે છે,

ચોપાઈ—મુખ્યે ચંસળ નાર, લડકેસે કયું બડી; શીરે જોડગા ઉતાર, અદાસે કયું ખડી.

હે રાંડ તે મારા ચેલાને કેમ મારયો; તને શ્રાપ દઈ બાત્રી ભ રમ કરી નાંખીશ. નહીતો સાચે સાચુ કહે, તે સાંભળી શાવળિંગા નરમ થઈ બાવાને કહે છે.

ચોપાઈ=દીડી જોમનવંતી નાર, છવડો ચાલ્યો છળીને એમાં શો અમારો વાંક, શું આવ્યા ચેલાની વારે ચડીને.

હે માહારાજ માહારૂ જોમન ને રૂપ જોઈ તમારા ચેલાનો છ વ છળી મ્હો તેમાં હું શું કરૂ ત્યારે ગુરૂ કહે કે તુ જીને ઉગાડ પછી શાવળિંગા પોતે ચેલા પાસે આવી કહે છે,

ચોપાઈ=ચેલા છ જોડા થાગ્યો, આંચુ તમારી આંખડી; પેરેરવા આપુ પીતાંબર લાલ, ચડકવાને આપુ આપડી.

હે માહારાજ હવે તો ઉઠો પણ ચેલો ઉઠતો નથી ત્યારે સા વળીંગા પોતે ચેલાની સામુ હરીને લલચ ર છે.

ચોપાઈ=ઉઠોને માહારાજ, આપણુ કરીએ જોડડી; કરાવું જો જન બત્રીસ, જગાડુ રસ રોટલી.

હે માહારાજ તમારે જમવાની ઇચ્છા હશે તે તમને જમાડીસ, લખે ઉઠો તે સાંભળી ચેલો કહે છે.

ચોપાઈ=મળ્યારે તાહારા પકવાન, બળી રસ રોટલી; સલામત મારો મેહલા કરો લોહ, બળીરે તાહારી જોડડી.

હે સ્ત્રી મારેનો તાડાર કાંઈ જાણતું નથી પછી ગુરુ એના ઉપર હાથ ફેરવી ચાલે છે ને કહે છે.

એપાઈ=એના નામનું હેય તો નારા શહેર નહીં આપકું મારસે માન્યત ફેરા લોક, કાંઈ નહીં કહે આપકું.

બાવા રીશ અહાવા લોકોને કહે છે તુમ સખ જોઈ રસે ચલે જાઓ નહીંતો મારા શહેર હજારહજાર કરડરૂગા, પણ લોકો નાનતા નથી એવામાં સરવંત કુંવર ઘેડે બેસીને ફેરા નીચાં ફેરા પોતે ત્યાં લોકો બરાયા જોઈ પોતે ત્યાં અન્યા ને ત્યાં બધા લોકોને ખસો ખસો કહે છે. પણ માનતા નથી, એકું ને. પોતે ઘેડે સઘ વચમાં પડ્યો ને પોતાની પાસે ચામકો હતો તે લોકોને ન પાટવા મંડ્યો એટલે લોકો દુઝારો કરવા લાગ્યા પછી બધા પોતાના આશ્રન ઉપર ગયો, ને મેરખાન કુંવરે પાશે બેસી પુછ્યું કે અહ્યા ત્યાં ચુ રતું કે લોકો બરાયા ફેરા તેવારે આરખો દહે દે માહારાજ તમારા નગરમાં છાતી ડાણુ છે તે મને વજમી હતી પણ મારા ગુરુએ મને જાણતો હોયો. ને આહીયાં બધા નીકર ઉમરત નહીં ત્યારે કુંવરે કહ્યું કે માહારાજ હાકલુ બાકલુની તો વાતો ને અચે માયુ કહે તે વારે એલો કહે માહારાજ તમારા નગરમાં મેં જોઈ દખી તેના તેને કરી મુરછા ખાઈ દેઠો પઠવો એમ કહી કહે છે.

એપાઈ=અપહરાની અપહાર, શેઠ પદમનીકારી શ્રીત લોકોની માંચ, અપહરા એ ઉત્તરે હેદ્રામજ અમળ અલપલ અપજા સી અમકે અતમે એ મોહનની આપ્તજનુ અહારતન બલકે નેનમે.

હે રાજા કે જેની આખની ઉપમા ફેરી કે જેવા મોટા વતને વિલે અપજા કહેતા વિજીનો અમહારો મજ રહે છે તેમ તેની આખી અપહારા મારે છે એવી જ્યાં એલે ઉપમાકહી એટલે કહેવતને મોહ અથવા ને કહેવત મને તેહવુ નામ કામ ખતાવ ને તેહવુ

રહે છે તે સાંભળીને એવો બોલ્યો કે.

ફૂલો—કોંચા નાળીએનીનાં ઝાડવાને, સામી સરકયાની બોળ;
આર કસ્તુરી બેઠકે ઘડીને રાત્રી એરે સાવસોગાની પોળ.

જ્યાં એવી નિથાની સાંભળી એટલે સદવંત પોતે પ્રસ્યો પ્રસ્યો
લાક્ષ્મીગેટની પોળમાં આતીને બુલે છે તો એકથી એક બહુ
કોંચી હવેલાંજી દીઠી તેથી નિચારમાં પડ્યો કે આમાં સાવળી
ગાની હવેથી કંઈ હશે એવે નિચાર પોતે પોળ વચે ઉભા કરે છે,
એટલામાં રાત્રીમાંથી લાક્ષ્મીગેટ ધીર આવે છે તે સદવંત ક
વરને શેરી વચે ઉભા રહેલાં જોયા પછી સદવંત કવરને બોલાવી કહે છે

ચોપાઈ—શેરી વચે સદવંત આવીય ને, વળી ઉભા રહ્યાં જો
ને માફારાજ સાચુ બોલે કું'ર સસમુશા તમે આવ્યાએ કોને કાજ
હે સદવંત કાર તમે અહીં શેરી વચે કોને શાર આવ્યા ઉભા
છો ત્યારે સદવંત લાક્ષ્મીગેટને કહે છે.

ફૂલો—લાક્ષ્મીગેટ મારે મન વસ્યાને, વળી તમથી વાલેર ન
હી કોય; તમારા શેરીમાં એક નારી રહેને, તેના મેળાવો કરી દામીય

ચોપાઈ—મેળાવો કરી દાને મીય, આલુ કડાં કંઠી ચોકડાં; લુ
ટાવી દહીં ધનમાસ, કપડયા આપુ રોકડાં; પાલખી કડાં સુખપાલ,
આધુ કાથી ઘોડલા; અડધુ આલુ રાજપાટ, આલુ રથ જોડલા.

સદવંતે કહ્યું કે હે બારાંટ હું તમને કહી તે આપુ પશુ મને
એ નારીનાં મેળા કરી દા બરોટ કહે હે બાઈ એ નારી કંઈ બિનુ
કાંઈ નામ હશે કે બાધે ભારે નારી ને એથી નાંસીઓ તો મારી
પોળમાં સે છે. જો તેનું નામ ગામ કહેતો બતાવું, ત્યારે સદ
વંત કહે કે પદમાપાની કીકરી સંવમાં જા તેનો મેળાવો કરી
આપો હું તમને કહેશો તે આપીશ તે સાંભળી બારાંટ કહે છે.

હે રાત્રી દમ લોભથી નહીં લલચાય એને કાંઈ કમિ નથી,
કે મોરી આધે પછાતાં આજી પ્રીત કરે ને મારાથી એના મોડે કે

મ જઈને કહેવાય માહાગ મેવલામાં તો મારેબધે માત પિતા જે
 હું છે, હું એને કહું ને જઈને એના બાપને કહે તો માહારી હ
 જત જતી રહે, માટે બાઈ હમાણાં તુ ઘેર જા ને સાંજના ચાર
 વાગતાં તું પાછો અહીં આવજે એટલે તે નિશાળેથી આવતી હશે
 તે તને અગાશીમાંથી બતાવીશ હમાણાં તો એ નિશાળે હશે એ
 મ કહી બારોટ પોતાને ઘેર ગયા ને સદેવંતને કંઈ મુજતુ નથી ને
 શાવળીગાની મનસાં ઝંખાણાં લાગેલાં તેથી કંઈ એન પહતુ ન
 થી ને મનમાં વિચાર કરે કે કયારે ચાર વાગે ને જઈને તેને કયા
 રે મળુ એમ વિચાર કરતા કરતા ત્રણને ચાર વાગતા અવ્યા એટ
 લે સદેવંત કુવર પોતાના શોકની તા શણગાર પેહેરીને તથ્યાય થયા
 તરેહ તરેહના શણગાર સજી પોને, મહા કામરૂપ જેવો બની ઘા
 ડેસ્વાર થઈ લાસાબારોટને ઘેર આવ્યા, લાસાબારોટ મુતા છે તેથી
 પોતાનો બાડો થાંભલે બાંધી પોને લાસાબારોટના પલંગ પાસે જઈ
 તેમને જમાડયા ને પહેલે બારોટ ચાર વાગવાની વખત કહ્ય, હ
 વે મને એ સ્ત્રી દેખાડે મને બાવાળે કહ્યું ત વાત ખરી છે કે
 ખિટી એનું એ હું રૂપ મે કે નહી ત્યારે બારોટ સદેવંતને કહે
 ને એના રૂપની ખબર છે જો ને વરણી બતાવું એને કહી
 સદેવંતને કહે છે

કવિત—આમ લાવણીની.

ચિત્ર રૂપ ચિત્રમાં છાને, અંપ વચ્ચે વન ચીત નારી; ડરવ પુ
 ન્ય કીચે જેને કાટીક, સાંપાવે એકી નારી. મુઠા આંચલી નાક બ
 ની છે, દંત બને કાઠમ કળી; જુગ જગા અનિ તન. કંઠ મળે, ચરણ
 ખને જેસી વન કદળી; નાચુક પુળી કમર ઝખોલી, કસ આં
 ધળીયાં ઝુગ ફળી; અંદ્ર બદનને ઝટગ લે અન જેથી, અબજ બ
 તી રંગી પ્રતળી; એકી અદામે અબ જગ મેલા. મુત મુદરવ
 ર બલીહારી; ડરવ પુન્ય કીચે જેને કાટીક, સાંપાવે એકી નારી.

ખારોટ ફેંદે હે રાખ જોને પુરવ પુન્ય કરોડો કર્યા હશે તોજ એના
રી મજોનહીતો મગનાર નહી એવું કહી વળી ખારોટ કહે છે.

કવિત—મુખ બન્યો મેહેતાબ સારખો, હાંત જાયો સખ સીને
રી; પુત્ર પાટસો પેટ ફેંદી જે, છાતી બના કચી કરી. કંઠ કોકીલે
કોમલ નેશી, મદન ફેંદેને તુજ ઘેરી; આસ ગજરાજ સરીખી સો
ફેંદા આશક કરતા ફેરી; છુટે પરીના ભમર ખાસ લે, સંખે ખાખ
નામન કાળી; પુરવ પુન્ય કીમે જોને કોટિક, સો પાવે એધી નારી,

એટલામાં શાવળી ગા પોતાની સોળસે શાહેલીએને લેઇ હરા
ની આસ આસની આવે છે, અને તેનું મુખારમીંક સુચના જેવું
પ્રકાશ મારી રહ્યું છે, તેથી તેને આવતી જોઇ ખારોટ સદેવત
ને કહે છે; કે કુંવર તમે ઉાવળા જઇ આંધી શરીએ કામા રહેતાં
તમને તે મળશે સદેવતે વેગળેથી આવતી જોઇ હતી એટલે મનમાં
ધક્કો મેલિત યથ રઘવાયો રઘવાયે ઘાટે બેસી આંધી શરીએ ગયો.

ઓપાઈ—છેટે ધઠી કામન લગા, નેનમે મુજરા; આસે હરાગત
આલ, ગળે કુમનના ગજરા; આવળીંગા રૂપ સ્વરૂપ, ઘર દિશાએચા
લીયાં, જેમ માન સરોવર માંચ, હરાગત હાલમાં,

એની રીતે તેને આવતી જોઇ રસ્તા શોધી વચે કામા છે, એટ
લામાં શાવળીંગા સોળસે શાહેલીએ લેઇ આસી આવે છે, અનેજ
જે શાહેલીએના ઘર રસ્તામાં આવે છે તે ઘર જઇ નવડીએંગ
રખા બતાવે સારુ અચ્છોભિતા શણગાર । રી તાંખી શોભીતા
પહેરવા બધ છે એમ કરતાં શાવળીંગા પોતે એકલી રહી તે ધ
ર બહી આસી આવે છે, એટલે સદેવતના ઘેડો રસ્તામાં ઉભે
લો જોઇ ખચકાઇને વિચાર કરવા લાગી કે રાખનો કુંવર ઉભો છે
તેથી આમા જુલું નહી કારણ કે મહા તોફાની છે તેથી મને કાંઈ
હેતુએમટે કાંઈ આડો રસ્તા કાઢાકીને ચુકાકી ઘેર જઈ એમ
ધારી તેને એક આંધી ઉપર ફેંદો કહેવો.

દાહરો—ગાંધી કરતુરી જોઈને આવ્યો, ન વળી ખેરી ત ન
હારે ખવય; કોઈ માણસ આડુ ઉચુ રહ્યું તો, તેના આડુ
તે કેમરે ઉતારાય.

એવું સાંભળી સદવંતતા મનમાં એમ આવ્યું કે માંત્રીના ઘર
થી કરતુરી લઈ આવે છે. પણ સાવજીગાની મતલબ એવી હતી
કે રાજા તુ કરતુરી ખોળવા આવ્યો છુ તે તને રસમાં નહી મળે
એમ કહી આડે રસ્તે થઈ પોતાના મહેલભણી ચાકી નીકળી ઘે
ર જઈ સોળ શાયગાર ધારણ કરી વાજે વાજે મોતા પેરોવી મહા
મુલ્યવાન વસ્ત્ર પેહેરી કાંઈ રાજાની માફક બની ધણી નવડેરીય
ગરબા ગાવાગઈ ને રાજાતો તેની વાટ જોઈ ત્યાં ઉભો રહ્યો
છે. તેને પછો બેસાવું એમ ધારી ખારોટ પોતાની અગારી તાં ર
હીને રાજાને કહે છે.

બોપાઈ—સદવંત ઘોડીઓ ખેલાવ, આવ મારી શેરીઓ; સાજસે
સાહેલીનો સરદાર. રમે છે નવડેરીઓ,

હ રાજા તું શું ઉભો રહ્યો છે, પાછો આવ એતો નવડેરીઓ ગ
ઈ ત્યાંથી રાજા ખારોટના ઘર આગળ આવ્યો અને શાવજીગ
નવડેરીઓ મઈ એવી વાત સાંભળી ઘોડો છુટો મુકી સરયો ધરયો
નવડેરીઓ જઈ ઉભો રહ્યો અને જુવેછે તો એક એકરી ચડીયા
તી સાવજી સહેલીઓ દીડી તેમાં શાવજીમા કંઈ તે જોઈખાલી
નથી તેથી પાછો નીરાશ થઈ ખારોટ પાસે આવે કહે છે.

બોપાઈ—જેને સાજસે સાહેલીનો સાથ, ખારોટ કેમ બચીએ
કેઈ શાવજીમા નાર, અમને તો જોઈખાલીઓ.

હ ખારોટ સાજસે સહેલીઓ ત્યાંતો એક રૂપ થઈ રહી છે તે
માં સાવજીમા અમને જોઈખાલી ત્યારે ખારોટ કહે તુ વારા ધા-
ઈ બાંધી ધીરજ રાખ ને જુ તને એની નિશાની ખતાવુ છુ તે
વાદ રાખજે.

દેહરો—ધુધરીઆળો જેના એકાંચા ને વળી સાળુડે કસબી કો
ર, કંઈ તે સાસ માણી ઝખડે ને જોના હાથામાં ટકક જોને મોર.

હે સદેવંત જોની આંખો વીણ શરમે અંજળેલા છે ને બીજી
જોને અંજન અંજવુ પડેછે, અંજે કપાળે ટીસડી ચોંટાડેલી છે.
તે બીજીજોના સાળે શણગર ખગખર છે એવું એવું રૂપ છે
તે એકાંચાની લઈ સદેવંત ધાચો ધાચો નવડેગેએ જઈ જ્યાં સાળસે
સાંદેલીંગા ગતી હતી તેની વચે જઈને ઉભે. એટલે સવળી સાંદે-
લીઓ શરમાઈ આધુ એકી એકી થઈ ગઈ અને શાપલીંગા
હતી તે પોને અધુ એકી તેના સનમુખ આવી ઉભા રહી અ
ને સદેવંતને કહે છે.

એ પછી—સદેવંત કુંવર સુખાણ ઉભા કેમ રોરીએ; કું નકલ
કી નાર, ને જ્યાં કેમ રંગે. રૂપશે ફરીજન લોક, નિચારશે કાંઈ
વાતમાં; આપણ સરખે સરખાં રાય, જન્યો સઉ સઉના સાથમાં
હે રાજા તમે તમારા સાથમાં જન્યો ને કું મારા સાથમાં જઈ
કાંઈ આપણને રૂપશે તો વાત કરશે અને કું નકલકી નાર છું તે
થી તમારે આવુ કરવું ન ઘટે આ કાંઈ એકાંત જગા નથી ને પ્રી
ત તે કાંઈ ઉઘાડી થતી હશે માટે તમે જન્યો આવાં મીઠાશનાં વ
ચન સાંભળી સદેવંત મહા મોહીત થઈ ગયો ને શાવણીંગાને કહે છે.

હે શાવળીંગા તારા જોવી રૂપાંતો સ્ત્રી જેને મળશે તે પુર
શ ન્યાસ છે, અને તેને ધન્ય છે, શાવળીંગા સદેવંતના મીઠાશના
વચન સાંભળી તેનું રૂપ જોઈ ઘણી મોહીત થઈ ગઈ, અને સદે
વંતને કહે છે.

એ પછી—સદેવંત જોડો ગયો મેલ પાસવ મારો કાંઈશે સુકીને
હાથનું અંખે માંખ લખેજો રાજા માંજરી.

દેહરો—ધુધરીઆળો સદેવંતકહેને વળી મેલને ગળાનીરે સા
જ શાપ કહેને પ્રક સહેરે ગેરી તોએ ન મેલુ આજ.

રાહરો—ધુધટ મુખસે ફર કરેને તને ધુધટ નહીરે સોહાય કી
યારે કુળનીએ ગોરીયાતે વળી વદન છુપાવી ઘેર જાય.

હે રાણી મારાથી વદન છુપાવી રીદ જાયછે, શાવળીગા મો
તો દખાડે પણ પેસા બાસના જવું થાય તો પણ તેની શીવલે
થાય તેથી મોં દખાડતી નથી, પણ રાજાને સમજાવીને કહેછે.

રાહરો—આરે ધુધટમાં કપટ ઘણાને વળી ધુધટ જોલ્યા ન
વ જાય, જો હું આશુ રાજા ધુધરો તો વળી મરે કે માંદારે થાય.

એ પાઠ—મેને ખાયા ફેવલાંયા વછ નાગકે બુરસે કયું કરે,
મેને રમાડે કાલે નાગ બીહુડેસે કયું કરે.

હે સ્ત્રી મેં કેમથીયા વછ નાગ ખાધેછે તે કંતુ ત્થી કેમ હરીશ.
અને વળી મેં કાજો નાગ રમોઢ્યાછે તો વીંછુથી હરીશ, મઠે
મને તારૂં મોં દખાડ તે શાંભળી શાવળીગા બેલો.

હે રાજા ચાર ડગલાં મને આઘી જાદા પછી તમને મો બ
તકું પણ તમે મને ક્યેત ન કરશો, એમ કહી સદવંતથી ચા
ર ડગલાં આઘી જઈ મુખ કારથી પાસવને છેડે ખરોડ્યા નજ્યાં
રાજા સામુ જુએછે એટલે જેમ આકાશમાંથી એક દમ ઝળકક
રતી વીજળી નીક અને એકાએક ઠાંઈતા નેત્રમાં આવે અ
ને અંજાઈ જાય, તેની રીત રાજા અંજાઈ મુરછા ખાઈ પરથવી
ઉપર પડ્યા અને શાવળીગા દરેક ડગલાં ગઈ એટલે આંખ ઉઘા
જુએછેનો શાવળીગા જતી દીઠી એટલે મનમાં જુરયા લાગ્યો ને ક
હયુંક હવે એ મને કયાં મળશે, ન એના મેળાપ કયાં થશે ને
નીશાજે બેસવાનું કહ્યુંતો મારા બપે કમણાં માણાવિને ઉઠાડ્યા
છે ને ગાદીએ બેસાડવાની તઈયારી કરેછે, તે હવે બાજે નીશાજે
કેમ મેળાશે એવી સોચનામાં સદવંત કવર ગાંડા જેવો ચઢ ગયો
છે, અને મુખથી શાવળીગા શાવળીગા કહેતો જાયછે.

મેં દેલે—સોરીએ સોરીએ સાદજા કરે દીસતો સજનું દીવાનું કરે

વેળે કામગીરી કરી ગઈ વેર, નિસ્પર્શ મારવું માહર ખેડતે હો.

રાજા પોને વિચાર કરતા કરતા રસ્તે ચલ્યા જાય છે, એટલે બીજે દિવસે પોતાના હજમ મહેતાની હજમત કરતા જાય છે તે મળ્યા ત્યાં રાજાએ હજમતે પુણ્ય કે અલ્યા વાલીયા હું ક્યાં જાય છે, ત્યારે વાલીયાએ કહ્યું કે હું જોરની હજમત કરવા નિશાળે જઈ છું રાજા નિશાળનું નમસ્કાર કરી ખુબી થયા જ ને વાહાલીયાને કહ્યું કે બાધ તું હજમત કરતા પહેલા નિશાળમાં જઈ શાવળીયાની ખબર કહે કે તે મું કરે છે એમ કહી ઘેર ચાલ્યા થયા જોર જાવ્યા એવે પોતાની રાણી પાટમદેએ દીવશથી રાજા ઘેર નથી આવે તે । ઉદાસ થઈ નીંદ્રા અહાર તણ એકે જાએ એમાં સંસ્કૃતને આવતા નેયા, અને ઘરમાં જાવ્યા.

હું રાજા છ તમારો છા ઉદાસ કેમ રહે છે અને તમે શા કારણથી ડોહતા ફેરો પછી રાજા કાંઈ કિતર આવતા નથી અને એક કોરે મુખ રહી જોયો રહ્યા છે. હવે જેલો વાહાલીઓ ધાંધળે મહેતાની નિશાળમાં ગયા ને ત્યાં મહેતા છા ઉંઘી ગયા છે ને એક કોરે નિશાળીયા જાણે છે તેથી શાવળીયાને જામાં આવતી નથી એટલે વાહાલીઓ તાળોટા પાડી ગયા મંડી ગયા. (સદવં ત નામ મારા વાલાછરે, તેનું છે કામ મારી વાલાછરે;) એવી રીતે કહતો જાય છે ને માતો જાય છે તે શાવળીયાએ સાંભળ્યું એટલે વાલીયાને જોલાવી પડ્યામાં રહી ફેરો કે અલ્યા વાલીયા સદવંતની શી ખબર છે ત્યારે વાલીઓ એલ્યા કે બાધ તુ મારી ચિંતથી મરે છે, ઘેલો ઘેલો ફેરો હું તે જોરની હજમત કરવા જાવ્યા છું પછી જોર ઉંધે છે માટે પાછો જઈ છું ત્યારે શાવળીયા કહે તું જરા મારા તખ્તે બેતો જ એમ કહી પડ્યામાંથી પોતાના એ હાથ બાહાર કાઢે છે એટલામાં વાલીયાની આંખે આ

(૩૯)

ધારા આવ્યા ને બોંગવર ચકરી ખાઈને પડ્યો તે સુધી આનવી એટલે હીને સારસીંગાની આંગળીઓના નખ હારી લીધા અને હાથેળીમાં નખ લેઈ રાજ પાસે આવ્યો તે વખત પાટમદે ને રાજ બને બેઠા હતા ત્યાં વાહાલીઓ આવ્યો એટલે પાટમદે પડદામાં ગયાં પછી વાહાલીઓ રાજ પાસે આવીને બેઠા તેને સરવંત પ્રછેછે.

સોહસો—એટલામાં આવીયો વાહાલીયો રાત, કંવર પુછેછે તે ને વાત; સુતા સુખ નથી બેઠાં નથી સુખ, વાહાલીઓ દેખાડ્યા બુવો નખ.

વાહાલીઓએ હાથેળી ઉઘાડીને રાજને નખ દેખાડ્યા એટલે રાજ મોહીત થઈ વાહાલીયાને કહેછે કે આ હીરાની કણીઓ ક્યાંથી લાવ્યો અને તેં એની કિંમત શી આપી એવી રાજએ નખને બદલે હીરાકણીઓ કહી (હવે રાણી પાટમદે પડદામાં બેઠાં બેઠાં બધી વાત સાંભળેછે રાજએ પણ નખને હીરાકણીઓ કહી) એટલે વાહાલીઓ બોલ્યો માહારાજ આ હીરાકણીઓ નથી એતો શાવસીંગાના નખ છે રાજ કહે છે ના આવા રૂડા નખ જોતો હવે એ મને મળે તોજ આનં પાણી લેવું, નહીં તો મારે તેની પાછળ પ્રાણ ત્યાગ કરવો. વાહાલીયા તું એના નખ લાવ્યો ત્યારે એનું રૂપ કેવું છે એમ પુછેછે.

આપાઇ—જેવી દીકી રોય નાર, તેવી કહી બતાવજે; કુડને કપટ કાંઈ, હાથે નવ રાખજે.

તે સાંભળી વાહાલીઓ રાજને કહે છે.

સોહસો—મેં નથી દીકી નારી હુતો કરતો નગરી સારી, મને કહુ છું સાચી વાણ, વાણ જોએ વાગે મોહ ખાણ.

સોહસો—કર આઢીને નખ કાપતરિ, માર હાથિ તે નવ રહ્યું કાર; બાણે ઝપ્પું રાજ પીનજીરિ, જેમ ઇંદ્ર ઘટમાં ઘન સાર.

(૧૪૪)

ચોપાઈ=૩૬ ઘટામાં ઘન ઘેર, જપ્ત કે જેમ વીજળી; તેવી દીકા
અક્ષમેજ, મુખેરે અતી હિજી. નીશા દીકી જ્ઞેન નાર, તેવારે નથી
તાકારા રાજમાં. ઘડી એક બેડોતોરે પાસ, મેં દીકીતોરે સાજમાં
હે રાજ હુનો એક ઘડી તેની પાસે બેડો હુનો, પછી મે તેમ
તો પડદામાં દીકી હી પણ તેના નખ લેતાં હાય જ્યાં એટલે કુ
તો બોંયમાં ગે થુ ખાઈ ગયો તે બે ઘડીએ શુભ આવી તેવુ સાં
જળી સદાંત કુવર ચીખરમ થયને ઘેડાતી ગેડાગમાં ચઢેરા
કહેવત છે કે રાજના કુવર રીસાય ત્યારે ઘેડાતી ઘેડાગમાં જ ધસુ
વે ત્યારે તેની રીસ બાગે' રાજ ઘેડાતી ઘેડાગમાં ગયાં એટલે
રાણી પાટપદ વાસીવાની પાસે આવી પુછે છે હે વાસીયા હું રા
જને ક્યારની બેસાવતી હતી પણ માહારા સાથે બેસતા નહોતા
અને તું આવ્યો ત્યારે તાહારી સાથે હતી ખુશીન વાતે વળ્યા તે
તું કાણ શું, વાલંચો કહે ખાઈ સાહેબ મારૂ નામ ન દાતો હુ
તમને કહુ પેંછી વાણીયણુ આપણા રાજએ રાખી છે તે સાંભળી
રાણીને પોતાના મનમાં ઘણો ક્રોધ થયો ને પોતાના મનમાં
બકી કરચું કે રાજ બે દીવસથી ઘેર નહોતા આવ્યા તે તેનાજ
વાસ્તે. મારે અડી રહી શું કરવું છે હુએ મારે પીયર જઈશ તે
મ ક્યારી તે રાણી રીસયાં હવે સદાંત કુવર ઘેડાતી ઘેડાગમાં ટુટ
મુઠ ખાટમી લઈ પડ્યા છે હવે જમવાની વખત થઈ એટલે રાજ
એ કુવરને બેસાવ્યા પણ કુવર કયાં હોય તે બેસે પછી કહ્યું
માહારાજ કુવરનો ઘેડાતી ઘેડાગમાં છે પછી રાજ સાસાખરોટને
તેડીને ઘેડાતી ઘેડાગમાં કુવર પાસે આવ્યા, ત્યં કુવર ખેતે સુતા
છે એટલે રાજએ કહ્યું કે તું કેમ રીસાયો છે તેને કોઈ એ આં
ખ રખાડી હોય તેની આંખ ફોડુ કોઈએ આંગળી રખાડી હોય
તેના હાથ કાપ, તેને કોઈએ ગાળ દીધી હોય તેની જીભ કપાઈ
માહારા જ્યાં તને કહેનાર છે.ણુ છે ત્યારે સદાંત કુવર પોતે મન

માં વિચાર કરે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત બેઠા ત્યાંય, કે મનમાં વિચાર કરે; હુમણું કહું ને મારી પેર, પીતા મારા શુ કરે.

મારું પીતાને કહું નો ખરો એમ ધારી પીતાને કહે છે.

ચોપાઈ—માફારે જવું છે જોને આજ, ભણવા કેરા કારણે; મા નાને મારા તાત, જિશાળિયા સાવો ખારણે.

હું પીતા માફારે ભણવાને જવું છે માટે નિશાળીયાને બોલાવો તે સાંભળી રાજી કહે છે.

સોલસો—રાજી કહે છે કુસરને વાત, રાજવળાખાં બેઠા કરો તમે કાજ; વારે વારે કુસર ભણવું ન હાય; માટે મનમાં વિચારી જોય.

હું સદેવંત કુસર હુમણું તો શું ભણી ગણી બત્રીસ શક્ષણો થયે છે ને પાછો કહે છે કે, માફારે નિશાળે જવું છે એવું શુ, હવે તાફારે રાંજકાજ કરવા જવાનો વખત મે; કે રમવાનો વખત છે. આવાં પીતાના વચન સાંભળી કુસર સીમઈ મનમાં ક્રોધા શય પોતે રહેલાતા ખારણા આગળ ઉભા રહ્યા ને પીતાને કહે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત કુસરે મુજગ, આવી હેમા ખારણે, મનમાં મોટી હામ ભણવાને કારણે; જો ને તકવોને આજ પીતા માનો મારી વાતથી, નહીંતો નો ને કાલ કરૂં દહની થતી.

હું પીતા તમે જોરને બોલાવીને ભણવા મોકલો નહીં તો કાલે હું માફારા દહની ધાત કરીશ. આવાં વચન સાંભળી રાજી મહા ચિંતવાન થઈ લલા બરેટને કહે છે કે આને હું શું કરું આ તો કહે છે કે મારે ભણવું છે ને માફારે તો એને હવે રાજ્યાનિરીક કરી આવીએ એમ સવાના છે. બારેટ કહે હાથ એવો આ રખત હડીતી કહેવાય છે એક તો સ્ત્રી હક ખીજી રાજા હક, ત્રીજી ખાજી હક ને ચોથી જોગી હક. એ ચાર હકો પુરી કર્યા શિવાય તમારો છુટકો નથી મે કહી તમે ના કરેલાને

કાંઈ ઝૂર ઘેર ખાઈ મરશે માટે તમારે એને નિશાળે મુકવો પ
છી રાજા કુંવરને કહેછે.

સાહસે—રાજા કહેછે કુંવરને વાત, ન કરવી તાહારે રહેતી થા
ત; માંતી છે મેં તારી બધારે વાત, નિશ્ચય જાણવાને જાઓ પ્રભાત
હું કુંવર તમે મરશો નહીં ને સુણિયો કહ્યો નિશાળે જાજો કુંવર
કહે ના હાથ તમે મેહેતાને બેસાવો પછી રાજાએ તરત મેહેતાને
તેડવા મોકલ્યો. હવે રાજા પોતે કુંવરને જમાડી કરી લાગ્યા બા
રોટને તેડી રાજ દરબારમાં ગયા એટલે જોર પોતે રાજા સલામાં
આવ્યા રાજાએ હંડારત કરી બેસ્યા આમન આપ્યું. જોર કહે
માહાગજ મને કેમ તેડાવ્યો હતો રાજા કહે કુંવરને નિશાળે જા
ણવા મુકવો છે માટે તમે મુહુરત જુઓ જો સારો દાંડાડો હોય તો
મુકીઓ. જોરે નિચાર કર્યો કે લાણી ગણીને તો હાથમાં ઉઠ્યો
છે ન કરી નિશાળે કેમ આતો હશે મને લગજો કે કાલે પેસો
ધાંબજી આવ્યો હતો તે-શાવણી ગાના નખ લેઈ ગયે ને કાંઈ
એમને લટપટ થઈ છે ખરી. માટે નિશાળમાં આવે છે ને શાવ-
ણી ગાના બાપ જાણે તો પછી માહારે જીવવાની આશા રહે નહીં
માટે હું એવું મુહુરત આપુ કે એમના મેળાપ થાય નહીં કેમકે
શાવણી ગાને હવે પરજાવવાની છે માટે સાસરે જાય ત્યાર પછી
સરવંતને મહુરત આપુ તો પછી હરકત થાય નહીં એમ ખતરી મે
હેતાએ રાજાને કહ્યું કે માહારજ પાંચ સાત દીવસ સુધી બરાબ
ર જોગ નથી ને મહુરત આવતું નથી કારણ કે વજમાં વ્યતીપાત
વધવરત ને પંચક બેસે છે માટે સાત દીવસ પછી બેસારો તો
કીક, રાજાએ કહ્યું કે સારું ત્યારે આવશે; પછી મેહેતાજી પે
તાને ઘેર ગયા.

હવે સરવંત કુંવરને રીસ તો બહી પણ શું કરે ત્યાં સંભા
માં કાંઈ કહેવાય નહીં માટે જોતાને મેહેતે જઈ ખોતાના જમાસ

ખાં ને કમાસખાં બે શીપાઈ હતા તેમને બોલાવીને કહ્યું કે તું
મ અખી બાકે ગોરકુ જલદી બેસા લાવે એમ કહેતાજ શીપાઈ
હીને મેહેતાને બોલાવી લાવ્યા.

એટલે કુંવરે મેહેતાને સમજાવ્યોતેથી ગોર રાજ પાસે જઈ
કહેછે સારેબ મને અફીશુની હોદ્દરમાં ખખર રહી નહી તેથી
હું ભુલમાં પાછલા વરસનું ટીપાણુ લાવ્યો હવે પાણુ ઘેર જઈ
લપારથુ તો આજનુ યોધાથીયુ એવું તો કીક છે કે ન પુછો વાત
રાજા કહે એમ હોય નો હું આજેજ મોકલુ એમ કહી વરધેડો
અઠાવી ધામધુમથી કુંવર નિશાળે જાય છે અઠરામાં લોકોની ઠઠ
જેવા મળી છે નિશાળમાં રહી શાવણી ગા પાણુ વરધેડો આવતો
જુએ છે ન મેહેતાને કહે છે.

રાહરા—હલકે મેદની જેવા મળીને વળી જુએ નાનિરા બાળ
સોતા શ્રીફળ હાથે ધરીને ઠાકોર ચાલ્યા આવેરે નિશાળ. ઢેલ
નગીસાં વાળીતાંને, મેદતા શરણાઈઓ પુરે સાદ; માનો ન માનો
મેહેતાજ પયુ તવો નિશાળીઓ આવેરે આજ.

હ મેહેતા તમારી નિશાળે કાંઈ રાજના કુંવર જેવું લાણવાને
આવે છે તેના વગર આઠસી બધી ધામધુમ હોય નહી. મેહેતા
કહે આવતો હશે, હવે સદવત નિશાળે આવ્યા ત્યાં તેના આપે
મેહેતાને કહ્યું.

રાહરે—ગોરમારા ગોરજીને તમને સળી સળી લાથુરે પાય, સ
દવત કુંવર સમક્ષણે તેને લાવેતે વીધા લાણાવ.

હ ગોર હવે કુંવર ભુલી ન જાય તેમ કરજો મેહે । કહે સ
ર પછી શરવે ધેર અયા. એટલે સદવત પ્રીચારકરે, કેકેકરી
આતો પઠામાં બજાહે નકોકગ નેખા બજાહે તેથી સાવળી ગા
મા મેળાજ દેમ થકી ને ગોરતો અહીના અહી બેસા રહેશે એ
ટલામાં ગોર અફીશુની હોદ્દરમાં આવ્યા તેથી મેહેતાને કહે કું

મુઠ રહુ છું ને તું સોટી લઈ શીખવ; એમ કહી જોરતો ઉઠી ગયા હવે સદવંત પોતે પડદાની ખાંચે જઈ તેને ઝોઝોયુ દઈ એ ઠા છે ને છોકરાને શીખવવા માંડયા શાવળીમાં સદવંતનો સંબંધ સાંભળી પોતે પણ છેડાચેને ભણવતી હતી તે તેજ પડદાના વિચાર કરે છે, કે હવે સદવંતને બોલાવાય કેમ તથી પાટી ઉપર ભાવલખી પડદા તળે ખરોડી મુકી એટલે સદવંત પાટી લઈને માત્ર વાંચે છે.

દાહરા=સરસ્વત સારદાને વીનવુને, વળી ગજપત લાગુ બેને પાથ; પાટીઓ લખીએ પ્રીતશુને, તેતે વાંચી સંમળાયો મને રાય તે વાંચી સદાંત ખુશી થયો અને પોતે પણ પાછો તે પાટીમાં ઘાવ લખી પડદા તળે ખરોડી મુકી.

દાહરા—માતા સરસતીને વીનવુને, હુંતો કયન ન ભણુરે કેણુ પેદેમી પ્રીત સદવંતયુ ને જ્યારે મળીયાતાં નણુ નણુ.

હે શાવળીમાં હું તો કયન કે કેણુ કાંઈ જાણુતો નથી પણ મને નવડેગીએ જે દીવશે મળી તે દીવસથી પ્રીત જાણુછુ તે ધોવ વાંચી શાવળીમાં ઘડી ખુશી થઈ હવે સદવંત વિચારયુ કે મેં હેતા જાગ્યો તો દેખશે તેથી ઉમો થવા જાય છે એટલામાં શાવળીમાં પાટી લખી પાછી ખરોડી મુકી.

સોહજો-નિચે નણુ નહી મેહુ કાહડી, બેસો બેસો માહારી છાતી ટાહડી; જે ગોર આપણા કરચોરે રીસ, તો કોંપીશ પેદે લુ માહરે રીસ.

હે સદવંત તમે કેમ પ્રાણીએ જે નિચે નણુ બેસશો તો કાહડી નહી મુક ને જે આપણા ગોર રીસ કરશે તો હું માહરે રીસ તેને પેદેલુ વાંદી આપીશ આજુ સાંભળી સદવંતને હીમત આવી તે થી પોતે પણ પાછી પાટી લખી મેકલી,

સોહજો—ભણુતર ગણુવરના ભણુ એક વાંચુછુ પણ નથી, વીવે ગોર આપણા રીસાજવે છે તે રખેમને ઠહુ વચન કહે.

હે શાવલીગા તું મનેએલા રહેતો ખરી પણુ ગોર રીસાળવે છે તે મને કડવુ વચન કહેશે, માટે જાણે તે સભાગી સદેવંતને શા વળીગા પાછી પાટી લખી આપે છે.

સોહસો—માવલીગાના અક્ષર ચાર ગોર વખાણે વારમવાર મનમાં કટક લગારે નધરો, પાટીયું ભરી રાજ આરી આરી કરો.

હે રાજ તમે લગારે મન માં ફીર રાખશો નહી ને પાટીયાં લખી લખીને પડદાતળે ખસીડી મુઠો ત્યારે સદેવંત કહે પાટીયાં લખિયુ વળવાતુ તું કાંઈ એવું કરકે તારોને મારો મેળાપ થય, આતો જેમ સ્વપનામાં જોઈએ ને જાગીએ એટલે કાંઈ નહી, એવું છે માટે તુ આંખે આંખ મળે એવો દિવાય કર, ત્યારે શાવલીગા કહે આજનો દહાડો તો ગયો; પણુ કાલે તમે ગોરને અંપાખાગમાં જીવણી આપો ને ગોરને સીધા લેવા મોકલો ને તમી દોહાડીને કહેજો કે ગોર સીધા લેવા આવે તો વાર લગાડજો પછી ગોર સીધા લેવા જશે, એટલે તમે છે તે નીશાળીયાને કાઢી મુકજો. ને હું છોડીએને કાઢી મુકીશ એટલે આપણે એકઠાં થઈયું પછી સદેવંતે તેના કહયા પ્રમાણે ખાંજીવસે એવો ખદાખસ્ત કરીને નીશાળે આવ્યો અને ગોરને કહ્યું કે આજ અપા ખામમાં દિવાણી છે માટે તમે ત્યાં જાજો ગોર કહે નિશાળ મુકી જઈયું સદેવંત નહે એ વાતતો ખરી પણુ ત્યાં તમારા વીના કાંઈને સીધા નહી આપે, માટે તમે પડે જશો તો શીયાં મળશે પછી ગોર સદેવંતને નિરખણ સોંપી ગયા પછી સદેવંતે હેમકરાએને કાઢાહી મુકયા અને શાવલીગા છોડીએને મારી કાઢાહી મુકી અને સદેવંત પડદા ખડક મારી તેડીને નહી નાંખ્યા તે જોઈ શાવલીગા કહે છે કે તમે આ બધા પડકારોડીને ઉધાકુ ફક કર્યું, અને આતમાં મેહેતા આવશે તો શા વખાળ દેશે અને પેલો કાઢીએ ગોરને તેડવા જશે તો હમાણું આપી આવશે સદેવંત કહે જેમ આવતું હશે તેમ થશે પછી સ

દેવંત ને શાવલીંગા બે જણ બેઠાં બેઠાં વાતો કરે છે.

દોહરો—મુગુ સદ્દાંત શાવલીંગા કહેને વળી મેસી તે મનની
મોજ, ઊર ખાઈને મરત તો મારો પીતા લાજત શળીવડાણુ-

હે રાંડ તાહારા મનમાં તો કશું બે નથી ને હું તારા સાર
ઊર ખાઈને મરત તો મારા પીતા લાજત કે નહીં તે સાંભળી
શાવલીંગા કહે છે.

દોહરો—તારીને માટે કીયા તર મુવાને, રાજ તમે કરો છે
ફેલ, મીના કરીને પાછા ખોડે, એનો બેસાકુના બેસ,

હે રાજ મીન કરવી તો છાનો કરવી પણ એકથી બાળને કા
ને જાય એમ કરવી નહીં, ત્યારે રજા કહે છે મે કાને સંભળીની
તે ખતાવ ત્યારે સાવલીંગા કહે છે જુઓ એકતો લાલાખારોટ પછી
વાહાલીયા હજામે, ને બીજા પાટમદે રાણીએ ન થેડી ઘણી પ
ણ મેહતા જાણે છે આટલા જાણને તો તમે જાણાવ્યું છે તમે ક
હોજો જે કોણ જાણે છે માટે કાંઈ શમજાણુ રાખો, પછી રાજ જે
વા હજા થાય છે કે સ્ત્રી મહા કામાતુર થઈ સદેવંતની પેતલી
ની પાટલી તાણી ખેંચે છે કે હવે કયાં જાઓ છો એટલે સદેવંત
થરથર ધરુજવા લાગ્યા કારણ કે એને કોઈ હીસ કેઈની સથે
મીન કરેલી નહીં ન આ પેહેલ વહેલી થઈ તેથી દહેસત લાગી
હવે મેહતાને પેસા કોઠારી સીધુ આપતા નથી ને એકથી બાળ
કોઠા મેકલે છે એવામાં પેસા કાંચીયા બોમીયા હનો તે બેજા
તો જોળનો ઝીરને સોધી કાઢાડી મહું કે માહારાજ સદાંતે લો
અમને મારીને કાઢાડી મુક્યા ને પંડા બહા કાડી નાંખ્યા છે
એવું સાંભળીને ઝીર તપાચી ધર્યા ધર્યા નિરાણે આજ્યા ને સ
દેવંતને શાવલીંગા આંલી રહી છે તે નેઈને કહે છે.

કુનો—ત્રણ કામલો છેહાને, રાજ થરથર થાય, એને

મેરે મેર અવોયારે, એનો તંબુ તણીરે માંય.

આપાઈ—તંબુ તણીરે માંય, સદાંત શું કરે; લેકડીવાંતી લા
જ, નહીંનામાં તા થરે.

ગોર ત્યાં આતી સદાંતને કહેછે કે તું કોઈ તી લાજ રાખ્યો
નથી મારીને પડતા બહાર ફેંકી નાંખ્યા છે કે કરાને મારીને કા
હાલી મુક્યા છે માટે હું તો કાલે જઈ તારા પીતાને કહીશ કે
માહરે હવે નિશાળ ભણવાની નથી માહરે માહારો વાડીને દાંણો
આવે છે તેટલો ખાઈને યેમી રહીશ એવો ધનકાનો અવાજ સાં
ભળી શરમઘડને નંચુ જોઈ નિશાળની બહાર પાસાં નિકળ્યો.
પછી ગોર શાવર્ણીયાને કહેછે કે તે આ મુક્યાન કરચુ તે સાંભ
ળી શાવર્ણીયા ગોરને કહેછે.

દાહરો—ધરે ધુમાં ને જાવરાં હાણીયારે, વધી નળીયાં તે
ખડખડ થાય; વા વંઢોમીઓ અવોયો, તે ગોર પઢદરે ઉડા
ઉડી જાય.

હે ગોર વાને પઢોળીઓ અહ્યો તે મારીને જાવરાતાં ને
ખડખડવા લાગ્યાં ને પઢા છુટીને એનો મેજો ઉડા મયા.

આપાઈ—શીખ દોળોને ગોર, ઘર દીશાએ આસાએ; રૂંધાં વ
ધામણાં કોય, પોતાજીને આલીએ. એમ કહીને તાર, ઘર ભણી
આલીયાં; મળ્યા સદાંત રાય મુખે મુખ ભાણીયાં.

ગોરની રજા લેડ શાવર્ણીયા બહાર નિકળી એટલે સદાંત
ને કહેછે કે તુઓ આખો દીવસ આપણા આગરજ ગયો ને ગોરે
જાણકું ત્યારે સદાંત કહેછે કે માહારાથી તો કાલે નિશાળે નક
અવથ આપણુ દામ પેલા કાણીયાંએ બજાહયુ હવે કેમ કરીયુ
ત્યારે શાવર્ણીયા કહે છે મેરે હાંમર નાવી છે મરે બધા જોડરા
ને ને જોડી બાને એક એક દીવસ દેવાએ કહેછે પણ તમે ન
મીઠાયા ને હું એ નમી મહાં માટે બહને કહે છે કાલે તારા

(૪૮)

વાડીએ અમે હુડા દોવા જઈયુ ને હું ભાત આપવા આવીશ,
તે સાંભળી મહેનંત પાછો જોર પાસે આવ્યો ને કહ્યું કે તમા
રી વાડીએ જવનો વાગે બધને આપેછો ને મને તકી આવ્યો
ત્યારે જોર કહે તમે ગળ્લ છો મઠે અમારાથી વાડીએ કેમ મોક
લાય. સદવંત કહે હે અમારે ઘેર રાજા પાણુ તમારે અહીં તો નિ
શાળીયા ત્યારે જોર કહે કલે તમે જાને મહેનંત કહે માડુ ભાલ
આપવા શાવર્ણીગાને મોકલજો જોર પોતે કહે છે કે ભાઈ આવ
શો તો મોકલીયા પછી મહેનંત ત્યારથી ઘેર ગયા ને જોર પાણુ પો
તાને ઘેર ગયા, પાણુ પીણુ મુઝતુ નથી ને હુદાયા યજન બેઠા છે
ત્યારે જોરાણીએ કહ્યું કે તમે આજ હુદાયા કેમ છો જોર કહે
રાજાનો કુંડર વાડીએ જવનો છે ને તેનો ભાત આપવા શાવર્ણી
ગાને મોકલવાની છે ને જો તું જાવ તો પછી છાવાતું કેમ
છુ નથી. જોરાણી કહે એમાં તે શું છે શાવર્ણીગાને મારી પા
સે મોકલજો એટલે કે એ વાત કહી સગળીને મોકલીયા પાછો
ખીજે દીવસે સદવંતે પાટમહેના પસંગ ઉપર પાથરવાનો રતન જ
ડીત ઝાછાડ હતો તે ત્યાં પથરવને કાને છો ને માનો સહજ
અડીનાં બાંધ્યા હતો તે પાટમહે રાણીએ હાંસો એટલે સદવંતને કહે છે
એ પાછ—દીવસચડયા છે પોદોર, અચ્ચત કયાં બાંચીયા; પાટ
મહેના ઝાછાડ, કોના કાને ચીવીયા. એ વરણાગી આજ, કોને
તમે દેખાડશે; સાચુ કહેને માહસસમ. પાછા ક્યારે આવશે
પાટમહે કહે છે કે માહસસમ આ વરણાગી તમે આજ કોને
દેખાડશે ને આપ. ઘેર ક્યારે આવશે સજ કાંઈ હિતર આપતા
નથી ને બોલ્યા માલ્યા વચર જોરની વાડીએ જવા ત્યાં એક
અંપાના ઝાડ તળે રતન જડીત ઝાછાડ માથડી મુત પસુ એક
માં કાંકરા હતા તેથી જુયવા ભાળ્યા રાજાએ વિચાર કર્યો કે
જુહીમાં લે શું ભારી પાણુ આ મહેનંતની કાંચર છે પછી પાણુ

ની તરવાર ખિંચીને કાચીને કાચી હાંગર વાહી નાંખી અને તે
 નો ચેતકો કરી તે પર એ જાહ પાથરીને સુત્ર ને શાવસીંગાની
 વાટ જુએ છે, જાડ ઉપર તમમ પસીઓ પોતે આંમ, જમ;
 સીતાફળ, લીંબુ, નારંગી, બોર, ખજૂર, દ્રાક્ષ, પપૃતમ; વિગર
 સરવે ફળ ફળાદો કાચી ખઈને હેઠે નાંખે છે પણ કાંઈ ઉઘાડતુ
 નથી. શાવસીંગા નિશાએ ગઈ એટલે જોરે કહયું કે શાવસીંગા
 તને જોરાણી બોલાવે છે. શાવસીંગા કહે શુ કામ છે જોર કહે
 કાંઈ કામ છે; શાવસીંગાએ કહયું હુ તો કાંઈ જતી નથી પછી
 જોરે ઘણુંક સમજાવીને તેને જોરાણી પાસે મોકલી પછી શાવ-
 સીંગા જોરાણીને કહે છે કે માફારું શુ કામ છે, ત્યારે જોરાણીએ
 કહયું કે આજ રાત્રીના કુંવર સદાંત વાડીએ ગયા છે અને હું
 કોઈ દીવસ વાહીએ ગઈ નથી માટે આંજ ભાત લઈને જ શાવ-
 સીંગા કહે મેં તો વાહી દીધી નથી ને હું તો કાંઈ જતી નથી,
 જોરાણી કહે ગરજ હોય તો પુછતાં પુછતાં લઈમાં જઈએ અને
 વાર લાગમે તો પછી ખાસ નહીં નાંદે તારીવથી જઈએ, શાવ-
 સીંગાના મનમાં જવાનું તો હતું ને જોરાણીએ કહયું ત્યારે હ
 વે લાવો જઈએ. પછી જોરાણીએ બે લાડના હતા તે રૂમાલમાં
 વીંટીને આપ્યા તે સહ શાવસીંગા ચાલી ને રસ્તા જતાં પિયાર ક
 રે છે કે મારા રાજા તે આ લાડવા ખાય, એમને વારંતે તો બ
 ત્રીસ ભાતની રસોઈ અને તે ત્રીસ ભાતનાં સાક કરી સેનાના થા
 જમાં મુકી રૂપાની ઝારીમાં એ ખુ નીર ભરી સોજે શણગાર પે
 હેરી જઈને જમાડીશ એમ કહી એક કુતરે આવ્યો તને પેલા
 લાકવા ખવરાવી દીધા અને પોતે ત્યાંથી પોતાના રંગ મેહેલમાં
 એકાંત વાસ ઉપર આવી અને રસોઈ કરવા સારું નાહી ધોઈ ત
 ધપાર થઈ પછી તેની બાનડી દારી દરબારમાં કામકરતી હતી
 એને બોલાવી કહ્યું કે આલી તું શું કરે છે બાનડી કહે બાઈ દરબાર

રતા પામજી તો ત્યારે તેને કહે કે તે કામ પહતુ ચુકી અડી બેસ
અને કોઈને ઉપર આવવા દબશી નહીં કેમકે મારે બોજબંધનીમી
ક છે માટે તું અડીને અડી રહેજે એમ કહી શાવસીંગા રસો
ઈ કરવા બેઠા પેતે નાના પ્રકારના પકવાન બનાવ્યા હવે પોતે શ
ણગાર સજ્જતી તૈયારી કરે છે અને પેસી દાશી હતી તેણે એ
કે શાવસી સાથે માયા કરી તે ત્યાંમાં તે કહે બાર દોવશથી
ક્યાં ગઈ હતી દાશી કહે માફારાજ કાવમાં ભરાઈ હતી તેથી
આવ્યું નહીં તેણે ગાત મનાવી ત્યાં ને રીસાઇને બેઠો દાશી પ
ણ એક ઘેરે રીસાઈ પેઠા હવે રાત મનાવ ત્યારે શાવસીંગા પા
રો દાશીથી જણાવ અને શાવસીંગા રસોઈ કરી રહ્યા અને શા
ગાર સજ્જત છે તેથી દાશીને ઘાંઠા કાઢે છે. પગ ત્યાં કાણુ હો
ય તે બોસે પછી પોતાના સાથે મજબુત ઉઘાડી શણગાર સજ્જત
માંક્યાં ને મનમાં દાશીને ગળો ભડે છે હવે તમામ રસોઈ સોના
ના બજારમાં ભગી ઉપર રૂમાલ ઢાંકી કોઈ ચુકી છાંચો છે અને
પોતે શેળે શણગાર મજે છે. બજારમાં ચુનામાં લાકડ નો કકડો
સળગતો રહી ગયો છે, તેની ધુણી મેહલ ઉપર નોકળી તે એ
ની બોજબંધ બેઠી બેઠી હતી તણ દીડા એટલે તે રંગ મેહલમાં
આવી જુએ છે તો શાવસીંગાએ શણગાર સજ્જત માંક્યા છે
તે જોઈ કહે છે.

રાહુગે—કેડા ઘાટા શાહુમાર, પિતા ઘેર પ્યારે નર વિનાંતી
નાર, તું એવડો બનાવ કેમ કરે; દબશે ફરીજન સોક પિયારે કોઈવા
તમાં આપણું હિતમ અને હવેવા પડીએ નાતમાં.

હે બાઈ આપણા મેટાના છેડે થઈને આવા તીક્ષ્ણ ન કરીએ
શાવસીંગા બોજબંધને જોઈ અને તેના વચન સાંભળી મહા કોપાય
માન થઈ મનમાં કહે છે કે રાંડ દાશી ક્યાં જતી રહી એટલે તે
જૂર આવી હવે શાવસીંગા પેતાની બોજબંધને કહે છે.

(૧૧)

ચોપાઈ—મેં માનીતી સદાશીવની માતતા, શણુ છુ શોખ
શણુગાર અંગપર શોભતા; પ્રયત્ન પુછ્યુ જઈ અતારી માતને,
પછી કહીશુ અમારા પ્રાતને.

હે રાંડ હું માગી મને કહીને પેહેર છું, હવે જો વધારે ક
રીને તારા માંટીને કહીશ જો સાંમળી બોબધને બીજી રાગી કે
ની એના ભાઈને કહી માર ખારાવશે શાવલીગાને સાર લગા
ડવા સાર સમજાવીને કહે છે.

ચોપાઈ—બધ મેં દારીને કીધા ખંચાલ, તેના ન આજીના
રતા, તમે શોખ સજો જણુગાર, અંગપર શોભતા.

હે બાઈ હું તો હસતાં હસતાં ઉઠેલી હતી એટલામાં તમે આટલી
બધી રીસ શું કરવા કર્યા છે તેમતેમ શાવલીંગા રીસે બખીને કહે
છે કે ત્યારે એ બોબધ વિચરે છે કે હું જ્યારે નચું ત્યારે એ ઉ
એ જઈ બેસે છે એના ભાઈને કહી શું કરશે એમ મારા બોબધકહે છે

ચોપાઈ—હ્યા મટે શું કહેશો, તમારા પ્રાતને, પુગવાના કે
હાય, તેડાવો રૂઠા સાયને,

હે બાઈ માનતા માની હાય તો શહેલીએને તેડી વાળતે મા
નતે જાએને, એકલાં શું કરવા જાએ છે, એટલું કહી પોતે
નીએ જઈ બેસી શાવલીગાને ભાલીના વચન બણુ જેવાં લા
ગ્યાં, હવે બોબધને અને દારીને ગાયો ભાંડતી જાય છે, ન
શણુગાર પેહેલી જાય છે.

હવે શાવલીગા શણુગાર સજો મેહેલામાંથી હારે છે એવામાં
દારીને આવતી દખી એટલે રીસકરી યાગ નીચે મુકી એક સામે
તકતો હતો, એમાં પોતાનું મુખારખીંદ જુવે છે, અને કહે છે કે આ
માફારો સાળુ બહુ હસકો છે, તેથી હું બીજા મસકાપરીની જે
સાડી છે તે પેહેર.

એમ કહી હસકો સાળુ હતો તે કાઢાડી નાખી અને ખીર કા

હાથી જેદરયું પહીં હાથમાં સેટી લઈ દારીને કહે છે.

કુરો—પ્રુપ વનાતી તું ખાનડીને, રાંડ હાથમાં કાંઈએ નરખ
છુ; એકતો દુરીજન માફારી બાબી થઈ તેનો હાથમાંકરીગઈકાણુ.

એમ કહી દારીને એ વગ સેટીસા જડારી દીધી કે રાંડ તુ
જતી રહી અને માફારી બોજઈ આવી મને મેણાં મારી ગઈ
તે સાંખ્યાં પઠ્યાં ત્યારે દારી કહે છે.

કુરો—સાખારી બાઈ સહુને શરખીને, વળી છેઘને રાખને કોઈ
ને રાંક, પદમચી મનમાં વિચરેને, બાઈ ગરાબનો કાઢાડે તમેવાંક.

હે બાઈ ગરીબને તારેકંત બનાવે પ્રીત સરખી હોય તમેતો આ
રો વાંક કાઢાડેછો પાણુ મનમાં નિચારો હવે શાવસીગા મેહેલમાં
થી બીજગી ઝગકે તેમ તેજ મારતી બાહાર નીકળી.

નથી નથી તરેહથી તેના શણગાર અને તેના બદનતી અગ
છીત શોભા આવતી, સ વળીગાં બજારની વચમાં ચાલી જાયછે.

એપાઈ—તારી ઝાઝા નેણુ, બજારમાં નીસરયાં સારા શેહેરના
લોક દિવાના હો રહ્યા; જેમ હાથમાં દીવો સાર જોવાને નીસરી,
કારે આભે કોઈ ઝમકે વિજગી.

સાહસો—સુંદર બજારમાં ચાલી જાય, લોક કહે રૂપવંતી વાણેવા
ય છેજ જુમે તેને કેમ શુદાય, હાથયુ કુદેને કરે હાથ હાય.

અચી તરેહથી શાવસીગા બજારમાં ચાલી જાય છે. એમાં એ
ક વાણીઆ ધો તારતા હતો તે હાથમાં ચાર મણનું કુલુ છેલું
લઈ તા હામાં નાંખ્યા જતો હતો તે શાવસીગાને જોઈ બેઠાન
છઈ બોંયમાં ધી રહી દીધું તેવામાં એક જુવાન છેલ ખાલશુ જ
મવા જતો હતો તેણે શાવસીગાને જોઈ પેલા વાણીઆએ ધો દેગી
નાંખ્યું તેથી વાણીઆને કહે છે.

દાકરો—પડ્યો બાજશુ કાજશુર, વળી ઝપટ કુર્ગીની ખામ;
ધીરે વેચતા વાણીયારે, તારા ઘરાત દેખાઈ જાય.

હે વાણીયા તે એમાં શુ દીકુ કતે બી ઢાળી નાખીયું ત્યારે
વાણીયા કહે છે.

કુરો—માયા દેલથી સ્થગણ કરીને, વળી આલી અથ સુરત નિ
રંધાર; મહેર આવે તો માગીએ, એવી નાની નાનુક નાર.

વાણીયા કહે છે એણે એના રૂપ ઉપર એક કહ્યું તે શુ એ
વા-આંચ સાત કુલાં ઉતારી ફરી દઉ કાંઈના શામુ ને-છે નહી
ત્યારે પ્રાણુ કહે છે તું તો તુકશાન કરી તેના સામું જુએ છે પ
ણ સાવ ને હુ એને ઉભી રાખીને બે સાવું એમ કહીને તે સા
વણીગાના સામે જઈ ઉભો રહ્યો પ્રાણુ સાવળી માંએ સામુ ન
જેયું ત્યારે સાવળીગાને પ્રાણુ એક ધાવ કહ્યો.

કુરો—નારી તું નથી કાંઈ બાણુતી, ને વળી જાણીને શે ને ઉઠાય;
આ છેલડો તને સાગો મળ્યોને, તુ રસની ભાગી કેમ જાય.

એ સાંભળી સાવળીગાને ધણી રીમ ચડી; એટલે આંખ કા
તી પ્રાણુના સમુ નેયુ એટલે ભટને ચક્ર આવ્યથી મુરખ ખા
ઈ એક કીચકનો ખાગ હનો તેમાં પડ્યો ને આંખો તરી ગઈ.

એ પાછું—સગ્યા સોળ સણગાર, પ્રિયા કેરે કારણે સાધ્યા ને
જુ કૈરાં બાણ, પ્રાણુ પડ્યો ખાગમાં

હવે પેલો વાણીયા ભટને પડેલો જોઈ કહે છે કે ભાઈ પાસે જ
ઈ કેવો લલ કમાયો અમે વગજે રહ્યા ને તુકશાન થયું તો પ
ણ આખરુ બેર છીએ તમારી પેકે આવી રીતે બે આખરુ તો નથી
થયા હવે સાવળીગા ઉભી બજાર ચાલી નીકળી અને તેનું રૂપ મ
હા તેજસ્વી કે જેવી આકાશની પોજળી પુતમનો ચંદ્ર અને હો
ળીની ઝળગતી માફક પ્રકાસવામાં રહ્યું છે અને જે જુવે છે તે
મોહિત થાય છે એક સોનીની કુકાન હતી તેમાં તે ધટ ધડતો હ
તો તે એને જોઈ પોતાના હૃદયોડો માથામાં મારવા લાગ્યો એવું ભા
ન જતુ રહ્યું અને એક સાર પછુ ધણુ લઈ એરણુ ઉપર ર

નો હતો. તે પોતાના પગ ઉપર મારવા લાગ્યો અને ચેરામાં ને ચારણ, ભાટ, બેઠેલા હતા. તે અને દુકાનોમાં વાણીયા, તેને નેહ મોહીત થયા.

આપાઘ—ચોરે મોઢ્યા ચારણ ભાટ, બખરે મોઢ્યા વાણીયા; સોનીએ ફાડ્યો શીમ લગરે પગ તોડીયાં.

આવી રીતે સાવળીમાં કંઈકને છાંડે. મારતી ચાલી જાય છે એવામાં ને ખાળમાં ભટ પડ્યો છે તેની સ્ત્રી જમવાની વખત થઈ છે તેથી મહાગજને ખેળમાં નીચી છે કે મારો પીટયો અથો ટીયું લઈ ક્યાં ગયો હશે એવામાં એક આઘની કહે કે આ બા થઈ જાય છે અને નેહને મુરજા ખાઈ પેલા ખાળમાં પડ્યો છે ત્યારે સ્ત્રી રીમ ચઢાવી સાવળીમાં સાથે લડવા લાગી કે તુ મા રા ધણીને મારીને ક્યાં જાય છે તેમાં સાવળીમાં રીમ ચઢાવી તેના સાચુ નેહું એટલે એ પશુ સભો થઈ પગ સાવળી અને પ્રાણણી કહે છે.

દુરો=ચંદ્ર બદલી પ્રગ હોતનીને, રાંડ બળ્યોરે તારો જીને રંગ તને દખીને મરો પીઉ પડી ગયોને, રાંડ કાદવ ભરીયોરે રંગ.

હે રાંડ બળ્યું તાહાડે દેપ કે તને નેહ માહારો ધણી કાદવમાં પડ્યો તે સાંભળી સાવળીમાં રહે છે.

દાહો=મુને દખીને તરૂવર કહેને, વળી હસીના તુટે જીને હંત; જીએને સહયર ઘેર માકર વેએને, એતો જીવતો રહ્યોરે તારો કંથ.

હે રાંડ મને નેહને તો હાથીના હંત ઉખડી પડે છે પાણી તો રૂ નશીમ જોરાવર માટે તારો ધણી જીવતો રહ્યો તેથી ઘેર માકર વેએ એવું સાંભળી ભટાણી ઝંખનાણી પડી મધ અને ત્યાંથી રજી પોતાના ધણીને ખાઠમાંથી ઉઠાડી પેતાને ઘેર લાવી હવે આ વળીમાં બખરમાંથી ચાલી ચાલી કરવાળા આગળ આવી ત્યારે ત્યાં કરવાળામાં એક જવાન અને એક ઘરમે એવા બે સિપૈય

શામ શામા બેઠા હતા ત્યારે પેલા બુદ્ધાન છોકરાએ કહ્યું કે દેવો બહામીઆં કયા મજાની નાર આવતી છે ત્યારે બુદ્ધે બોલ્યો કે બાઈ ચુપ રહે એનો કોઈ જાણતી નહીં હોય તો તું નાકાના હોંકે કયા બોલતાં છે અબી બજારમાં બહા બુદ્ધાન કંઈકે આઈ છે, એક સા નીકાં ઉસકુ દબ કે શિષ કુટ ગયા એક લુકારકા પાંકે દુટ ગયા અને એક બની એકા સારા ઘી । કપા ઢોળા ગયા એક બમન તો ખીચારા બુરો તરસે પડા છે ને જો તુ કય બોલેગા તો ફીર તે રીખી એશી હાલત હોવેગી ને મુનો ભાગ જાડેગા છેકરો કહે કયા અને કય ઉસકુ ગાત્રી તે નહીં દેને કે આપનકુ કય કહેગા અપન ઉસકી સાથ સીધી ખાત કરીગે એમ કહી છોકરો રાવ જીંગાને કહે છે.

દુહો—નારી મારી ચુડી નકારીને, વળી નહીંરે બરછી તરવાર દારે જોતુસે તુને માર દીએને, વળી ઘાપલ કીતી છે બજાર.

છોકરો કહે છે હે સ્ત્રી તેરી પાસ કય હથિયાર તો છે નહીં, ને તુને સાની બજારકુ કતલ કરડાલી એતો બહી બુદ્ધમઝી ખાત એ સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—ટીલડી ચોડુનો મિયાં ત્રીસ મરે ને, વળી સેંચા પુર તો મરે વીશ; કાજલ આંજુ તો ફેર કરેને, વળી નીત મરે પાંચ પચીસ.

હે મીઆં હું શશગાર કરતી નથી નહીં તો મને દણે એટલા બોંધ ઉપર પડે એમ કહી યાગ લઈ દરવાજા ખાડાર ચાલી નિકળી એત્રામાં એની સંઘરપણી નહિએધી ની ઘેર જતી હી તે સામી મળી તે સાવળીંગાને ઉતાવળી જતી જોઈ કહે છે.

દોહરો—કંચન યાગ જોને કર ધરચોરે, વળી હથડે તે કાપ ન માથ; પચરે પડે ઉતાવળોરે, વળી કોને સંઘર કયાં જાઓ.

સોહલો—કોને શંકર કયાં જાય, એકા એક નાસરી; મુજ સંઘ

(૫૬)

ધરના સાથ, તેનો કેમ વિસરી; તારા ફીલનીરે વાત, મારા આગળ નાંહી કરે; સરવે સાહેલીયોનો આણુ, આંહીયાં જ ને ડગલુ ભરે. હે શઘ્યર થાગ લઈ તું ઉતાવળી કયાં બંધ છે તે મને કહ્યા મગર બંધ તો તને આપણી બન્ની શઘ્યરોનો આણુ છે તે સાંભળી શાવસીંગા કહે છે.

મેં માનીતી સીવની માનતાને, વળી દિવસ ચઢેતોરે બંધ; જ વુ છે ગોરની વાડીએરે મારાં કુમ્મડીયારે કરમાય.

હે બેન મેં શીવની માનતા માની છે ને મારે ગોરની વાડીએ જવું છે ને દહડો ચડે છે માટે મારાં કુમ્મ કરમાય તેથી હું ઘણી ઉતાવળી જાઉં છું તે સાંભળી સઘ્યર કહે છે. બેન તારા બોલી ઉપરથી બન્ની માલબ હું સમજી ગઈ પણ જાણે કાંઈ હળી પકતી, સેહવા=જે સરવે અતિથશ ભાર; કાં રાખો બોલ્યો નો વિચાર; વેણ પાડેછો ના, આપણુ ઉતમ માનમ ના.

હે બેન ગણિને ગણિને બેલ આપેછો જ ને કાંઈ માહેથી વાંકું ન થાય, એમ કહી બનીને કહે છે.

દાહડો=સાંભળ મારી સાહેલડીરે, વળી કાંકતો રાખે નિચાર જી મને કરી જમાડજે ને વળી એ પળ લેજેરે ઉગાર.

હે બેન જીમતે કરી રાજને જમાડજે ને એ પળ સાચવી લેજો સાવસીંગા કહે છે તાહારા કરતાં મહારામાં ઘણી અકમ છે એમ કહી કહે છે.

દાહડો-સાંભળ મારી સાહેલડી, વળી પુણુ કીધાં કામ, જી મતેથી રાજને જમાડયુને, મારી જાજ તો રાખે મારા સમ.

હે બેન જાજતો પરમેશ્વર રાખનાર છે; એમ કહી પોતે વાડી ભણી આવી; અને સહીયર હતી તે સહેરમાં ગઈ હવે રસ્તે આલતાં બે રસ્તા આવ્યા એટલે બચકાઈને ઉભી રહી તેવામાં એક જોવાગીએ આવ્યા તેને પુકેછે.

દાહરે—સોના ઉઠાણી શીરપર ધરીને, વળી માંથે તે મેઢ્યા નો
ને ભાત; ભાઈ ગોવાળીયા વીરા વિનવુરે, મારી કંઈ વાડીને કંઈ વાટ.

હે ભાઈ મારે ગોરની વાડીએ જડું છે તેનો રસ્તો કયા ત્યારે
ગોવાળીએ બોલ્યો.

દાહરે—ઊંચા આંખા જાને આંખલીને, વળી નિચે દાડમ દ્રા
ક્ષ, ઉપર સુડા જાને સાડવેરે, તારી વાડીને એ વાટ.

હે ખેત આ આંખા અને આંખલીએ દેખાય છે અને સુડા
ઉપર ઠલોમ કરે છે કોઈ ઉગડતુ નથી ને રાજ નીરાંતે બેઠા છે
એ તમારી વાડી એવું સાંભળી શારણીયા પોતે હરખમાં ચાલી
જાય છે અને પવનના ઝપાટાથી માથા ઉપરનું ચીર ખરીને આ
ખાડે આવી રહ્યું છે મુખ્યારબાંદુ ઉઘાડુ તેજ માની રહ્યું છે.
અને ચોટલાની વેણના પટીમાં કાળા ભમસતી માફક ઝગડી રહ્યાં
અને પોતે મહા મદનાતી હરખતી હસ્તીની માફક કડતી આ
લી જાય છે એવામાં એને વેગળેથી તેને આવતી જોઈ સદૃશંતે મન
માં મહા ખુશી થયા ને કહે છે.

એ પાછા-છુટા પટે નાર, એમના એમ આવજો; ધુધટકેરી આં
ચ આડી નવ લાવીજો, છુટે કંશે જાને નાર, લાગે બહુ સાતીયાં;
સાવણીયા સમતોલ; નાને ફુજ નાનીયાં.

એ સાંભળી સાવણીયા વિચાર કરે છે કે રાજાએ મને લાજ કહા
ડવાનું કહ્યું તેથી પોતે ધુમટો તાણી ચાલી આવી

એ પાછા—ખવળી ફરી અજબેમ, આપરે સમારીયાં; મન ઘટ
છેડા વાજ, ધુધટ લેઈ વાળીયાં; માથે સોનાનો થાપ જળરે ભરી
ઝરીયાં, ચંપાના થડે કાંઈ આવી તે ભાત ઉતારીયાં.

ચંપાના થડે ભાત ઉતારી પોતે આંધો ઉભો છે રાજા તેથી મા
હા કોપાયમાન થયા; કેમકે મે રહ્યું કે તું એમને એમ છુટે પટે
આવજો ને મુને ધુધટો તાણી આવી મને જગડે આપ્યા છે

કે રૌવા એમ કહી રીસાઈ પોતે ત્યાંથી ઉડી આધા ગયા સાવલી-
ગાના મનમાં એમ આવ્યું કે રાજા પેશાબ કરતા ગળા હશે તે હ
માણાં અત્રીને હાય પગ ઘાશે. પણ રાજા ઘડી થઈ તોએ આવ્યા
નહી ત્યારે સાવલીગાના મનમાં એમ આવ્યું કે હું ભાત લઈને
મેઢી આવી તેથી રાજા રીસાયા પણ હમણાં મનાવું છું એમ
કહીને ચંપાના આડને કહેછે.

દાકરા—ચંપા તુજને ભમર છડેરે, વળી મુજને છડેરે રાજા
હેતેને ખીતે અમે આવીયરે, કેમ રીસે લગાયા રાજાને.

હે રાજા તમને મેં કશું કહ્યું નથી નજેમ કુશમનનાં વેણ
જાણી કુલાયા હો તેમ તમે રાસાઈ બેઠા છો હું એક ઠગલુંએ
આલું નહી તે તમારા જીવને ખાતર ત્રણ ગાઉ ચાલી અવી ને
પગમાં તો ફેલ. પડી ગયું છે તોએ તમે બેસતા નથી એવું કા
રણ શું. રાજાને રીસ ચડી કે રાંઠ મને ન પચા નહી દે તેથી
સુઝાટોવાનો માગો હતો તેના ઉપર ચડી બેઠા સાવલીંગા કહે મ
હારાજા આમ નાસાનાસ કેમ કરોછો આ પાણી છે તે લઈને પગ
ધુઓ અને કહો તો યાજા અહીં લાવું રાજાને રાસ ચડી તેથી
એક આમલીની સોટી લઈને તેને આપટી દીધી તેથી સેર ઉ-
ઠ્યો અને ઝારી હતી તે માથા ઉપર ઊંધી વળી તેથી તમામ
પાણી સળું ઉપર પડ્યું તેથી સળું પલળ્યો પછી નીચે બેસી રા
વા માંડ્યું ને પોતે અશ્વતાપ કરેછે કે હજી મેં ઘરમાં તો આવ
ગી કાઢીને કુકરો ખાધો નથી ને અહીંયાં માર ખાવો પ
ડે છે એ મારા કરમનો વાંક છે એમ કહી રૂવેછે તો પણ રાજા બો
લે નથી તેથી સાવલીંગાએ જાણ્યું આ બધાર તો થયા ને સા
જ પડશે માટે જઈને બેસલું તો ઠીક; એમ ધારી રાજા પાશે
ગયા અને કહેછે.

દાકરા—તુને વાંચે અપેટીઆને, કેમ રાજા માગે ચકચારે છું

જાણ; ઝર ઝર ઝરઝર નીર ઝરેરે તુને કેમ ન આવેરે કમણ.

હું રાજા તમને જરાએ દયા આવતી નથી કે તમે પાણી ગાંડા થઈ ગયા છો રાજા કહે મને તો કાંઈ વાતુ થયા નથી તને હથુતુ કે આવતીતી એમને એમ છુટે પટે આવત્યરે તું તો ધુધક તાણીને માડાના નામનો છેડો વાળીને આવી એમ કહી કહે છે દો.

ચોપાઈ—છેલ જમાડવાને કાજ, આવી તું તો ગોરીયાં; કરોધ થડી કામત, પગરે ઉપાડયાં.

તુ મને જમાડવાને આવી હતી કે કરોધ કરી મારવ આવી હતી તે સાંભળી શાવસી ગા કહે છે હું રાજા મારો સ્ત્રીનો ધરમ છે કે ભાજ મરજાદાયી આવવું પાણુ પવનથી મારા અળોડા પર ચીરના છેડો થયા તેને ખસેડતાં જરા નિચે ઉતરી ગયા તેમાં મારો શો વાંકે કાઢાડો છો,

ચોપાઈ—સગી પવન ફેરી આંચ, સનઘટ મારાં ઉડીયાં; આ ધા સાણુ કોચ અમર લેઈ આડીયાં.

એવું સાંભળતાં રાજા ખુશી થયા ને મનમાં કહે છે કે બાપ હીને વગર વાંકે મારી પડે થાજ પાસે આવીને બેઠા બેઠેલા શા વસી ગા કહે છે.

દાહરો—નથી નીરને નથી સરોવરો, વળી નથી કુવામાં કોશ નિર ઢોળ્યાં તે નહીં મળે ને રાજા દરોશ કાં અમનેરે દાશ.

સેહુલો—દરોશ કાં અમને દાશ, અને ચડયા તે ઉતરે રોશ; સમશ્ય સમશ્ય લો તમે જાણી, પાણુ ઢોળ્યાં ન મળે પાણી.

હું રાજા આ પાણી ઢોળી દીધું તે હું ક્યાંથી લાવીશ; અહીંયાં કાંઈ સરોવર નથી તેમ કુવામાં કોશ નથી ને અમને દાશ દરોશ તે સાંભળી રાજા હુશી પડયા ને સ્ત્રીને કહે છે કે જન્મમારો તે પાણી નહીં પાય? વારંતે પાણી સધાવો તો જમીશ નહીં તો થાજ લેઈ ને પાછાં ધર જાઓ અહીંયાં તમારું શું કામ છે, શાવસી ગા કહે માહ

રાજ પાણી ક્યાંથી લાવું? ત્યારે સદવંત કહેછે.

દાહરો=કંસ કુવોને હંસ વાવટોર, વળી હંસલી તું સીંચણહા
ર; નોર ભરી આવો સુંદરી તો, આપણુ જોજન જમીએ સાર,
હે સ્ત્રી આ હંસ કુવ ઉપરથી પાણી લઈ આવો ત્યારે શાવ
લીંગા હાથમાં રૂપાની ઝારી લેઈ કુવા ઉપર ગઈ અને પોતાના
સણુ બાંધી ઝારી કુવામાં ફેંશી પણુ કુવો ઊંડો તેથી પે.ચા રા
કી નહી તેથી કુવા ઉપર ઉભી રહી છે એટલામાં વાલીની બા
હારની તરફ ગોવાળીઓ ગાયો ચરાવેછે તેને કહ્યુ અહી ક્યાંઈ
પાણી મળશે ગોવાળીઓ કહે કુવામાં પાણીછેકે નહી સાવળીગા
કહે કુવામાં ચીર પહોંચતુ નથી. ત્યારે ગોવાળીઓ કહે શહેરમાં જ
ઓ તો મળે નહી તો અહીંથી બે ગાઉ ઉપર નદી છે ત્યાં જો
તમે જાઓ તો મળે શાવલીંગા વિચારે છે જો શહેરમાંથી તો મ
હા મુશકેલાઈથી આવી છુ ને વળી શી રીતે જઈ અને પાણી
પિતા જમશે નહી, માટે નદીએ જઈ પછી ચીરનો કાછડો વાળી
હાથમાં ઝારી લઈ પોતે નદી ભણી ચાલી રસ્તામાં જતાં પગે કાં
ઠા વગે અને ચીર પણ કાંઠામાં ભરાઈને ફટવા લાગ્યુ અને શરી
રે પરશોવો વળે છે એવી રીતે પાણી ભરીને ઉતાવળથી આરી રા
જને કહે છે. ઈ—

દાહરો—રૂડી ચંપા ફેરી છાંયડીને, વળી વાયરો શીયાળુરે વાય
જમી હોને મારા રાજવીરે, વળી જોજન ટાઢાં થઈ જાય.

હે માહારાજ હવે જમી હો તો ઠીક થાય આ જોજન સ
રવે ટાઢાં થઈ જાય છે.

દાહરો=પીરસ્યા પિતા જોને પદમણીરે, એતો કામની કેમરે
ખાપ; અંધર પુરખતે આરતેરે, એતો જુગતે જુગતેરે જમાય.

હે શાવલીંગા તું કહે છે જમી હો પણ જમવાની તો જુગ
છે, ને તે પીરસ્યા કર્યા વગર જમિલો જમિલો કહે છે, ને પી

રસતા તો છે નથી તે સાંભળી શાવલિંગા બોલી હે રાજા હવે સ
જતો પડવા આવી છે અને કોઈ જોવા માટે આવશે તો મોઢાટો
વરપાડો થશે પણ મને તેનીતો હરકત નથી, તમે જમો તો ખરા
હું કોઈની બીક રાખતી નથી.

દાહરો—જેમ મેદની જોવા મળેરે, વળી વિવાહમાં ફેરે વર
તાય; તેમ જો જમશે રાજના તો તેમ જમાડુ મારા રાય,

હે રાજા લોકની ઠઠ જોવા મળે ન મારો વિહવા થઈ નહયો
હોય એમ જો જમશે તોએ જમાડીશ એ સાંભળી સદેવંત ખુશી
સાથે શાવલિંગા કહે છે.

દાહરો—મુણ સાવલિંગા સદેવંત કહેને વળી વરતાઈ રહી બધી
વા, કિતેને પ્રીતે અમે પરણીને વળી નહી વટલાવું મારા હાથ.

હે શાવલિંગા હવે તો હું તારી સાથે પરણીને જેમ વર વહુ
જમે છે તેમ જમાડીશ માગ હાથ હવે નહી વટલાવું તે સાંભળી
શાવલિંગા કહે છે.

દાહરો—મુણ સદેવંત શાવલિંગા કહેરે વળી મનમાં રાખું જો
ને ટેક આવ જમાડુ મારા રજને, વળી વિવાહ કરતાં વિદાય.

હે મહારાજ જો તમારી એવી મરજ હશે તો મારા વિવાહ કરતાં
વિદાય રીતે જમાડીશ, પરણીને થ કામ છે તે સાંભળી સદેવંત કહે છે

દાહરો—મુણ સાવલિંગા સદેવંત કહેને. વળી પાળેરે કે ન પા
ળારે પ્રીત; હેતેને પ્રીતે અમે આલીએરે, તમને રાજવણની રીત.

હે શાવલિંગા હું તને મારા રાજવણની રીત આપુતો ખરો પ
ણ પાળે કે ન પાળે ત્યારે તે સાંભળી શાવલિંગા કહે છે.

ધુહો—મુણ સદેવંત સાવલિંગા કહેને, વળી પાળીશું અમેરે પ્રી
ત, હેતેને પ્રીતે અમને આલજને તમારી રાણીઢનીરે રીત.

હે રાજા અમે તે પાણુ માટે અમને તે આલજને એ સાંભ
ળી સદેવંત મનમાં છહું હરખ પાચો તેમજ સાવલિંગા પણ

ખુની થઇ પોને કહે છે.

સોહલો=હસી હસી શામની જરે ઝાલે હાથ, અને સાંભળો મા
દી સાચી વાત; કાંડેથી આજ નમુ કંસાર, સારા લોક જુવે સંસાર.

હે રાજા લોક ગમે ચોટલા જુએ પણ આજ કોડથી જાતીશ
અને જમાડીશ એમ કહી સદેવતને હાથ ઝાલે છે.

ચોપાઈ—ચપા કેરી છાંય, જમાડુ રૂઠા છેડને; મેલી મન મર
જાદ, કરૂં રંગતી રેસરે, કરપા કરોને વાત, ઠરાવી શુતા કરૂં; આ
છો મનની માજ, નહીતો વખ ખાઈ મરૂં.

હે રાજા હવે હું કોઈની સાથે મરજાદ ગણવાની નહીં અને
મારી સાથે ચુખતી વાતો કરો અને મારા મનની મોજ પુરાતે
સાંભળી સદેવતે કહે છે.

દુહો—કરોતો શામની તને હીરા રહેને, વળી કહેતો ગામને
ગરામ. મોઢે આવે તે માગજોને. કામા તુજને તુકયાછુર આજ.

હે સ્ત્રી તુ કહેતી હોય તો હીરા મેલી આપુ, કહે તો ગામ
ગરામ આપુ તારી નજરમાં આવે તે ગામ હું તને તુષ્ટમાન થ
ચાહું તે સાંભળી કહે છે.

ચોપાઈ—કુડી લાલચને શુએ કરૂં, એતો ખાધથી ખુટી જાય પ
ણ એક વચન માગુ અલમેસહાને તતો જુગો જુગ નહીં વિસરાય,

હે રાજા હું માગુ છું શુ ને તમે આપો છો શું એવી હીરા મેલી
ની લાલચ શુ કરવા આપો છો મારે ઘેર કમીના નથી એતો ખા
ધથી ખુટી જવાની પણ હુંતો એક તમારી પાસે વચનજ મા
ગુ છું તે સાંભળી સદેવતે કહે છે.

દુહો—એકતો મારા ઘર કેરી ગોરીયાને, એક માસ નેણાં
કેતી નાદ; તજ ઉપરથી મીઠું સુંદરીને, વાની નાંખુસો સોરે વાર.

હે સ્ત્રી કહે તો તને એકતો મારા ઉરની સ્ત્રીની નાક ગણું
અને મારી સઘળી રાણીઓ તારી ઉપરથી વારી નાંખુ તે સાં

ભળી સાવલીગા કહે છે કે ઘડીમાં મળી જાય છે જાય છે ને ઘડી
માં શીશાઈ જાય છે તેના વિશ્વાસ શો, પ્રીત કરીએ તે જન્મ સુ
ધી નભે તો તો સારું નહીંતા કિલટી કુચેતી થાય, એમ કહી શા
વલીગા કહે છે.

હુણ નકટ આવો નાતી જાણતી, નીકર પગરે ઉપડતી જોય;
એ ઘડીને કારણે, રાજ ધનના યુગામ નહીં હોય.

દાહરો સુગ શાવલીંગા સદાંત કહેન. વળા મેઝા તે મનનીરે
લાજ; શીશ પડેને માઝ ધડલકરે, વળી તેએ ન મેઝુતુને આજ.

સોહરો—એ ન મેઝુતુને આજ, કેમ કરી રહેશે તારો લાજ;
સ શા સમજીને તું લે, અને કહેવું હોય તે અમને કહે.

એનાં રાજના વચન સાંભળી આ વિચાર કરે છે કે રાજ મને
મેલનાર નથી ને ઠાં મરશે કે મારશે પણ હું એની શીસ ઉડાડું.

હુણ—શીશ સલામત રાજવીને, તમે જુગ જુગ અનર રહે;
અમે ઘર દીશાએ આસીએને, વળી કહેવું હોય તે કરા.

હુણી હું જુમતો હઉં તો તું ખતાવ બેહુવે રીસ નહીં કરૂ
માટે આવ આપણ બેગા બેશીને જમીએ ત્યારે શાવલીગા કહે
છે હે રજા નમાંગ તે બેગા બેશીને વટલાઈ મરવું છે તમે રજા
પ્રત છો, ને અમે વણીયા છીએ એમ કહી રાજને કહે છે.

દાહરો—અમે વેપારી વણીયારે, રાજ પળીએ વેચતારે તેલ;
અમતમ વચે અંતર ઘણારે, રાજ ક્યારે અંપાને કાં ફેળ.

હુ રાજ અમે તો તેલનાં વેચનારાં જેટલો ફેળ અને અંપાને
આંતરો છે એટલો તમારો ને મારો વચે અંતરો છે તે સાંભળી
સદવંત કહે છે.

હુણ—નથી વેપારી તમે વણીયાને, ગોરો નથી વેચતારે તેલ; ત
મરે અમમાં રાણી અંતર નહીંને જેમ અંપે ચિટાણીનામરવેલ.

હુ શાવલીગા તું તેલ કીએ દીવશે વેચે છે માટે અંપાને જેમ

નાગરવેલ વીઠાએલી છે તેમ તુ મને વીઠાએલી છું હવે તારા મા
રા વચે આંતરો શો રહ્યો છે અને વાલામાં વટાગ હોય નહીં તે
થો તુ મારા બેગી આવીને બેથ તે સાંભળી શાવલીગા કહે છે.

હુઠા—સોનુ જાણી સંગ કરૂને, વળી કરમે તે નીકળે કથીર;
કાયા વટાળી પત જોયુ ને શાંસા પડેરે શરીર.

હુ રાજ તમે કહોતો તમને હુ હાથે વતી જમાડુ પાણુ તમારા
બેગી બેશીને હુ જમવાની નહીં કેમકે સોનુ જાણીને સંગ કરૂ
ને માંડીથો કથીર નીકળે તો કાયા વટાળી પછી વીમાસવુ પડે
મટે તમે તમારી મેળે એકલા ખાઓ એવા મેટાઈનાં વચન સાં
ભળિ સદેવતની આંખનાં રોસ ભર્યા, તેથી થાળને ખરોડી મુકી
પોને હાથ ઘોઘ વેગળા બેઠા અને કહે છે તુ તારી મેળે પાછુ લ
ઈ જા મારે હવે ખાવુ નથી, હવે શાવલીગા વિચાર કરે છે કે આ
તો હિટ્ટી પછી પીડા થઈ રાજ પાણ રીસાયા તેથી રાજ પાસે જ
ઈ કહે છે કે હુનો તમને મસ્કરીમાં હુસી હતી એટલા સારુ
રીસાઈ બેઠા અવો આપણુ બેગા બેશીને જમીએ તેમ તેમ રા
જ અવણુ જોઈ બેસે છે અને કહે છે કે મારે હવે ખાવુજ નથી
ત્યારે શાવલીગા માહા રૂદન કરે છે. ને રાજતા મોહોડા આગળ
ખાગા પાથરે છે તેએ રાજ માનતા નથી.

શોહલો—નરની આગળ નારી જોગા ધરે, તેમ તેમ અલબેલો
અવળો કરે, નારી બેડી રૂદનજ કરે; આંખે આંસુડાની ધારા ઝરે.

તેએ રાજ કાંઈ મનમાં હયા લાવતા નથી અને રીશાઈને વ
જગા બેશી રહ્યા છે શાવલીગાએ વિચાર કર્યો કે હુ હવે રીસાઉ
તે વિતા એ માનશે નહીં એમ ધારી તે રીસાવાનો ડોળ કરે છે.

બોપાઈ—આંખે આંસુડાની ધાર, અલબેલી હીંચાં; નારે મા
ને મારા રાજ, હવે હું જઈ રૂંધીયાં. મળશે રાંજાને રાજ; જ
વાળ તે માગશુ; પદમણી કહે છે રાજ, પ્રાણુ અમે પાડશુ.

હે રાજા હવે તમે માનતા નથી તેથી હું પ્રાણ મુશીકા એમ કહી સાળુના કાછડા વાળી કરેછે કે હું તમને ઘણું એ કહું છું પણ તમે માનતા નથી માટે હવે હું આ કુવે પછી મારો પ્રાણ ત્યાં ગ કરીશ અને તેનો જવાબ પરમેશ્વરને ત્યાં તમારી પાસે માગીશ એમ કહી કુવા લાણી ચાલી એટલે રાજાના હોશ ઉડી ગયા અને વિચાર કરેછે કે એ રાંઠ કુવે પછી મને નામોશા આપશે તેથી રાજા પોતે ત્યાંથી શાવલીગાને ઝાલવા દેડયા અને કુવા ઉપર જતાં જતાં તેનું કાંકુ ઝાલીને તેને પાછી ખેંચે છે તેથી તે માનતી નથી અને કુવા લાણી તાણાલી જાયછે. ત્યારે સદવંત તેના નાના પ્રકારના કાલાવાલા કરેછે અને કરગરે છે ત્યારે શાવલીગા કહેછે.

આપાઈ—પાસવડે મત જીમ, ભગરા તું વાવ ૧, આંખે હાથ ન લગાડ, આંખો છે રાવળા. કાચી કળીયુ મત તોડ, દુદેગીરેડી લીયાં; છેડા અમારા છોડ, દઉગી તુને ગાળીયાં;

હે સદવંત તું મારો પાસવ મુક અને મારું કાંકુ ઝાલેછે તે મચડાઈ જશે; તેથી હું તને ગાળો દઈશ તે સાંભળી સદવંત કહેછે

આપાઈ—ગાળો દેને દસ વીસ, ગાળો તારી સાંખશુ; તુજ સરીખી નાર, તેતો ઘેર લાવશુ. શેઠ મોહોટા શાકુકાર, છુટાવે કુલ વાડીયાં; તુ એક કળી ગુલાબ, કાયકુ દત્તી ગાળીયાં.

હે સ્ત્રી તું મને ગમે એમ ગાળો દે ગમે તેમ કર પણ હું તને મુકતાર નથી મારે ઘેર તને પરણીને રાખવાનો છું હું તને કાલાવાલા કરું છું કોદમાં હાથ નાંખું છું તો એ તું મને ગાળો ભાંડે છે એવી તરેહથી શાવલીગાને ઘણી ઘણી રીતે સમજાવેછે પણ માનતી નથી ત્યારે રાજા છેવટ તરવાર ઉઘાડી કરી સમ ખાયછે કે જો હું તને દગો દઈ તાહારથી ખેંચીમાન થાઉં તો મને મારા પતા શાલીવાહનના સમ છે અને તારા અને મારા પચે આ શકતી

તે મને પ્રુછે એમ કહી રાજાએ તરવારને ખભા ઉપર મુકી અને પોને ગદગદ કંઈ ચર્ચા રહ્યા છે શાવલીંગાએ વિચાર કર્યો કે ને હવે હું એની સાથે ઘણી રક્તક કરીશ તો મહારા ઉપર કોપાયમા ન થઈ કાં મારુ કાં એમનું માથુ જીવ કરશે માટે હવે બોલુ એમ કહી કહે છે.

દાહરો=પદમણીને તો પ્રીત ઘણીને, વળી રાજાને આઝી રીસ ચારાં તેડીને એકમરે, મારુ વાઢી લેશે નેને રીશ.

હે રાજા હું તો પ્રીતમાં આમ કરું છું પણ તમે ઘણા રીસાળવા છો માટે પાસે બોલાવો માથુ વાઢી લો તેથી હું બીહુ છું હવે એવું સાંભળી સદેવંત તરવારને મેન કરીને શાવલીંગાનો કોટે જઈ બજવા પછી શાવલીંગા રાજા સાથે બોલી અને એ જણ થાળી આગળ આવી થાળ ઉઘાડી જમવા બેઠાં અને ત્યાં નાના પ્રકાર ના હસ્થ લીલાદ કરતા જાય છે અને અરસ પરસ એક એકના મોહાનાં કેળાય ઘાસતાં જાય છે. રાજા પોને હેતમાં શાવલીંગાને ઘણું ઘણું ખાસાવે છે ત્યારે શાવલીંગા સદેવંતને કહે છે.

દાહરો—અંતથી અદક કોઈ નથીને રાજા સજાણ રજાણે રીણ; જમી લ્યે મારા ધગરને. વળી નહુ કરે છે નેને નેણ.

હે રાજા અંતથી કોઈ મોટું નથી કે સજન અને રજન કહે તાં ચાંદની તે બધાં અંતથી આછાં હેતવાળાં છે મટે તમે મને વરે વાર ખાસાવો છો તે શું હું અંત કરતાં વધારે છું આપણી આંખો નહુ કરે છે માટે એક એકના મોહામાં ઘાલ્યા કરતાં વધારે છે માટે હાથે જમી લ્યે.

એ પાઈ=ભેજન કરતારે જાઓ, નીરજો તમે નેણશુ; અંતર ની રાખુ આજ; સદેવંત સેજશું કોડે જશુ કણકાર, પદમની અતી પેમશુ પ્રીત અઃકરી હેય, બોલાવોને વેણશુ.

હે રાજા તમે જમતાં જાઓ ને આંખોથી જોતા જાઓ કાંઈ ખુ

(૬૭)

શી પડે તેવી મોહોડેથી વાળે કરતા જાઓ પંડુ ઘડીએ ઘડીએ
મને જોદા મારોઝો, ગળામાં હાથ ઘાલે છે, ચુંટીએ ખજોઝે
એમ શું કરવા કહેછો હું અજ તમારા ભેગી બેસી કશી કમર
રાખતાર નથી.

સોહચો—જુગતે કરીને કંઈ, રાજાને જમડીયા; મન માંડ્યા
મુખવાસ, અમ્રમેલાને અલોયા. કયરની કર્ણુ અજ, હાથ
મેતો જોડીયા; શીખ દીઓને માગે શામ, જીવ તો મારા ઉત્તરથયા

હવે શાવળીંગાએ સદવંત જમી રહ્યા કેડે મુખવાસ આપ્યા
અને હથ જોડીને કહેડે માહારાજ જમતી જમતાં આપો દાહડો વ
હી ગયા ને હવે બે ઘડી દાહડો છે મટે મને રજા આપો તો
જાઉ કેમકે મારા જીવ ઉત્તર થયા છે અને મને વાર થઈ તેથી
હમાણાં ગોર પેલા કાંણીઆને ખમર કાહડવા મોકલશે નેતે
અહીં અવશે. તો મારી ફજેલી થશે, અને મન હશેતો માળવે
મળીયુ, માટે મને રજા આપો. તે સાંભળી સદવંત કહેછે,

દાહડો—પદમાણી આવ્યા શું જાણીએને, વળી શું જાણીએ
અંપાને સાળ, મુઠા તારી સંજો પુરસેને વળી પદમરી પીમુ તુ ઠાળ.

હે સ્ત્રી ત્યારે તું અહીંયા સુકારવા આવી હતી, અને તું અહીં
આવીને અંપાને સાળ શું જાણસે તેથી તુ જરાવર બેશ, અત્યા
ર સુધી તો રીસાવા મનાવામાં વાર થઈ અને તારી રાખતો મુઠા
પુરસે આવી રીતે રાજાએ શાવળીંગાને કહ્યું ત્યારે તે કહેછેકે હ
રાજા આવી ઉતાવળમાં મને ઝોટી કરવાતુ કહેછો મારે વિચર
ટાછે. કે ગોર પુટસે તો હું શું કહેવાંની ત્યારે સદવંત કહેછે, તુ ગમેતે
જાવળ દેજે, પણ જરા વાર બેશ તો ખરી ત્યારે સાંભળી ગાકહેડે,

ફૂલે—સુશ સદવંત શાવળીંગા કહેડે, મારા હથમાં અવેછે
વિચાર; એમાં ન અમે આવીએ તમારા પંડનો નહીં પતીયાર,
હે સદવંત રાજા હું તમારી પાસે આવું તો ખરી પણ મારા

મનમાં વિચાર આવેછે કે તમે ઘણું રીસાળવાછો તેથી તમારા પંડ
નો પતિયાર પડતો નથી, તે સાંભળી સદેવંત કહે છે,

હુડો... મુણ શાવળીગા સદેવંત કહેને મેતો મેલીછે મનતી મા
ણ પદમણી આરા આવલો. વળી શાણે લખ્યું શ્રલીવાન.

હ સી મેં મારા બાપના સોગત આધા, તોએ તું માનતી ન
થી જો હું દુગો કરતો મને સત પેઢોના સમજે, એમ કહી, પાછી
તરવાર ઉઘાડી કરીને કહે છે. કે આ શકની મને કુછે, રાજાનો ઘણો
આગ્રહ નેહ, શાળીગા ધણી ખુશાથી કહે છે.

દોહરો-રામ તમારા અમે પાળીએ, આ લેહાની ઘાર થુરે ક
રંત. અમે વેવારી વાણીઆને રાજ દેખી ડંત.

આ રાજા હું તમારા સમ માનુહું પણ આ ધારવળું લેહુ થુ
કરવાનું છે કે તેને વરે બારે ઉઘાડુ કરો છો. અમે વાણીઆ તને
જોડને બીજીએ છીએ તે સાંભળી સદેવંતે તરવાર મેન કરી આ
ધી ફંકી દીધી અને સ્ત્રીના હાથ ઝાંસી સાથરા ઉપર બેસારી.

સોહલો-અંપાના ઘડે બેઠા આળા આળ; ઉપર સુરા કરે કલો
લ; નરને નારી બેઠા જોડા જોડ, ન દીસે ખાપણ કે જોડ.

ચોપાઈ અંપા કરી છાંય, સાજ કરો સાથરો; રત્ન જડીત આ
છાડાં વળી પાથર્યો. મુખથુ મુખ મીલાય, મુખન અલખેલો કરે;
અરસ પરસ વદતાં મિઠી વાત, મુખમાંથી મોતી ઝરે.

પોતે બંને જણ અંપાની છાંયા નિચે સાળના સાથરા ઉપર ર
ત્ન જડીત આછાડ પાથરી બેઠાં છે અને એક એક અરસ પરસ
નાના મકારના હાથ વિનાઈ કરે છે હવે નિસાળમાં જોર પોતે
છોકરાને કહે છે કે સાંજ પડી અને વાડીએથી ઠોઠ આવ્યું નહીં મા
ટે તમે ખખર કાઢાઠવા જાઓ ત્યારે કમળીઆ કહે છે કે સોહલ ક
ફેરો જઈ આવું જોર કહે તું એકલો જઈશ તો કુંવર મહારી
સાળવા છે માટે તને સારી નાખશે તેથી તું તારી જોડે બીજને તે

હી જ તેથી કાંઈનીઆને લાઈમિંધ ખાડીઆ કરી મહા ખર્ચા હ
તો, તેને લેવ પોતે બને જાણ વાડી ભણી દાકતા ચાલ્યા ગોરે
વિચર કર્યો કે એ છોકરાને માટે હું પછવાડે જઈ નહીંતો
એમનો ઘાટ ઘડાઈ જાય એમ કહી ગોર પોતે હાથમાં લાકડી
લઈ ધીરે ધીરે પછળ ચાલ્યા જાય છે.

દાકરે—ગોરે નિયાળીઆ સખદા કરયાને, વળી વાડીએ મો
કસવાને કાજ; સદવંત શાવસીંગ ગયા વાડીએ, ને વળી જઈ
આવજો જાય.

ચોપાઈ—જઈ આવોને જો, હજી લગણુ શું કરે; લોકડીઆ
ની લાજ, હુમઆમાં નવ ધરે.

હવે પેત્રો કાંઈનીઆને ખાડીઆ બે વાડિ બહર ઉમા રહી
જીએ છે, તો બને જાણા જોડા જોડ ચંપાના થઈ નીચે બેડાં
છે તે લાંબો હાથ કરી કાંઈનીઆ ખાંડોઆને ખતાવે છે તેટલામાં
શાવસીંગાએ પેમા કાંઈનીઆ ખાંડીઆને ઉભેલાં જોયાં કે તરતજ
પોતાનાં લુગડાં સજ કરી હાથમાં થાળ લેઈ સદવંતને લાંબો
હાથ કરી કહે છે.

ચોપાઈ—મેંજો જોડા જોડ, ચંપા કરી જાયડી; શિખ દાને
સ્થામ, દાડાડો રહ્યો છે બેઘડી.

એટલે સદવંતે સુરજ જોવાને વાડિ ભણી નજર કરી તો છો
કરાને દોંઠાં એટલે તરવાર તાણીને તેમની પાછળ ધાઓ એટ
લે છોકરાંઓ મુડીઓ વાળીને નાઠા નાસતાં નાસતાં ગોર સામા
મળ્યા; એટલે ગોરને કહે છે.

દાકરે—અમને વિતી તમને વિતશે, તમે સંભળો પડીત મ
બીજી; સરખે સરખાં તમે મોકલવારે, ગોર અકસતા હીજી.

હે માફારાજ તમે જાણો છો ખરા પણ અમને વિતી તે તમ
ને વિતશે તમારી અકસ બકમ કુટી મઈ હતી, આપા કાલ્ય થઈ

[૭૦]

એ સરખે સરખાને મોઢાં છે ન સાંભળી ગોર કહે છે કે ભાઈ
ત્યાં એકું થું છે ત્યારે કાણીઓ કહે છે સાંભળો.

દાહરો—ચિર ઉપર એઠી ચુડાને, વળિ પિળી પામરીયાં
લામરે; કુંજના ખચેરીયારે, જેમ સન્નેડે જડીયં,

હે માણનાજ ચોર ઉાર ચુડી અને તે ઉપર પીળી પામર
એઠી છે ને જેમ લાલ કુંજના ખચેરીયા એમાં લપટ ઇને એરો
તેમ એકા છે એનો ડીક પણ આપણી વાડીને ડાંગરની શી ખગ
રછે ત્યારે કાણીઓ કહે છે.

દુહો—સાગ વઠી કીધો સાગરેને, વળિ અઠડી મુડા ખાગ; ગો
ર તમારી વાડીએરે; નેતો બેગઈ બેગઈ જાય. ખાંડા ભરાવ્યા મે
હેતો એટીએરે, વળી શિરોઈ જકોનાં ખાય; શાલ કુશળા પય
રયારે, ત્યાંએકાં સદવંત રાય.

ચોપાઈ—મેઠાં સદવંત રાય, કે સાળ બધી વાડીયાં; ગોર તમા
રી વાડી માંય નવ નવાં કઉતક લાળીયાં.

એ સાંભળી ગોર મહા ઉદાશ થઈ વાડિના ઝાંપા આત્રણ આ
વીને ઉમા રદ્ય છે હવે શાવલિગા મહા ઉદાશ થઈ રાખને કહે છે

ચોપાઈ—શીલવંતીની શીલ. પ્રતમાં પાળીયાં; તમે રાખવશીકુ
ળ રૂપ, અમે જાન વશી વાણીયા. શીલવતા રજા જેઠ, સોજત
મર્યાં સાંભળે; ભવો ભવ ભરથાર, વાલમ નહી વીસરો.

દાહરો—હું પડદ રહેતો પદમણીને, વળી દીવરા ન દીઠે જો
ને કેય, સાચુ એવો સતારાર, મહાર કુશમન કોશુજ હોય તેક
દહડેવી ચટપટ લાગોરેં યુને, ઘણીએરે ન રહેતુ યુને સુખ; નહ
એ નખ ઉતારીયારે, વળી તેથી વરતી તમે વાત. અઠક પાળ આ
વીયારે, મારઃ ઘટમાં કરી અથા ઘાટ.

હે રાખ તમારું સોજ મને ઘણું સાંભળે છે એમ કહી રૂઢ
ન કરે છે તે જોઈ સદવંત કહે છે, કે તુ મને રજા આપ હવે શા

વસીગા પોતે દીકરીય થઈ લુગડાં સજી પોતે હાથમાં થાળ લઈ ઘર ભણી ચાલે છે. અને સદેવત પણ પોતે વસ્ત્ર હથિયાર સાંભાળી ઉદાશ થઈ ઘર ભણી જાય છે જતાં જતાં પોતાના મનમાં કહે છે

સોહલો—હાયરે સુદર મારી ચાલી જાય, ને વાડી મને ખાવાને પ્રાય; કાણીએ બગાડી મારી સારી પેર, ઉદાશ થઈ રાજ ચાલ્યા જાય ધેર.

રાજ કાણીઆને ભાંડતા વાડમાં છીકુ પાડી આડે રસને થઈ ઘર ભણી ચાલ્યા અને મેહલમાં જઈ બેઠા હવે સાવર્ણીગાને ધેર જતાં ગેર કહે છે તુ ક્યારની આવી હતી તે અત્યાર સુધી શું કરતી હતી ભાત આપીને પાછા આવવું કે અહીંયા બેસી રહેવું મારીને વાડી બેદાન બેદાન કરી નાંખી તેવો પ્રમત્રીનો અવાજ સાંભળી સાવર્ણીગા ગેરને કહે છે.

સોહલો—તમે ગેર નમસ્કાર, વાડીમાં નથી લાગી વાર; સાળ વાડીને શાયરો ધરયો, બીજા બગાડ ગેર કાંઈ નથી કરયો, ગેર તમારી વાડીએ ગઈ કુલ છે તેમાં વાસના નહી ફેગટ ફેરા મને થયો, રાજનો કઈ વારનો ગયો.

હું માફરાજ વાડીએ તો મને વાર લાગી નથી, ને તમારી વાડીમાં સાળ વાડીએ એટલો બગાડ કરયો છે રાજ તો ઘણી વાર થી ગયો છે તેથી મેં જાણ્યું સાવજે હું થોડી વાર લગણુ હુડા ઉડાડુ માટે તે ઉડાડવા રહી, માટે મને વાર લાગી, તે સાંભળી ગેર કાણીયાને કહે છે, કે તું કરેતો હતો કે બે જાણુ બેઠા છે તે ક્યાં છે કાણીયા કહે, શાહેજ હમણાં હતા તે ક્યાં ગયા પાંખો કરી ઉડી ગયા તુજ લડાઈ ખોરો છે કે જેને તેને સચુ જીવું ભરાવે છે હવે ગેર સાવજીગાંમાં લુગડાનો ડાળ ફેરી ગયેલો જોઈ શા વાળીગાને કહે છે,

સોહલો—ગુગુમ્મ કરી થઈ ઓડરી તે તો માંડ્યો ગુગુમ્મનો ઘટ

(૭૨)

કોણ ચીર તારાં બોગવીયાને વળી કાંતે લગાવવાને હાથ
 હસાવળીગા તારા ચીર કોણ પલાળ્યાં હે રાંડ તે ગુણકાને ધા
 ટ કરવા માંડ્યોછે, તે સાંભળી શાવળીગા ગોરને કહેછે,
 દોહરો નથી હુ ગુણકાની છોકરીને, ગોર નથી ગુણકાને ઘાટ
 મારા ચીર કોણ બે ગવશેરે, મુને કોણ લગાવેરેહાથ.

હે ગોર મારાચીર કોણ પલાળનારછે; અનેગુણકા મને કેમ ક
 હેછે, તે સાંભળી ગોર કહેછે.

દોહરો—લીલી અતલસશનુ તારૂ કાપકુઅને માહી ટાંકિલ ઝીણા મો
 ર, મોર તાર કોને ઉખેડાયરે એવો કોણ મળ્યો તને ચોર

હે શાવળીગા અતલસનને કાંચળી ઉપર જે જડાવ મોર હતા
 તે કોણ ઉખેડી નાખ્યાં, આવાં આવાં ગોરનાં વચન સાંભળી
 શાવળીગા કરોચ કરી ગોરને કહેછે.

દોહરો—સેજઅનલસનુ' મારૂ કાપકુઅને માહી ટાંકિલ ટઉ
 ફરે મોર, ગોર તમારી વાહીએ ગઈને, મને સદેવતે કીધી ઝકઝોર'

હે ગોર તમે મને ક્યારના મથે જુડા આળ મુકોછો, તો
 જાગ્યા સદેવતે માહારા મોર ઉખેડી નાખ્યા અને ચીર પલાળ્યા
 ગોર એ સાંભળી મુનમુન થઈ ગયા, પછી શાવળીગા કહેછે,

ચોપાઇ = શીખ દીઆને ગોર ઘર દીશાએ આલીએ; રૂડા વધા
 મણા કૈશ પીતાજીને આલીએ;

પછી ગોર પાસેથી શીખ લઈ શાવળીગા પેતાના ઘર ભણી
 આવી જાયછે,

ચોપાઇ—શાવળીગા રૂપ સ્વરૂપ ઘર દીશાએ આલીયા આવે
 છે મોહલ માંડી ફિતાજીએ ભાળીયાં

જેવી શાવળીગા પેતે મેહલમા જાયછે, તેવીજ તેના માથે દી
 ઠી, ત્યારે વિચાર કરેછે.

મોહલ—કંઈજોગ થઇ કુવરી વિશાળ, નેઠાલી માથે ચક્રોઅજાળ

હવે નહીં રહે આપણે હાથ માટે નાતરીએ માનનને નાત મે
તીએ મેગા સોને સજો. ચાલતુ નીર સાગરમાં ભજો, કહ્યાનો ન
થી કાર, વાર કર્યાનો હવેનહીં વહેવાર.

આવી રીતે આવતી જોઈ મનમાં કહેછે, હવે છોડી પગણવા
જોગ થઈ. તેથી ઘડીયા લગન લઈ પરાણાવી દેરી ને હવે કયાં
ઈ બાહાર કાઢાડવી નહીં, હવે સદવંતને કાઈ સુખ પડતી નથી,
ને પોતે મધ્યાનને વખતે પોતાના પક્ષંગ પર સુતા સુતા શાવળી
ગાના મેગાપ તુટયો એનો વીચાર કરેછે, એટલામાં ઊંચ આવી.
તેથી ઉંઘી ગયા, અને ઓચીતાનું તેને સ્વપનુ થયું કેમ ગુંડું
ને શાવળીગા અને જાણ ચંપા બાગ તાં બેઠા છીએ. ને હું ગ
જામાં હાથ નાખવા જાઉં છું, તેમ પોતે ઉઘમાં લાંબા હાથ કરી
નાંખી એટલે પક્ષંગની ઇશઉપર પછડાયો, તેથી પોતે જાગી
ઉઠીયા, ને જુલેછે તો ચંપાબાગે નથી, ને શાવળીગાએ નથી, કે
કત પોતાના હીરખાણ પેપટના પાંજર સિવાય બીજું કાંઈ દીડું
નહીં તેથી નિરાશ થઈ, પછી પોતે પક્ષંગ ઉપરથી, ઉડીને મેટી
બારીએ આવેને મેહલમાં જાય; અને ઝડપે આવી જુએછે તે
સામે શાવળીગાનો મેહલ સામે દેખાયછે, તે જોઈ પોતાના હીરા
ખાણ પેપટને કહેછે,

હે પેપટ આ શાવળીગાનો મેહલ દેખાયછે, પણ મારે મન
તો હજાર કોસ જેટલો વેગજો છે, તેની હવે કોણ ખબર લાવે એ
વુંછે, તે શાંભળી સદવંતને કહેછે.

દહરો—આકર છુ તમારો ઠાકરા, તે જ્યાં મોપલો ત્યાં જકે; સ
ખવુ હોય ત્યાં લખજો, તમારા મનમાં માન્યારે કામ થાય.

હે રાજા તમારો હુ ચકર છું ને તમે એમ શુ બોલ્યા કે તે
ની કોણ ખબર લાવે માટે જે તમારે લખવું હોય તે લખો
તેની ખબર હુ એક પક્ષકમાં લાવુ છુ આવી રીતે પેપટના વચ

ન સાંભળી રાજા મનની અંદર ઘણા હરખ પામ્યો. પેતે શાવ
ળીમાને કાગળ લખ્યો ને પોપટ ૧ કૂટ બધ્યો તે લઈ પો
પટ ચાલતો થયો, હવે શાવલીગા પણ પોતાના મેહેલમાં સુતી છે
ત્યાં તેને પણ સદવંતના જેવું સ્વપનું આવ્યું ને તે ચોંચીતી ઝ
બકીને જાગી તો કાંઈ ફીકું નહીં પછી પેતે નિરાસ થઈ પોતા
ના પલંગ સામે એક મોટો તારો બાંધ્યો છે તેમાં મુખારખીર જીવે છે
તેમાં પોતાની છબી દખાય છે; તે જોઈ પોતાના મન કહે છે.

કુડા—પાન આવ્યું તે મુખ લામહેને, તારા અમર જેવા જોરે વે
ણ, મુપનામાં ફૂખ દઈ ગયાર, વળી વાલાર તારા જોરે વેણ.

ચોપાઈ—જખરી લગી નેનુકી ચોટ, ખરછી દીની માતરે; તે
રે મારનેકી દાદ ફરીયાદ કીસે જો જોઈ પેકારને, હાકમ મારે
હુકમશુ સજન છેક દઈ ગયા; કેહતાં જીવ કલપાય, મનના વિ.
ચાર મનમાં રહ્યા.

હે રાજા સમાજમાં તમારાં નાણું જોઈ તેમજ તમારાં વેણ સાં
ભળી ખુશી થઈ રહી. તમે રીસમાં ખરછી મારવાને ઉભા થયા,
તેની ફરીયાદ હું કાના આગળ પેકારની એવું જો બે ઘડી
સ્વપનું રહ્યું હોતતો માહારો જીવ ખુશીનાં જીવ પણ આંતો જાગી
ને ઉદાશ થવું પડ્યું એવી પોને મનને વિશે ચોંચા ધરાં ઉદાશ
થઈ શાવલીગા પોતે બારીએ આવી બેઠી છે ને સામે સદવંત
નાં મેહેલ દખાય છે, તે જોઈ કહે છે.

દાહરો=સાગી મેડીએ મારા સજન પસેને, વળી કોણ લાવે
તે સગચાર; પ્રથમ લઈ આપુ મારા ઉદરમારે, વળી આપુ તે
માલ અપાર.

જો કાંઈ આ વખત મારા રાજાની મેડીએથી મારા રાજાના સ
ગચાર લાવે તેને જો મારા શરપાવ આપુ એવી પોને બારીએ
બેઠી બેઠી તુરંગ ચલાવે છે એટલામાં પેતો હીરામાણ પોપટ રા

(૭૫)

જાતી ચીડી સઘને આવતો જ્યેષ્ઠ તેવીજ પોતે મનને વિશે ઘણી
ખુશી થઈ કહે છે કે આ મારા રાજનો પોપટ આવે છે જ્યારે પો
પટ પાસે આવ્યો એટલે પોતાની પાસે જેસ ઠી રાજની ખબર પુ
છે છે કે પોપટ રાજની શી ખબર છે ત્યારે પોપટ કહે તમે મારા
મેઠાનું કહ્યું નહીં માત્ર માટે આ સઘ વાંચો સાવચીંત્ર માહિ આ
નંદ પામી પોપટને કહે છે.

કુહો—ભલે અવ્યા સભાગી સુકસરે, વળી ભસારે લાવ્યો સમા
ચાર, વારી વાગી લેઉ તાગ વારણારે તને આપુ એત્રાજ હાર.

હ પોપટ તું ભલે આવ્યો, જે રાજના સમાચાર લાવ્યો. તને
વધાણીમાં આ હાર અપુછું એવું કહી પોપટની કોઠમાં હાર નાં
ખરા નાચે એટલે પોપટ શાવળીગાને કહે છે.

દાહડો—અખંડ રહેરે જોશીયાં, વળી અખંડ તરો અવ
તાર લખવું હોય તેમ લખજે પંખી શું કરે તમારો લેઉ હાર,

હ સ્ત્રી તું અખંડ રહો, ને તોજે અવતાર પાળુ અખંડ રહે,
મારે હારને શું કરવો છે, માટે તમારે કંઈ લખવું હોયતો, આ
કાગળ વાંચીને લખી આપ કે તે સઘ રાજ પાસે જઉ સાવળીગા
પોપટનાં વચન સાંભળી ખુશી થઈ પોપટને કહે છે. ને કાગળ વાંચે છે.

કુહો—તુનો સભાગી સુકસરે, વળી કંઈ ઉડી ઉડી જાપંસો
ને જહાપુ પાંજરને બુધ; મોતીએ લઉરે જહાવ, સુનાં ગંધીર સુ
નાં મળીયાને; વળી સુતુ બધુરે ગામ; જે દ્વીર જાવિયોગે ગયા.
તે દી મને તિદ્રા હરામ. વરે વારે લઉ તારાં વારણાં ને, વીરા એક
ઓશ તુતો આવ; સદેશો લાવ્યો મારા શાવનો, તે હું વાંચુ
ને તું વંચાય,

ચોપાઈ—અંપા કેરી છાંત, સાજા કરો સાવગે; શેડે આપ્યો જે
કાલ તેતો નથી વિસાવ્યો. હજીબની જે કાઠ હામ, તે મન ત
મન તાં રહી; કેહેતાં છાંત કાલ તાવ, કાંતની તુ ચિયાં ગઈ.

(૭૬)

હે સ્ત્રી તાહારી જે પ્રીત તે હું જરાએ વિસારતો નથી અને તું વિયોગે ગઈ તેથી મારો જીવ ઘણોક કલપાય છે, આવાં સ દેવંતનાં વચન સાંભળી શાવલીંગા મહા ખુશી થઈ ને કહે છે કે રાજાનું માહારા ઉપર હેત ઘણું છે પછી પોતે સદેવંતના ઉપર એક કાગળ લખી પોપટની કોઈ બાંધ્યા અને પોપટને કહ્યું માઈ રોજ એક બે વખત રાજાને ત્યાંથી સમાચાર લઈ મારા પાસે આવશે. પોપટ કહે સારૂ એમ કહી ચાલતા થયો. હવે પોપટને શાવલીંગાને મોહોલે વાર થઈ તેથી સદેવંત કુવર મેહંતમાં માહા ચિંતા કરે છે કે હજી સુધી પોપટ કેમ આવ્યો નહીં

ચોપાઈ—પોપટ પંખીની જાત, રાંડે ભરમાવીઓ; ગુણવતો ગંગારામ, હજી નહીં આવીયો.

રાજા કહે કોણ જાણે રાંડે ભરમાવીને ત્યાં બેઠારી મુકયો એવામાં પોપટ આવ્યો તે જોઈ રાજા ખુશી થઈ પોપટને કહે છે.

સોલો=પોપટ પંખી ચતુર સુજાણ, પઢો પારવતી તમે શ્રી ભગવાન. ગુણવતો આવ્યો ગંગારામ, તે કીધાં મારાં સરવે કામ

હે પોપટ તું આવ્યો તો ઠીક થયું હવે મારૂં બધું કામ સફળ થશે પછી. પોપટે શાવલીંગાનાં લખેલો કાગળ રાજાને આપ્યો તે જોઈ રાજા વણિ છે,

ફોહો=સારા સારા સમાચાર, લખીને તમે કાઢાવજો; અને માહાર મોહોલે રાજા, એકવાર તમે આવજો. એથી મળેરે એકાંત અમનેરે તોડાવજો; અમને મળેરે એકાંત, તો તમે વેહેલા આવજો.

રાજા કાગળ વાંચી પોતાના મનમાં ઘણા ખુશી થયા હવે આવી ખબર પોપટ પાસે મંગળીશુ ને કયઈ લાગ આવશે તો બેગા પાણુ થઈશુ. એમ કરતાં પરભાતનું પેહોર થયું એટલે સાવલીંગાના બાપ પદમશા ફોડે પોતાના સગાં વહાલાંને તેડાવા અને કહે છે.

(૭૭)

ચોપાઈ—શેઠ મળી શાહુકાર, હડતાળ હાટે દીછએ; શાવલી ગા
કેરાં લગન, ઘડીયાં આપણુ લીછએ. ગેરને તેડ્યા આન, લગ
ન લખાવીયાં; ઢમઢમ વાગ્યાં ઢેલ, ગાય છે સાહેલીયાં.

સોહરો=ચોપા કંકાવટીને લગન સાર, લગન વધાવશે વાર-
વાર; સાતમ શોમવારે લગન કરેવાય, પંચારન્તે તમે રૂપાસાય.

દોહરો=શંકર તેડાવ્યા ચાર, લગન લખાવીયાં; ગામે ગામથી
કેાય, સગા વાહાણને તેડાવીયા. સાતમને શોમવાર, આઠમપર
આવજે; કોરાવી માણિક્યાંભ, મહપ રોપાવજે.

સવારનું પોહોર થયું એટલે પદમશા શેઠે પોતાના સગા વાહા-
ણને તેડાવી કહ્યું કે તમે ફુકાનેનાં કામકાજ બંધ કરો કેમકે આ
પણી શાવલી ગાનાં ઘડીયાં લગન લેવાં છે. પછી શેઠ ગોરને બે
લાવી લમન નીરધારી તેને વધાવી કંકુ છાંટી લગન પત્રોકા ગો
ર સાથે પારા નગર શાવલી ગાને સાસરે રૂપાશાને ત્યાં મોકલી;
હવે રૂપાસાએ પોતાનાં સગાં વાહાણને બેલાવી કહ્યું કે હાલને
હાલ તથાપર થાઓ પછી સવારના પોહોરમાં રૂપાશા શેઠે હાથી
ઘોડા પાલખીઓ રથ તથા ઊંટ સાથે તમામ જન લઈ નીકળ્યા
તે સાંજરે યુગીપર પાટણ આવ્યા અને ગામની બાગીચે તળાવ
ઉપર પકાવ નાંખ્યો, તોપો તથા બંદુકોના અવાજ કરવા માંડ્યા
એટલે પદમશા શેઠને ખબર થઈ કે જન આવી માટે આપણે
સા મા વરઘોડો ચલાવી સામઘયુ કરી જનનીવાસે તેડી લાવીએ પ
છી શેઠ પોતાના સગા વાહાણને તેડી વરઘોડો ચલાવી સામે તે
ઠવા ગયા હવે ઘર આગળ શાવલી ગા અને તેની સાહેલીઓ છે
પછી શાવલી ગા પોતે વિચાર કરે છે કે હમાણાં જો હું રાજને મ
છુ તો ભાગ ઠીક છે તેથી પોતાની સાહેલીઓને કહે છે.

સોહરો=શાવલી ગા મનમાં કરે વિચાર, લગન તો આવ્યું સા
તમ શોમવાર; ન જોઈ મેં બહી બજાર, ન જોઈ મેં અંદાનાં આ

[૭૮]

હ; ન જોઈ મેં નગરીની વાટ, ન જોયાં ગાંધી દાશીનાં હાટ.
નથી જોયો પતવટનો ઘાટ, સાહેલીઓ જઈ શુ કરશુ વાટ.

હે સખીઓ હવે માહરૂ લગત આવ્યું, ન મેં આપણી ખ
કો બજાર ને ચંદનબાગમાં ચંદનનાં ઝાડ જોયાં તથી તે હું
સાસરે જઈશ ને મને ત્યાં ક્ષેત્ર પુછશે તો હું નને શો ઉતર
આપીશ. માટે આપણે તે જોયા જઈએ તે સાંમળી સાહેલી
ઓ કહેછે કે બાઈ એક ગાઉ સુધી જઈને એમાં તે શુ જોવું
છે શાવલીંગા કહે ત્યાં નવા પ્રસારનાં ફળ ફળાદાક તેમજ તે
માં બીજા મેવા પણ ઘણી જાતના પાકે છે ને ખાતાની બહુ રમુ
જ પડે છે એવી રીતે લાલચ દઈને સાહેલીઓને સમજાવો પણ સ્ત્ર
વલીંગા મનમાં વિચાર કરે છે કે સાહેલીઓને સમજાવી પણ
રાજાને હું શી રીતે તેડાવું.

સોહલો—કરમ મહારૂ એવું અમાગ, ન બન્યો રાજાનો એ
કે લાગ; સુઝાની સાથે સદેશો કહું, ને રાજાને હું તેજવી લઉં
શાવલીંગા કહેછે કે આટલા લાગ તો મારા ફેકટ ગયા ને
જતાં જતાં લાગ આવ્યા તો તેપને સદેશો કીની જોડે કાઢાવું
જો પોપટ આવે તો તેને મોકલું એમ વિચાર કરેછે એટલામાં
પોપટ રાજાની ખબર લઈને ત્યાં આવ્યો તે જોઈ શાવલીંગા
ખુશી થઈને પોપટને કહે છે કે હું ભાઈ આ ચોડી તને લખી
આપુછું તે તું વેહેતો જઈ રાજાને આપ એમ કહી ચોડી લખેછે

સોહલો—ચંદન તસાવડી ચંદનમાગ, ઘડી બે ઘડી એસવાના
લાગ; ત્યારે આવો મારા સુદર રામ, પુરીશુ હૃદયની હામ

હે રાજા તમે ચંદન તસાવડી ઉપર ચંદન બાગમાં આવો ત્યાં
આપણે બેગા થઈશું એવું ચોડીમાં લખી પોપટની ડોકે બાંધી
તે પોપટ રાજાને આપી, ચોડી તથી રાજા ઘણા ખુશી થયા
કે આજ આપણે મેગામ થશે. હવે શાવલીંગા પોતે સાહેલીઓ

ને સહ બંદી બજારમાં થઈ ચાલી જાય છે.

આપાઈ—કુદે પટેરે નાર, અ. વેં અસમેત્રીયાં; વચુજ કર તા વેડેપાર, તાગીયા સરવે બુતીયા, અમોરને ઉતરાત, મુરજા સરવે પામીયા, શેઠ મોઢેટા શાહુકાર, કોરો કોર કરી ગયા.

આવી તરેહી પોતે બજારમાં કંઈકને મુરજામાં પાડતા ચાલી જાય છે, જ્ય પોતે જોઈર બહાર નીકળી ને ચંદન તળાવડીએ તેની પાસે ભર રામની નદી વેડેછે તેમાં જઈ રમવા લાગી.

દાહગે—ધન ધન નદી ભર રામકીરે, ધન લીધારે જોતાં ત જોયાં; થોકે થોકો સોંસારે, વળી પદમણી પુતળીયાં. પદમણી પુતળીયાં ઝબુકે જાણે વીજળી; એ જોકથુ એક અસમેત્ર, મુ ખિરે અતી ઉજળી. નજરો તાણુ ન્યાસ, લીજે બેડે તાગીયાં; ધા રે બગેશર બગ, રમની સહુ ભાળીયાં.

નદીમાં સરવે નાહાય છે ને તાગીયા લે છે, તેમજ અરસપર સ એક એક સામશામી ફૂડા કહેછે. ત્યાં સદેવંત આઝ્યા તે શા વલીંગાને રમતી જોઈ કહે છે કે તું મને બાગના વાવદો કરી અહીંયાં-કેમ રમે છે તે સાંભળી શાવલીંગાએ સદેવંતના સામુ જોયું એટલે સરવે શાહલીએ પાણ રાજના સામુ જોવા માંડ્યું પછી સદેવંતે વિચાર્યું કે આ બધો જાણી જશે તો પછી શા વલીંગાથી મારી પાસે એકલાં આવી શકાશે નહીં માટે હું આ ધો જઈ એમ ધારી પોતે નદીની સામી તરે જઈ પથરા ઉપર બેસી પગ ધોવા માંડ્યાં, એટલે શાવલીંગાએ કહ્યું.

દાહગ—સખી સરોવર આપણાં, કોઈ ઘસ ઘસ ધુવે પાય; ફુગિયા આ રાજ દુબળારે વળી લખી કર કર આય.

શાવલીંગાએ પોતાની શાહલીએને સાંભો હાથ કરીને કહ્યું કે આ કોઈ આપણા સામે બેસી પગ ધુવે છે ને રાજને લાંબો હાથ કરી શમશામાં ચંદન બાગ અતાવ્યો કે તમે બાગમાં જાઓ ફૂ

આમને રસ્તે વળગાડીને આવું છું પેલી શહેલીઓ રાજને જોઈ
કહે છે કે અમે અહીંયા છે હીઓ નાહીઓ છીએ ત્યાં આવી કેમજે
હા છે તું તારે રસ્તે જાતે સાંભળી રાજ પોતે ચંદનખાગમાં ગયા
અને આસોપાલવના ઝાઝ તમે જોઈએકા.

સાવલીંગા પણ સખીઓને ખેતરીને પોતે આસોપાલવના ઝા
હ જોઈ થઈ કેળોમાં રસ્તો પાડી કુલના છેડ ખુદતી ચાલીજા
ય છે કેમકે એને કોઈની ખીક છે કે મને કોઈ ખીજશે બાગના મા
લીક તો એના તામે થઈ એના પેહલા આવી બેઠા છે હવે
શાવલીંગા રાજ પસે ગઈ ત્યાં બને જાણ એક એકના ગળા
માં હાથ નાખી ફરે છે.

દાકરું—શીરપર છુટી લટીઆરે, વગી છુટેરે પટે ચાલ્યાં જાય; પદ
માણીને તો પ્રેમ ઘણોને, વર્ણ લાલજ આંખો જને થાય.

શાવલીંગાને સદેવંત બંને જાણ મહા કામાતુર થયા છે નેશા
વલીંગાના માથાના વાળની લટો છુટી ગઈ છે ને કામના કેકમાં
આંખો લાલ ગુમ થઈ રહી છે, ને પે તાને ઠંડા પવનથી ને
કુલની સુગંધીથી ઘણો ઘણો પ્રેમ ચઢે છે પછી પોતે સદેવંતને
હાથ ઝાલી ચંપાની ઘરામાં જઈ બેઠી ને સદેવંતને કહે છે.

ચોપાઈ—ઓ અલબેલાં રાજ, ભલા તમે આવીયા; સુઝાને સં
દેશ, લખીને તેડાવીયા. હું વારી માહારા રાજ, વારી વારી
યા; વચનના બાંધ્યાં કોય, તમારીરે વાડીઓ; છેલ છખીલા શા
મ, આવોને મોજુ માણીઓ.

શાવલીંગા સદેવંતને કહે છે કે, હે માહારાજ આજતો ત
મારી વાડીઓ આવી છું માટે મને ઘણો આનંદ થયો તેમ તે
મ સદેવંત તેના મીઠા અમરત જેવાં વચન સાંભળી મહા કામા
તુર થયા છે ને તેના નેનની અદાઓ કરી તેનું કામળ હૃદય બે
મઝ જઈ મહા ગાંડતુર થઈ રહ્યા છે ને શાવલીંગાનું મોઢો

કુખુમ હાથે વતી દબાવે છે ન તેના કોમળ ને કમળપત્ર ને
વા અધુર ઉપર ચુંબન કરે છે.

ચોપાઈ=અલખેલે કીધી અલવ, નાંખી ગળામાં ખાચડી; ઉભા
છે જોડા જોડ, ચપા ફેરી છાંયડી. મેલો છખીલા શામ, મેલુ મા
ર ભાગશે અમે કહીશુ વેણ, કડવા તમને ભાગશે.

શાવળીગા કહે હ મહારાજ તમે મોકુ દબાવોછો તે કુખવા
આવ્યું ને ભાગી જશે, પછી તમને કહીશુ એટલે રીશ ચડતા
વાર નહી ભાગે માટે મોં ખુલી દે એવું કહેતાજ સદેવંતને રી
શ ચડી ઈ રાડનેહું હૈતમાં પ્યાર કરૂ છુ ત્યારે એ વળી એનાં મો
ઠાઈમાં જાય છે તેથી પોતે અઘા જઈએકા ને શાવળી ગા કહે છે.

ચોપાઈ—એરે નારી અન્નાણુ, શું મારે નથી પ્રોતડી; લેવા આ
વ્યો કોય, રાણીજીની રીતડી. પ્રીતાના પરીઆણુ, તેના અમે જ
ણીયા; આલો અમારી રીત, કાલાવાલા કરને પાણીયા.

રાહરે=સુણ સદેવંત શાવળાંગા કહેને, વળી એણું શું બોલોઆ
પ; પણ વરૂંતો સદેવંત કુવરનેરે, વળી બીજા માહારે ભાઈને બાપ.

હે રાજા તમે મને કહો છો કે તુ પરાણીને સાસરે જઈશ
પણ આ માહાર વચન કે પરચું તો સદેવંત કુવરને નીક
ર ફુનીયામાં બીજા મારે ભાઈ બાપ છે એવા સમ સંગત ખા
ધા એટલે રાજા ખુશી થઈ કહે છે.

રાહરે=સુણ શાવળીગા સદેવંત કહેને, વળી હાંધ્યામાં રાખજો
વિચાર; કાલ આલ્યા તે પાળજોરે, નીકર ધરતી નથી હાંકતરે હાર.

હે શાવળી ગા તુ કાલ આપે છે પણ વિચાર કરજે, જો નહી પા
જો તો તાહારી ને માહારી લોથો રજળશે સાવલાંગા કહે કાલ કે
મ ને લોથો કેમ રજળશે ને તમે એ શું બોલો છો હું તો કાંઈ
સમજતી નથી ત્યારે સદેવંત કહે છે.

કુડા નેવા આલ્યા ગેરની વાડીએરે, વળી એવાતો અહીયુ

તું માન, કુડ કપટ તજે માનત રે, વળીઅમે તમારે મેમાન.
 હે શાવણીંગા તેં જોગનાં વાડીએ અપાં હતા અન અકાયા
 આપે છે તેવાં પાળજે ને તારા મનમાંથી મરાકરા અને કાટ કા
 હાડી નાંખજે આવું માંગળી શાવણીંગા ખુબો થઈ રાખના ઘણો
 આગ્રહ જઈ પોતે ગજને જેડે ચાનાં ઘટાનાં જઈ પોતાનું
 ચીર પાથરી બંને જણ બેડાં.

ચોપાઈ—ચોપાઈ ક ધો ચાર, પીતાંયર પાથરયાં; નાંગી ગળા
 માં હાથ, સજને સાદજ કરયાં, બેડા જોડા જોડ, લાગે બહુ સારા
 ધાં, નાની સરખી સાહેલીએ, આવીને પેકારીયાં.

જ્યાં બને જણ સંપા ની ઘટાનાં ચીર પાથરી બેડાં છે એટલા
 માં નાની સરખી સાહેલી હતી તે બીજા બાને તડી બોળતી બો
 લતી બાગમાં આવી શાવણીંગાને બોલાવી તે સંભળી શાવળી
 ગા કડપટ ઉડી ને રાખ પોતે આસોપાલવના ઝાડ આઠે સંતા
 યા હવે સાહેલીએ કરે છે કે તું કોની સાથે વાતો કરતી હતી શા
 વણીંગા કહે તું આંધળી થઈ દોઈશ તારો બાપ કોણ છે અકી
 આં દોય તો જો. હું તો આપણે રમતાં હતાં તે વખત સંતાઈને
 બાગમાં દોડતાં મને કળ ચડી, એટલે મરૂ ચીર પાથરી સુતી શુ
 તી ઊં ઊં કરતી હતી તે તે જાણ્યું કે કોઈની સાથે બેલ છે તે
 સંભળી નાની સારેલી કહે છે,

હુડા—મુઝરે મારી શાહેલીયાં, તમે કોક સાથે કરતા હતાં વાત;
 તમને જોવાને અમે આવીયારે, વળી સોજ સાહેલડીનો સથ.

દોડશે—નાની સરખી શાહેલડીરે, વળી મરજો જોને તારો
 વીર; વાલમ મારો વિયોગે ગયોરે, હું તો મુથ ન પામી શરોર,
 હે રાંડ તારા મુગ વડાયા તે મારી પેર બગાડી એમ કહી સ
 હેલીએને તેડી ઘર ભણી આલી રસ્તામાં આસતાં વાડીનાં ઝાંપા
 આમગ મહાદેવનું દરૂ ફતુ તેનાં શાવણીંગા દરમન કરવા ગઈ

ત્યાં મહાદેવને કહે છે.

ચોપાઈ-દગં એટલાં દેવ. પથરા મેતો જાણીયાં; સાવ સોનાના છત્ર, સદાશીવને માનીયાં, અલખેત્રો મારોજ, મીઠીરે નજરે ભાળીયું, સોના ફેરા છત્ર, શદાશીવને ચડાવશું.

પોતે સદાશીવને કહે છે કે જ્યારે મહારા રાજાને અમે મળીશું ત્યારે તમને જ્ઞાનાના છત્ર ચડાવશું એવી મનતા માની ઘર ભાણી ચાલી સદેવંત પોતે પેલી નાની સાહેલીને ગાળો દતાં દતાં પોતાના મેહેલે ગયા હવે શાવળીંગાના ખાપ જાન તેડો લાવ્યા અને હવેલીમાં ઉતારો આપ્યો પછી શેઠે કુત્રેકાનો વરઘેડો ચડાવવાની તથ્યારી કરી અને મેટા શાહુકારોને વધોડે આવવાને સારૂ તેમાં મોકલ્યાં પછી શાવળીંગાને પીઠી ચોળયા સારૂ બેલા વે છે તો શાવળીંગા નથી શેઠ કહે આ વખત ક્યાં ગઈ હશે. એમ કહી સિપાઈઓને બોલાવવા મોકલ્યા તેમને શાવળીંગા આવતી સામી મળી તે જોઈ શીપાઈ કહે છે હે ખા વરઘેડાની તથ્યારી થઈ છે, ને તમે ક્યાં રમવા ગયાં હતાં ઘર આગળ શેઠ ખીજે છે તે સાંભળી શાવળીંગા ઉતાવળી ઘર આગળ આવી એ ટલે સરવે સહેલીઓ પીઠી ચોળવા માંડી.

સોહલો=કુત્રે કસર ઘેળાય પદમણીને પીઠી ચોળાય, સરખી સાહેલીચો મગળ ગાય, પદમણી ઉપર રૂડા પિળો યાય.

શાવળિંગાને સાહેલીઓ પીઠી ચોળી નવરાપી વસ્ત્ર શાગુગાર પેહેવાવી તથ્યાર કરી હવે પદમાસા શેઠે સિપાઈને બોલાવી કહે છે ભાઈ રાજાને જઈ કહો કે પદમાસા શેઠની દિકરીનું આજે લગ્ન છે માટે કુત્રેકાનો વરઘેડો ચડાવવાનો છે તેથી આપ સ્વારી સઈ વેહેલા પધાનજે; સીપાઈ ત્યાંથી રાજા પાસે આવી રાજાને કહ્યું એટલે રાજાએ પોતાની સ્વારી તથ્યાર દગવી અને સદેવંત કેવરને સાથે સઈ જવા સારૂ બોલાવ્યા કે ભાઈ આપણું નગર શેઠ

(૮૪)

પદમાશાની કુંવરીનું લગ્ન છે તેના વરઘોડો ચડવાનો છે માટે ત્યાં જવું છે તું ચાલ ત્યારે સદૈવત કહે પીતા આજ મારા શરીરને સુખ નથી ને મારું માથું દુખે છે તેથી હુનો નહીં આવું તમે એકલા જાઓ મનમાં કે રાંડ એમાંતે મળી ને ત્યાંથી પાછા આવ્યા ને પછી આ બધા લોકમાં શું વળવાનું મુખે એ શેડને મુઠ એતી છેડી કે વગર દુખે માંદા થવું પડે છે પછી રાજા પોતે હાથી ઘેરા પાલખીઓને રથ લેક્ર શેડને ત્યાં આવ્યા; એટલે સરવ લોકો તઈયાર થયા, ને પછી કન્યા ઘેડેમેસોરી એટલે વાહન વાગવા માંડ્યાં,

ચોપાઈ—ઢમ ઢમ વાગ્યાં જોને ઢેલ, ત્રાખાણુ જોને ગડ ગડ્યાં; અમીરને ઉમરાવ સાથે સરવે પરવરયા, ત્રબક વાગ્યાં જોને તુર, શમણાઈએ સાદજ પુગીયા, ગીડ ગીડ વાગે નાખત તાસા વાગે તુરીયા, પાલખીઓને સુખપાલ, હાથી ઘેડા મળે. શેહેરના સરવે લોક કુત્રેકુ નેવા મળે, શાખા બાંધી શાલીવાહન મોટે માંડ વ આવીયા, માંડવ કેરી માંચ અવગર લેઈ વધારીયા; સાથે સાસા લોક વેહેપારી વાણીયા, ઈંદ્રનારે અવસાન એણીપેરે આણીયા. ઘાગાને ધવજા ચાર રથ લઈ જોતરયા, તાતા છે તો ખાર, એ જારે લઈ પાખરયા.

એતી ધાન્યુમયી વરઘોડો ચડડી બજારની વચે સોનેરીયા ચોકમાં આવ્યા, ત સાંભળી કુવર કહે વરઘોડો તો બડો ધામ ધુમ થી ચડડયો છે તે જોડો ખરો, એમ ધારી પોતે જોવા સારું અગાશી ઉપર ચઢયા, ને જીવે છે તો ઈંદ્રગઢા થઈ રહી છે. ને તમામ રસ્તો લોકોથી ભરાઈ ગયો છે ને ચાલવાની જગા પાણુ જગા નથી ને વરઘોડામાં છત્રોઓ અખડાંગીરીઓ ને ચમર ઢગી રહ્યા છે તે જોઈ સદૈવત કુંવર પોતે ખુશ થયા ને કહે છે કે આમાં મેજોતો નહીં થાય પણ જોડો ખરો તેણે કેવા ઘણા

૨ પેહેરયા છે. એવું ધારી પોતે દેહા મેહેલમાં આવ્યા.

હવે સદવંત પોતે ખની ઠણી મેહેલમાંથી ઉતરયા ને ઘોડાની ઘોડાળમાં ઘોડો બુલે છે તો સામાન સહિત ઘોડો તથ્યાર છે કે મક પેહેલ વેહેલા કુવર રાજની સાથે સ્વારી જવાના હતા. તેથી રાવતે સામાન કરી તથ્યાર કરચો હતો. પણ કુવરે ના કહી તેથી રાવત ઘોડાને એમને એમ મુકી વરઘોડો જોવા ગયો તેથી કુવરને તે તથ્યાર મળ્યો એટલે પોતે ઘોડે સ્વાર થઈ ચાલ્યા.

ચોપાઈ—એકલકા અસ્વાર દરબારમાંથી નોકળ્યા; સાજ સો નેરી ઘરકાવ, ઘોડાને પગધુધરા.

આવી તરેહથી ઘોડાને શશુઆર પેહેરાવે. તેના ઉાર રવા ર થઈ વરઘોડાની સામે જાય છે તો સાજનના લોક કુતરતુ ર પ નેઈ ઘણા ખુશી થયા.

ચોપાઈ=માજન મોઠા લોક કુતરને વખાણીયા; આવ્યા સો નેરીયા એક માંય. તેજને હઈ તાણીયા.

જ્યાં સદવંત સોનેરીયા એકમાં આવ્યા ને કન્યાના ઘોડો નો ચો એટલે પોતાના રવંતને એવી પોતે થડમાં જઈ ઘોડાને ધીરે ધીરે ચસાવવા માંડ્યો અને ચાસતાં ચાલતાં વરઘોડો ફરી રહેતા આવ્યો. પણ શાળીંગા સદવંતના સાચુ જોતુ નથી તેથી રાજ ગુસ્સે થઈ મનને કહે છે કે રાંડ મને કહેતી હતી કે મારે તમારા વીના બીજા બાઈને બાપ છે, ને આત્મે પરાણવામાં ગાડનુર થઈ ગઈ છે તેથી ચાલ પાછા એમ ધારી પોતાના રવંતને આ બક મારીને કહે છે.

દાહરા=દેહ રવંત આપણને, વળી ન કર પરાઈરે આરા; આ કાજળની છે વાડીયુને, તેમાં નથીરે સોરંગીની વાસ.

સોહલો=એમાં નથી સોરંગીની વાસ, અમથો જીવ મારો ફરેરે ઉદાશ; જોખન મારૂ બાજેરે વેશ, હવે લખુ છુ મારૂરે પરદેશ,

રાજા કહે છે કે ઘોડા ઘેર ચાલ, આ કાગળની વાડીમાં સો રંગી વાસ કર્યાથી હોય ને અમથા ઉદાસ થવું પડે છે એવા સદવંતના રીસના અવાજ સાંભળી શાવલીંગા વિચાર કરે છે કે રાજાના સામુ મે ના જોયું તેથી રીસાયા પાણુ શું કરું, આટલા લોકમાં તેમને કેમ ખોસાવાય, પણ જો કુલેક ઉતરે ને હું મહેલમાં ગણેશ આગળ વર તોરણ આવે ત્યાં સુધી એકલી રહીશ તે વખતે સ્ત્રીનું રૂપ લેઈ આવે તો મેળાપ થાય એમ ધારા પોતે રાજાને સાર કરી સમજાવે છે.

દાકરો=સુંદર શ્રીફળ હાથે ધરીને. એરી ચુડીઓરે ખખડાવે; આશી ઓડી એઠી ચુંદડીને, વળી સાનુમે સમજાવે.

શાવળીંગા પોતે એક હાથમાં શ્રીફળ લઈ બીજે હાથ ઉચા કરી ચુંદડીનો ધુમટો તાણી ચુડીઓ ખખડાવી રાજાને ખતાવ્યું કે તમે આ થઈ માહારા મોહેલે આવો સદવંત પોતે ચતુર હતો તે સમજી ગયો કે મને સ્ત્રીના વેશ તેડેછે, તેથી હું સ્ત્રીનું રૂપ લઈને જઈ એમ ધારી પોતે ત્યાંથી નીકળી પાતાના મોહેલે આવ્યો હવે વરઘોડો ફરતો ફરતો જાતીવાસા પાસે જઈ ઘર આગળ આવ્યો ને ઉતર્યો એટલે શાવલીંગા મહેલમાં ગણેશ આગળ જઈ બેસી અને શાહેલીઓ સરવે નીચે ગાવા લાગી. શાવલીંગા વિચાર કરે છે કે આવામાં રાજા આવે તો ઠીક થાય હવે સદવંત કે વર પોતાના મહેલમાં જઈ સ્ત્રીના પોશાક પેદરવા માટે રાણી ખાટમદની પેઠીઓ ઉઘડી તેમાંથી શોણે શણગાર લેઈ પેદરવા અને જે રાણીની અમુક સાડી હતી તે પેદરી પાણ પાણુ ફકવ હોરા રતનની જે જડીત વાળી નાકે પેદરવા જાયછે, પાણુ વે હવીના નાકે રહેતી નથી, તેથી વળખા મારેછે, એટલામાં પાટમદ વરઘોડો જોવા અમાશીમાં ચડ્યા હતા, તે વરઘોડો ઉતર્યો એટલે રંગ મહેલમાં આવ્યા આતો સદવંત સ્ત્રી બનીને બેઠા, તે

ને વાળી નાકમાં નથી રહેતી તે દખાવેછે, એટલે પાટમદેઓચીતી કહેછે. કે રાજા વેડ ન હોય તો લાવો આ સુયો ધાયા નવોપા કુ તમા । હાથે ધોવતા જીવ નહી ચાલે, સદેવંત પાટમદેને જો ઇ, સતમાં ઘણા સરમાંઈ ગયા, પછી પાટમદે રાજા પાસે આ વી રાજાને કહેછે

ચોખ્ખ—કેમ કરી રહેશે મહારજા વેડ પિતાની વાળીયુ આ નર ફીટી થયાછોનાર તે તો અમે ભાળીયુ, પુરૂષ તણા જે વેષ તમારો લાગશે, ઢળકતી મેમતા ઢાત ત આ ચુંદો કેમ છાગશે.

હે મહારાજા આ ઢલ બાંધતા હવ તે સુદ્ધો કેમ શોભશે, ને આથી તમારો મરદનો વેશ તે લગશે. તે સાંભળી સદેવંત રાણીને કહે છે.

કવિત—ગાજનકી નીત ગઈ, મીંત્રનસે પ્રીત ગઈ; તારકી પ્રતીત ગઈ, જ્યાંહી જીવ ભયોહિ; શેખનકો ભાવ ગયો, જુલુહીસે આ ઘોહિ; મેઘનકી વ્રણ ગઈ, લુમાંસે તો નીળટ ગઈ, અઠા વીપરાંત ઉઠ ધાયાહિ; કોજીએ શાહ ઠપાલ કહતહિ, કવિતાજ કહીણુ કળી કાળ ચલો આયોહિ.

હે સ્ત્રી તું કહેછે તો ખરી પણ એ વાતના જેને ધાવ લાગ્યા હોય તેને પુછતો ખરી તું મને શીખામણુ દેશે પણુ એમાં મોટા મોટા ગરક થઈ ગયા છે તે સાંભળ. રાણી કહેછે મહારાજા કોઈ તમારા જેવા નહી થયા હોય, પરમેસ્વરે મરદનો અવતાર આપ્યો છે ને હાથે વતી અસ્ત્રીના અવતાર બેગવવા ઇચ્છા કરોહા શું માંસ ખાતા હશે તે હાડકાં કોટ બાંધીને ફરતા ફરશે, ત્યારે સદેવંત કહે રાંઠ તું બારી મેજે હાથે વતી જામ ઉઘાડીને બેજ ખુવે છે પછી રાણી ઉપર રાજા ચીડાયા એટલે જાના રહ્યા પછી સદેવંત મેહે લગાધી નિસરી રૂમઝુમ કરતી શાવલીંગાને મેહેલે બાયડીઓ ગાય છે ને ફાહાદ્ય થઈ રહી છે તેમાં રાજા શાવલીંગાને જોગવા માંહી

વેશી ડોકીયાં કરે છે અને રાજા મેહેલમાં પેસવા જાય છે તો બાઈ-
હીઓ ગોધા મારી બાહાર કાઢાડે છે ને કહે છે કે રાંડ શાવતંગી
આ કોણ છે ને વચે અથડાય છે રાજા પોતે ધ્રુવ પાટુ ખાતાં થા
કયા પછી તિગશ થઈ મનમાં કહે છે કે રાંડે માહારી મશકરી કે
રાવવા માટે તેડાવ્યો પછી પોતે મેહેલની સામે જઈ શાવવાત થ
ઈ બેઠા ને આંખનાંથી ઝરઝર આંસુ ઝરવા લાગ્યાં શાવલાંગી
રાજાને જોવાને સાડાં ઝરખે જુલે છે તો રાજા વેગળે બેઠા છે ને આં
ખમાં ઝરઝરીયાં આવ્યાં છે પછી ત્યાં રહીને કહ્યું.

ચોપાઈ—કનરાંની પાંત રૂંદે ના જીવીએ; છેલ છબીના શા
મ, આવે ને મેન્ને માગીએ, એ અલખેલા રાજાને, બલે તમે
આવીયા; જે પીએના વેશ, બલે તમે ભજવીયા.

આ માંજળનાં સદેવ ને ઊંચુ જોયુ અટલેશાવતીંગા હીહી પછી
તેજો ઈશારત કરી કે આ પાછળ બારાએ આવે, પછી સદેવત
પાછળ બાગીએ થઈ શાવતીંગાના મેહેલમાં ગયા ત્યાં શાવતીંગાએ
પોતાના રંગ મેહેલમાં પલાંગ ખુશી પ્રેમ જનનમ અને પાટી
ઢાળી મુડી છે તેના ઉપર મખમલની તળાઈએ આંધીકા વિગેરે
તરેફ તરેફનાં ઉપર બીજાનાં પાથરી દીધાં છે અને રાજાને વાસ્તે
ખાવાનું ફુલ, સાકર; બદામ, ચારેલી, પસતાં દ્રાખ, અખરોટ,
બીજેરાં, અંજી નાળીયેર નારંગી વિગેરે નાના પ્રકારના મેયા
અખ આગળ લાવીને મુકયા છે અને મુખવાસ સાડાં પાન, સોપારી,
એલચી લવીંગ જાયફળ જાવંતી તળ અખેડ વિગેરે એવા અને
ક પ્રકારના ખુશખોદાર તેજના લાવી મુકયા છે અને તમામ રંગ
મેહેલમાં અતરની ખુશખો હી રહી છે તે જઈ સદેવત ઘણા ખુ
શી થયા કે આડું સુખ મેં મારી રાણી સાથે પણ નથી ભો
ગવ્યું; પછી શાવતીંગાને સદેવત કહે છે.

ચોપાઈ—જાકર બેઠા બેઠા, કહુ એક વાતહી; શાવતીંગા જુન

વીના, મને કેમ રાતડી. મારી થાજે નાર, પુગી તમારી પ્રીતડી;
હેતેને પ્રીતે કૈય. આજે રાંણીજીની રીતડી. ભુખ દીઠે દુખ જ
ય, જ્યારે નેણાં ભાળીએ; ચઢયા મસુખી રગ, તે ઘેઠને ટાંળો
એ; સઉથી હિમ જાડ, તમારી નાતડી; મુંઝ શાવલીગા નાર,
માંના મારી વાતડી.

હે શાવલીગા ધાલેતો તુ જઈશ, અને ગયા પછી મારી રાત
કેમ જશે માટે તુ મારી રાણીની રીત પાછી આપ એટલે હું
માફારે ઘેર જાઉં કેમકે તુ નો પરણી સવારે ઘેર ચલાયે શાપ ને
માફારે તારા પાછળ જુરી જુરીને મરણ પડે; તે સાંભળી શાવ
લીગા રાજાને કહે છે.

રાહગે=આ જામેથી ના નહીં કહુને, વળી નાર રહે આજની રા
ત; આવી એકાંત નહીં મળેને. રાજા કરો વાલડેનીની વાત.

સોપાઈ=સારા સારા મુંદરીએ, આપ્યાં એમવા બીજાવાણાં; જા
નમને જાણેય, પાથરણાં પાથર્યાં. અલબેલા રાજા અલક, તારી જા
ણીએ; હેસ છમીસા શાપ, આવોને મોજા માણીએ.

હે રાજા હું તો આ જામે જાઓ નહીં કહુને આવી તમ
ને એકાંત નહીં મળ માટે એસો એન કહી રાણી રાજાના હા
થ ઝલી જાને પલંગ ઉપર બેઠા, હવે સદાંતને પાછુ એ જુ આ
વ્યુ તેથી શાવલીગાને કહે છે.

સોપાઈ—દાય કર જોઈ કૈય, કામને તુને કરગર; આપુ મા
લ અપાર, સાસરવાસો હું કરું. સમજુ થાજે નાર, પુગી મારી પ્રી
તડી; હેતેને પ્રીતે આજા, તમારી રાણીજીની રીતડી.

હે સ્ત્રી હું તને ખરૂં કહુ છું કે હજી સુધી તારે મારે કાંઈ પડ્યું છે
નહીં માટે તુ કહે તો સાસરવાસો કર ને તુ કહે તે આપુ મને સુદ
તે સાંભળી શાવલીગા દીવંગીર થઈ કહે છે.

સોપાઈ—નહીં અપુ ગમીજીની રીત, સાંભળો વાતડી; નથી ગ

મતી જરાય. માજનીયાની નાતડી. કડવા લાગે છે મુને કોપ, વેઠે પારી વાણીય; પેઢરાવો પાટમદના રાણગાર, કરી લેજે રાણીયાં.

એની રીત શાવણીગાના આગ્રહ જોઈ માહા કામાતુર યઠર દ્યા ને શાવણીગાના ગણનાં હાથ નાંખી પસંગ ઉપર જઈ બે ઠા પછી શાવણીગા ખુશી થઈ કહે છે.

જોપાઈ=મુગીયારની જે રોજ, પનારયા મારે ડોહીએ; ધનધ ન મારે અવતાર, લાઘેલા લાગે લીછયે. હૃદયા કેરા હેત, ભેદ રે બનાવીયા; લીલાવતી નજુદ, આવીને બોસારીયા.

જ્યાં પ્રેમમાં એક એકતા ગણમાં હાથ નાંખો બેઠાં છે એ ઠસામાં જે લીલાવતી નજુદ હતી તે ન બીજી શાહેડીઓ ન દેવ છ વ્યાસ કન્યાને ચુકો પાનેર પેઢરવતોને આવ્યા જે શાવણી ગાને બાહારથી હાક મારી તે સાંભળી શાવણીગા રાજને કહે છે કે કેમ કરીયું રાજ કહે કે બેગ તાહારા મેતો તને કહ્યું હ તુ કે તુ મને જવાદે પાણી અને વાતોનો સવાદ રહી ગયો હતો આપણો પરમેશ્વર આપણને અનુકૂળ નથી કેમકે જરા હ રખમાં આવીએ છીએ એટલામાં કાળોતરીઓ કયાથી આવે છે ને વાદીમાંનો કાણીઓ ગળ્યો ને ચંદનબાગમાં રાંડ છોકરી આવી ને અહીંયા તારી નજુદ ઘાંટ બગાડ્યો, હવેતો તને મુજે તે ક ર, તે સાંભળી શાવણીગા કહે છે.

હે રાજ તમે શુ કરવાને ગભરાઓ છો અહીંયાથી તમે દેવળ માં જાઓ, અને હું પણ ત્યાં આવુછું પછી ત્યાં આપણે સુખ એ ન કરીશું તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

જોપાઈ—કામની રીતે કાજ, પ્રાણુ તમે પાડશો; કાલો અમારે શીર, તે આજ ચડાવશો.

વળી સદેવંત કહે છે હે સ્ત્રી તું મરીશ નહી તાહારો પરેમ ભાગ ઉપર વિશ્વેષ છે; તેથી હું દેવળમાં ગમે તેમ કરીને આવીશ એમ ક

(૯૧)

હા રાજા નિચે ઉતરે છે તેના અવાજ સાંભળીને શાવલીંગાની નય
દલીલાવતી આવી તેને અથકાઈસદેવત આસતો થયો તમી લીલાવ
તીએ જોગખી લીધો એટલે લીલાવતી શાવલીંગાને કહે છે,

ઓપાઈ—કેના કીધો સંગ, રંગ રસ સધ ગયો; વડુછ સાચુ
માન, એ નાગ કે નર હતો.

હે શાવલીંગા આ ગયો તે મને પુરૂષ જોયો લાગે છે તે સાં
ભળી શાવલીંગા પ્રહે છે.

ઓપાઈ—અમે ભણતાંતા એક નિશાળ, એ છે રાજકુંવરી; તેઆ
વી હતી આની પાસ, મળવાને મુંદરી; જમન એકજ થામ. સુતાં એ
કજ સેવેલી; નાજદલ સાચુ માન, એ માહારી સારલડી.

હે લીલાવતી એહો રાજાની કુંવરી હતી તને ન મારે નાનપ
જુદી ભેદનપણાં છે માટે તે મળવા આવી હતી એ વીતે શા
વલીંગા તેની સાથે રકઝક કરે છે તેવામાં ગાર ચુડો કહ્યો કેટ
લોક બધી સાથે સધને પેહેરાવા આવ્યો તે વારે તે એકાંતે ર
વછ ગોરને શાવલીંગા કહે ને હું તો ચુડો પાનેતર પેહેરાવાનીન
થી ન જો પરાજો પેહેરાવશે તો હું રઝળીશ ચુકીશ માટે તમે
મને કાંઈ ઉપાય બતાવો ગોર કહે ને હું શુ બતાવુ તારો બપ
મને ગાનમાંથીએ કાઢાડી મુકે એમ કહ્યું એટલે તેના ખીશો
તર કર્યો એટલે ગોર તો ખુશી થઈને કહે ને તુ કહે તમ કર
તેવારે શાવલીંગા કહે તમે કાંઈ ઉપાય બતાવો ત્યારે ગોર કહેસ્રી
કરતાં અમારી અકલ વધારે ન હોય,

સોહલે—આમ ગાનને વરતે કાળ, સ્ત્રી ચરીત્રને રેતાં બાળ; એ
પાતળો ને નિરણ્ય કરે, તેને પરા દુનિયા તો રહે;

માટે હે કુંવરી તું કાંઈ ઉપાય શોધી કાઢાડ હું તારાની પ
રછ મુજબ કરીશ યાજી શાવલીંગાએ કહયું કે આ મનરા દશી
ને શાહુઆર પેહેરાવી તેની સાથે પરજુલો પછી મોં ઢાંચેવ આ

ની વાસે લઈ જાણે પછી હું છાનીમાની આવી તેના શણગાર
પેહેરી તેને પાછી કાઢાડીશ પછી દેવજી ગેરે તેમ કર્યું અને.
ઉપાસાની સાથે દાશીને પરાગાવી અને શાવલીંગા તો ખારીએય
ઈ દેવજી પાસે ગઈ, પણ સદેવતને જાગરણનો ગોળીને બદલેકે
ફેની ઉંઘ આવે તાવી ગોળીઓ ખાઈ પોપટનું પાંજરું દેવજીમાં
ઉચ્ચે લટકાવી કમાડ બંધ કરી સુતા છે એવામાં શાવલીંગા આ
વી ખાવા ઘણાંએ બુમો પાડે છે અને કાસાવાલા કરે છે પણ સ
દેવત કુવર ના ઘેન । કંઈ ગયા છે ન બેસુક થયે છે તથાજરા
પણ બોલતા નથી તેથી સદેવતને શાવલીંગા કહે છે.

દાહરે-રેણુ અંધારી ન છું એકલીરે, રાજ મનદમે છે કુંગર
ને પાકાડ સાંભજો સાદબ મારા તમે, જલદી ઉગાડો ખાર.

એ રોતે કહેતી જાય છે ન દેવજીમાં પેસવાનો રસ્તો જોતા
તે ચારે તરફ ફેરી વળી પણ કાંઈ જાણી કે ખારી દીઠી નહીં
છી ખાણા આગળ આવી કહે છે

દાહરે=ચારે દિશા હું તો જોઈ પળિરે, વળી કીધો તે સોર બકો
ર; કંતો સદેવત સુઈ ગયાને, કાંતો મારો ગયો ચાર.

એવી રીતે વિચાર કરતી થકી રોવા લાગી ન ઘણા વિલાપ ક
રે છે પણ કુંવરનો બોલતા નથી તેથી તેણે વિચાર્યું કે હ
વે કાંઈ ઉત્તર નથી પણ મારા ચીરને વળ દઈને દારણતી પેઠે
શિખરમાં બાંધી શીખર ઉપર થઈ માંહી ઉતર ન જોઈ તો ખ
રી કે શી રીતે રાજ માંહી પડ્યા છે.

પછી શાવલીંગા દેવજીમાં ઉતરી અંદર જઈને તેને જગાડવા
સારું ઠંડોળવા માંડ્યા તો પણ બેઠ્યો નહીં તે વારે સદેવતનું મા
થું બોળામાં લઈને તેના મો ઉપર હાથ ફેરવવા લાગી ઘણું ક
ર્યું પણ તેતો પેલી જોળીના કંઈમાં લેતાઈ ગયો છે તેથી કાંઈ
બોલતો નથી તે વારે શાવલીંગા કહે છે,

હે રાજા તને યોગમાં લીધા તો પથર જેવો લાગે છે માટે તે ક્રેવા અમલ કીધો છે કે ઉગડ્યો તાપણ સુદ્ધ આવતી નથી એવી રીતે શાવલી ગા બોલે છે તો પણ સદેવ ત જાળવેલો નથી તેવારે શાવલી ગાના મનમાં એમ આવ્યું કે આતા મરી ગયા છે એમ ધારી પોતે પણ મરવાના નિશ્ચય કરીને સદેવ તની કટાર લઈને પોતાના પેટનાં નારવા જીવ છે એટલે પોપટ બોલ્યો કે અરે શાવલી ગા તુ શીદ મરે છે સદેવ તને ફેર ચડી છે તેથી બોમતો નથી માટે તુ મર્યાસ નહીં એવી રીતે પોપટ તુ બોલતુ ચાલતીને શાવલી ગા કહે છે કે હ પોપટ તુ બોલ્યો તોહી કે થયું નિકર હું ને એ બે મરત કેમકે હું તો મુઠ્ઠા હોત તો મને દેખીને તે પણ મરત પણ હવે મારે ઘણા વખત થયા છે ને વહાણું વહી જાય તો ફેરની થાય માટે હું તો જાઉં છું ને હ પોપટ સદેવ ત જાણે તો કહે જો કે એતો આવીને ગઈ તે વારે પોપટ કહે જો તું સદેવ તને હાથે ધાવ લખીને જા એટલે એમને પ રતીજ આવશે પછી શાવલી ગાએ સદેવ તની હાથેગીમાં ધાવ લખવા માંડ્યા.

દોહરો—તાકે વેસરની કીધી લેખણીને, વળી સહી તંબોળની સાર; કર હાથેગીમાં લખીઆને, વળી સારે સારા સમાચાર. પ્રક્ર શ લટકતી પાંધડીને; વળિ થાણું થાણેરો થાય એણી સમજણુલોસ દેવ તારે, તમે પગ ન ભરશેરે બાહાર, દાશી મળે દરબારમારે, વળી બેહેરા મળેરે બજાર; એની સમજણુ દ્યો સદેવ તારે, તોવળી પગ ન દેશે બાહાર. આટો કુટોને ધી ઘડોરે, રાજા છુટા કે શે જીને નાર; વણ ટીસે વિમ્મ મળે તો, રાજા પગ ન ભરશેમ હાર; ગંગોડોને સાંઠીઓને, વળિ ટપલા કુટ કુભાર; એની સમજણુ દ્યો સદેવ તારે, વળી પગ ન ભરશેરે બાહાર. સામી જો શેન શેવડેરે, વળિ વણ કુધિઆરે ભુપાળ; એની સમજણુ દ્યો

સદેવંતરે, તો પગ ન ભરશે બાહાર. હાથે જમાણી તેતર બા
લેરે, રાજ આડી ઉતરે મંજર; એવા શુકન માનજેર રાજ પગ
ના ધરશે બાહાર. છાણુ પાણુને ટેરેરે, વળિ સુને રાજ ફરખા
ર; મુકે લાકડે મરોવરે, તમને ઘાતક લોહ નિરધાર.

હે રાજ એવા શુકન જોઈને ના આવશે પછી પોપટ કહે એ કરતાં
સારા શુકન સખ કે તે જોઈને આવે પછી સારા શુકન મળે છે.

દાહશે—કેરે ઘડે કુંવારકરે, જેને ખેળે અણિયુ જવ જર; એ
વા શુકને તમે આવશે તો, તમને મગશે શાવની ગા નાર.

એપાઈ-સારા સારારે શુકન જોઈ, વાસ મ વેહેલા આવજો; તાના
મે ઠા સંગાય, જોશ નવ લાવજો;

હે માહારજ આવોના એકલા આવજે પોપટ કહે હવે સખી રહી.
શાવની ગા કહે હજી સખતુ છે. નાણુ હથેલીઓ તો ભરઈ ગઈ હવે
ક્યાં લખુ ત્યારે પોપટ કહે આ કમાડે લખ પછી કમાડે લખે છે

સોહલો-આંખે આંધુકાની ધાર, કામન ઘાવ લખે છે કમાડ;
જોખન માડ બાળે વેશ, તે મેલી જાઓ પીડ પરદશ.

આંખે આંધુકાની ધાર, અલખેલીયાં ઉડીયાં; સુના સદેવંતરા
ય, મગા નવ લુટીયાં; પ્રીતોના પરીઆણુ, તેતા અમે જાણીયાં
આંખી છે રાણીજીની રીત. કેમ વેઠાંડે વાણીયા; સુણ સદેવંત રાય
અમમ કરયારે આકરાં; હું છું બાળ કુવારી; જાઉં છું સાસરે.

હે માહારજ તમે જામતા નથી તો હવે હું કુવારાને કુવારી
સાસરે જાઉં છું.

એવી રીતના ઘાવ લખીને પોતે ઘેર આવીને એક તરફ મુકી ર
હી પછી શવારમાં જાન વિદાય કરી તે વખત શાવલી આ નિચાર
કરે છે કે હું મારો શાહેલીઓને મળુ તો ખરી એમ કરતાં વા
ર થાય તો રાજ આવી પોહાયે એમ ધારી શાહેલીઓને મળવા
જાય છે એટલે તેના લીલાવતી નાણું બોલી કે હવે શાહેલીઓ

ની માથા મુકી દા તે ઘેર જઈને માગે ભાઈ તમારી બધી હું
 શ પુત્રી કરશે એવી રીતનું તેનું બેલકું સાંભળીને શાવલીંગાએ
 (વિચાર્યું) કે હવે કાંઈ ઉપાય નથી ને રાજા તો હજી મે ના આ
 વ્યા માટે થોડી વાર થાય એમ મરુ એમ ધારીને રથમાં બેસ
 તી વખતે પોતાના મોતીના હાર હતો તે તોડી નાંખી મોતીવી
 ભૂવા બેઠી; તો પણ રાજાનો આચાર નહી તેથી નિરાશ થઈ
 પોતે રથમાં બેઠી અને જનમથા પણ પોત પોતાની ગાલચોમાં
 બેસી ચાલતા લાગ્યા હવે ચાલતાં ચાલતાં પાંચ ગાઉ ખાતી ભા
 તુ ખાવા બેઠા એવામાં એક ગોતાળીયા ત્યાં થઈને જતા હતો
 તેને શાવલીંગાએ છાતી રીત એક દાગીના આપી મુકું કે તું
 અહીં બેસજે ને સદૃશંત રાજા આવે તા કહેજે કે શાવલીંગાતા
 ગઈ પણ તમને ઘડી વિસારતી નથી માટે તમે મળી આવો પછી
 સરવે ભાતુ ખાઈને ચાલતાં થયાં ને બે ઘડી દાગડો સૂચો તે
 વખત જાત પાસા નગરમાં પાજત ગજતે શેઠના મેદાલમાં આ
 વ્યા ત્યાં જઈને શેઠ ચોકમાં ખુરશી નાંખીને બેઠા અને શાવ
 લીંગા પોતે મેદાલમાં જઈને બેઠા એ વખત માળણ કુલ લઈને
 આવી તે શેઠને આપીને પછી શાવલીંગાને ખાવવા ગઈ ત્યાં
 જઈ શાવલીંગાને કુલ આપ ને તેના સાથે વારી કરવા બેઠી પ
 ભૂ માળણે શાવલીંગાને ઉદાશ દેખી પુજ્યા માડ્યું કે તમે ઉદાસ
 કેમ થયા છો જે વાત હાય તે મને કહો હું તમારા વેચાણ છું
 મારી સાથે પડદા નહી રાખશો. શાવલીંગા કહે જે તું મને પ
 ચન આપે તો હું તને બધી વાત કહું એવું સાંભળી માળણે સો
 ખત બંધને વચન આપ્યું.

દાકરે:—નગરમાંથી જીને આવતારે, મેં ત્યાં કીધાં બહુ ચ-
 શીર; લેજો ના આવ્યા મારા રથમાં તેના વિના આ જગત
 માં વળી નથી ખીન્નું

(૯૬)

હે માળણ સદેવંત રાજને મળવાને મેં ઘાણી કળા કીધી પણ તેતો બધા નહી ન છેવટ અહીંયાં આવવુ પડ્યુ, પણ તેના વીના આ દુનીયામાં બીજાનું માફારે કામ નથી એમ સાંભળી ને માળણ કહે જે હે બાઇ તું કાંઈ ન વિશે ચાંતા ન કર હું ત ન મેળવી આ તાશ ન હવે તની ખોળ કરતી રહીશ એમ કહી માળણ ઘે ગઈ,

હવે જ્યાં દેવળમાં સદેવત સુતો છે તેણે જાગી ઉડીને જોયુ તો કેઇને દીકુ નહી તેથી કરોધ કરી રાજ બેલે છે તેવામાં પો પટ રાજને પછે કે તમને કાંઈ ખબર તો છે નહી ને કહો કે રોધ શીદ કરોજો એતો તમારી પાસે આવી હતી પણ તમે જાગ્યા નહી ને ઘણે વાર થઇ એટલે થાડીને ગઈ. ત્યારે રાજ પોપટને ક હે જે નં પને કેમ ન જગાડયો માટે તને મારી નાંખીશ એકું સાંભળી પોપટ કહે જે હે રાજ નાહક શીદ મારોજો મને છુટા મુકો તો હું મારે મમે ત્યાં જઈશ એમ કહેવાથી પોપટને રાજના છુટા મુકયો તેથી ન ઉડીને જતો રહયો. પછી રાજ ઉદાર થઇને પોતા ને ઘેર આતે એક ઘડો લેતા સારૂ મેં ડારમાં ગયા તે વેળા પોતા ની ગણીએ દીકા એટલે તે કહેવા સાગી કે હે રાજ શાયસાંગાએ તમને ગાંડા તુર જમા બનાવી દીધા છે તે હું બાણુકુ પણ વિચાર તો કરો કે ગાંડા નેયી રાણી છતાં તમે એક વાણીયાની છોકરીનાં શું વધારે દીકુ છે કે તેથી જુના જેવા બની ગયા છે. તેવારે રાજ કહેજે.

હે સ્ત્રી શાયસાંગાના જેવી બીજા કાંઈ દુનીયામાં રૂપવાન નથી ને તુતો તેની એક દાસી બરાબર છુ એવું સાંભળીને રાણીને ગુસ્સો ચડ્યો તેથી કહેછે કે હે રાજ શાયસાંગા ઉપર આટલો બધો મોહ છે તો કેમ રાખી શક્યા નહી ને મેં જાણીઆને કેમ લેઇ જવા દીધી.

હે રાજા ચિહ્નર છે તમને કે તમારી શાવલીંગા તમને ખ્યા
રી હતી તેમ છતાં તેને લઈ જવા દાંધી માટે તમને લાજમ છે
કે શુ મોઢે દખાડોડો જવા રીતનાં રાણીનાં વચન સંજળા મ-
દવંતને ઘણા કામ ચડ્યો તેથી રાણીને કહ્યું કે શુ કરવા બડબ
કટ કરજે, જે ના ખમી એને લાવીને પટરાણી કરે તોજ મારૂ ના
મ સદવંત ખમે, એટલું કહીને તેજ વખત પોતે એકલો ધોડા ઉ
પર સ્વાર થઈને આલી નિવડ્યા તે દરમજે આવ્યા એટલે બીરો
ટ શાવલીંગાને વળાવીને પછે આવતો હતો તે સામે મળ્યો ત
ને સદવંત કહ્યું કે શાવલીંગાની શી ખખર છે ત્યારે બારોટ ક
હે એણે તો તમને મળવાજે ઘણીય વાર લગાડી પણ તમે આ
વ્યા નહી ને હવે તો દસ ગાઉ પેહેચી ગઈ હશે એવું સાંભ
ળીને સદવંતે ઘેડો તાકીદથી ચલાવ્યો અને પાંચ ગાઉ ગયા એ
ટલે તો ગાવાળીઓ રજાને દુખાને કહેડે.

દાહજે-સાજ સનેરી ઘેડોજરકશીને, વળી અલખેસરે અસ્વાર
ઉભા રહેને મારા ઠકરાતો, કહુ સાવલીંગાના સમાચાર.

હે રાજા ઘેડો ઉભો રાખો હું તમને શાવલીંગાના સમાચાર
કહુ તે આંધ મને બેસાડીને ગઈ છે ને કીધું છે કે રાજા આ
વે તો કહેજે કે શાવલીંગા તમારી વાટ જોઈને હુમાણાં ગઈ, માટે
હું તમને કહુ છુ પણ હવે તો પેહેચવા આવ્યા હશે એવું સાં
ભળી રાજા ચાલતો થયે, એવામાં રાત પડી તેથી રસ્તામાં એ
ક દેવળમાં નંદને તેમાં ઘેડો બાંધીને પોતે બુખ્યા તરફો સુઈ
રહ્યો હવે શાવલીંગાની પાસે માલણ ગઈ તે વેળા શાવલીંગા
ઉદાશ થઈને માલણને કહે છે કે મારો પ્રાગ્મતીય હજુ ના આ
વ્યો માટે હું શુ કરૂ પછી માલણ કહે ને હે બઈ શીદને આક
ળાય છે તને આટલું થાય છે તો તે રાજાનો કુવર છે ને મરક
છે માટે તેને દાંધ વિચાર નહી દોષ તેથી તું એજ બાણ કે સાંભસ

વારજી આવ્યો માટે ફીકર નહીં કર એ રીતે કહીને માગણુ પેતાને
ધેર મઠ અને શાવલીંગા એકલીએડા છે એમાં શેઠ દુકાનથી આ
વળા ને શાવલીંગાને કહે છે કે ચાલ રંગ મેઠલમાં મુક રહો એ ત્યારે
શાવલીંગા કહે ને હાલ માહારે નીમ છે કેમકે મેં પીવરથી આ
તાં માનતા મળી છે કે હું એમકથા સામે પેઢેલાશ ના સાત દી
વસ મુખી એકાંત મુક રહીશ. એમ સાંભળી શેઠ ખુશ થયા કે
મારી સ્ત્રી મહા ચતુર છે એમ વિચારી શેઠ આગામાં બંધને
પક્ષે ઉપર મુક ને શાવલીંગા એકરડાની સાહાર છુટા હાલમાં
બોંધ સુતી; સવાર થયું એટલે શાવલીંગાની દાશી અને તે ગા
મતા ગજની કુવરીનો દાશી એ અને સખોએ હમેશના રી
વાજ પ્રમાણે નદીએ તાણા ગઈ છે.

અહીંયાં સદૃશંત દેવગમથી ઉડાને પાછલી રાતે ચાલતાં આ
લતાં સવારમાં તેજ નદી ઉતર આવી થોડો બાંધને પોતે રા
તનો તરચો હતો તેથી પાણી પીવા ગયો પણ પેતાના પાસે
વાસણ નથી અને એમથી પીએ તો હાથેગીનાં લખેલા ઘાવ
ઘાણાઈ બધા મટે જતાવરની પેઠે મોઢેથી પાણી પીધું તે બ્લઈ
ને શાવલીંગાની દાશી કનકાવતાની કુવરીની દાશીને કહે ને હે
એહેન આ કોઈક મોઢેડેથી પાણી પીએ છે તે ગાંડા હશે કે શુ
તે સાંભળી કુવરીની દાશી હુશીયાર છે તે કહે ને એ કોઈક કા
મી પુરૂષ છે કે ના હાથમાં ઘાવ લખેલા છે અને કોઈ મોઢે માણુ
સ છે નેવો તેવો નથી એમ કહીને બંને જાણીયા ધર તરફ ચા
લી ને કનકાવતાની દાશી મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે ધેર જ
હવે મારી બાઈને કહું કે તમે ઇચ્છાવર વરવો ધાર્યો છે મટે મન
એ સફળ કરવો હોય તો તમારા લાયક વર નહીં કીતારે આવ્યો
છે એ રીતે જમને કહું એમ વિચારીને એજ વખત કનકાવતાને ત્યાં
આનીને કહ્યું તો સાંભળીને કનકાવતા કહે છે કે હું મને તું દેખાડ

તેવારે દાશી કહે ને નાહવાનું બાહ્યાનું કરીને આપણે બધું
હવે શાવણીગાતી દાશીએ પણ સઘળી વાત તેને કહી તે સાંભ
ળી શાવણીગા વિચાર કરવા ભાગી કે નકી સદેવંત કુંવર આવ્યા
હશે માટે માળણ આવે તો ખબર કહડાવુ; એવો વિચાર કરે છે
અને કનકાવતી તો પોતાની દાશીને તથા કંટસીએક સખીએ ન
લઈને તે નદી ઉપર ગઈ ત્યાં સદેવંતને ઝાડ નીચે બેઠેલે જો
ઈને વિચાર કરે છે કે લોહિના દખતાં અબાણ્યા માણસને કેમ
બોલાવાય એમ ધારીને સાહેસીઆને વેગળી ખસેડી પછી સદેવંત
ને બોલાવવાને ખુબ નખરાં કરેછે વારે વારે સામુ જીવેછે પણ
સદેવંત તેના ઉપર કાંઈ ધ્યાન રાખતો નથી ને મનમાં વિચારે
છે કે જે કામ સારૂ આવ્યા છીએ તે કામ થાય તો ખસ છે વચ
માં ખીજતી કયાં પળા કરતા ફરીએ એમ ધારીને બોલતા ન
થી તો પણ કનકાવતીએ બોલાવવા સારૂ પોતાનો હાર તોડી તે
મોતી લઈને કાગઠા ઉડાડવા લાગી ને ચારમાં કાકરા ભરીને પ
છાડેછે વળી નખ વતે ટીપે ટીપે ઘડો ભરવા લાગી તો પણ સ
દેવંત કુંવર તેના સામુએ જોતો નથી તેથી કનકાવતી બોલી.

દાહરો=નખ વડે ઘડો મેં ભર્યોને, વળી મોતીએ ઉતાર્યોને કા
ગ; કાકરે ચીર કુટી ફટીયુરે, વળી તોએ ન બોલ્યોને કાગ.

એવી રીતનું તેનું બોલતું સાંભળીને કુવરે વિચાર્યું કે મ
ને કમ કહ્યો માટે હું ઉતર આવ્યું.

ફોલો=નથીરે સેહેર મેની માફરે, કાંઈ નથીરે બોલ્યાનો કાંઈ લા
ગ, એવી વિભાસણ ના કરૂ તો કાંઈ નાવે વીજ્જગનો ત્યાગ.

હે સ્ત્રી હમણાં માફરે બોલ્યાનો લાગ નથી ને અહી માફ
સેહેર નથી ને વળી કાંઈ બોલ્યા બહુ તો માફારા વિજ્જગનો
તાગ કહી ત્યાં આવે એ રીતનું સદેવંતનું બોલતું સાંભળીને કન
કાવતી ખુબ કામતુર થઈ સેજ વખત નીમ લાંબો કે પડતો સ

(૧૦૧)

દેવતને નોકર બીજા બાઈને બપ ઓ રીતેના કનકાવતીને વિચાર
ર બાણી સદવંત કહે જે હે, સ્ત્રી એ વાત કરીશ નહીં કેમકે તું
રાજાની કુવરી છે તે મને કોણ નહીં કહે પણ મર નો માથુ બ
ય એવું સદવંતનું વચન સાંભળીને કનકાવતી કહે જે તમારા સા
મી થઈ આંખ ઊંચી કરે તો એની આંખ ફોડાતુ તે તરે મરે
તો જોડે હું મર નેવારે કાર કહે જે તુ કોણ ને હું કોણ ને તા
રી સાથે મારે કાંઈ કામ નથી, ત્યારે કનકાવતી કહે હે રાજા મા
રા જેવી નહીં મજે માટે હાથનાં આવેલા હોમે જોશો નહીં એવું
સાંભળી સદવંત કહે છે કે તારા જેવી તો મારે ઘેર લુડીઓ છે.
એવી રીતે રાજા બોલેછે પણ કનકાવતી મારેછે કે એના ગમે તેમ
બોલે પણ મારે તો સારૂ કમાવું જોઈએ એમ પારીને કહે છે.

હે રાજા હુંનો તમારા સ્ત્રી થઈ ચુકી છું મટ તમે વરસોનો
ડીક છે નોકર હું પ્રાણ મુરીશ એ રીતે કહીને કનકાવતી પોતે પો
તાના મેડેલમાં ગઈ હવે શાવળીગા માગણના વાટ જુએછે એવા
માં માલણ આવી તેને શાવળીગા કહ જે માફારા પ્રાણ પ્રીય સ
દવંત રાજા નહીં ઉપર આવ્યા છે ને તેમની પાછળ ઘોડો છે તે
તારે ઘેર ઉતારજે ને પછી બાવાનો વશ લેવાયી માફાર માહેલે
મેકલને જ્યારે હું તેમનાં દરશન કરીશ ત્યારે અન પાણી લઈશ
તેવારે માલણ પણ વખત જોઈને બોલી કે વાતતો ખરી પણ મ
ને ચેરીમેરી તે સાંભળીને શાવળીગાએ શેઠની પેટીમાંથી પચાસ
મોહરો કાઢાડીને આપી તે મોહરો લેઈ ખુશી થઈને માલણ કન
કાવતીને મેહેલે કુવર આપવા ગઈ, તેને કનકાવતી કહે જે મારા લા
મક જોઈએ તેવા વર નહીં કીનારે આવ્યા છે તેને તું તારે ઘેર
તેડી લાવીને મારી સાથે પાણીગ તે હું તારો ગુણ
નહીં જુલું તવારે માલણ પણ વખત જોઈને બોલી બાઈ તે કામ
કીરનું છે. કાંઈ ખાતાનું નથી કે ખાઈ લેતાં કાંઈ ખરચ પણ

કરવું પડશે એમ સાંભળી એક બ્રહ્મરૂપ કપીયાનો દામીનો માલગુ
ને આપ્યો તે લેઈ કહે કે બાઈ કાંઈ કીકર નહીં ગાખશો આજ
હું એજ કામ કરવાની છું એમ કહી મુસાજી ઘેર આવો તેના
ધણી પહે રાંડ આટલી બધી વાર કેમ થઈ; ત્યારે માલગુ પેટો
અવેજ દખલડો એટલે માળી ભાઈ રાજ થઈ કહે ને હવે હું ત
ને કહી કાંઈ પણ નહીં કહું ને હવે તારી નજરમાં આવે તે
કેઈ હમયાનો પુટો ને ખીસાનો તરે આવતી દેસતી કની આપણી
ઘેર તેડી લાવજે એવી રજા મળી તેથી માલગુતો એજ વખત
એકુ લઈને નહીં હાથ આવે. સદેવ તને જોઈ નખાઈ કરવા લાગ્યા.

કુહો=કીયારે દશના તમે રાજારે, વળી કીયાં તમારારે ગામ;
શા કારણ તમે આતીઆને, વળી શું છે તમારે કામ

હે માહારાજ તમે કીયા દશના રાજાડો ને અડાયાં શા કામે
આવવું પડ્યું છે. માલગુનાં વચ્ચત સાંભળી ને સદેવ કહે છે,

કુહો—નયારે અમે કાંઈ રાજવીરે, વળી છેટે અતારારે ગામ;
આવ્યા કીએ પરદેશમારે, ભુડી ચાકર રહ્યું કામ.

હે સ્ત્રિ અમે રાજા નથી પરદેશનાં ચાકરી કરવા આવ્યા છી
એ. તે સાંભળી માલગુ કહે છે.

હે માહારાજ તમે ચાકર જોગ નથી ને તમે ને કારણે આ
વ્યા છો તે હું જાણુ છું અગાં માલગુનાં વાહન સાંભળી સદે
વંતને ખાત્રિ થઈ કે નક્કી એણે મેં કહેલી પણ એનું નામ એ
ની પાસે દેવરાણું જોઈએ. પેહેલું કહીશ ને પછીએ નહીં હાથ તો
પછી ફરેતી થશે માટે તેનેજ છું એમ કહી કહે છે.

હે સ્ત્રિ આ નગરમાં દીણ રાજા રાજ કરે છે ને કોતી દવઈ
કરે છે તરા નગરમાં સુખીયાં કુખીયાં કોણ છે તે મને કહે માજ
ણ સદેવંતનું કહેવું સાંભળીને કહે છે,

હે મારારાજ આ નગરમાં રાજા વીરમહ રાજ કરે છે ને પૃથુ

(૧૦૨)

રાજની દવઈ ફરે છે, દુખીઆમાં એક રૂપાણા શેઠની નારી શાવ
લિંગા છે ન તેના તમે પ્રેમ પ્રીયછો આવી માણણનાં વચન સાં
ભળી સદેવત હસી પડ્યો ન કહે છે હવે તું મને તારે ધેર લઈ
જઈ ઉતાર. પ્રથમતો મારા મનમાં આવ્યું હતું કે હમાણાં એક
આવી હતી તેની ન તું હઈશ પણ હવેથી સીર પેહરાતીશ ન મા
રી બેઠેન ગણીશ.

માણણ સદેવતને કહે છે મારે તો સીર બેઠેનું નથી પણ એ
ક વચન આપો ત્યારે સદેવતે વચન આપ્યું પણ માણણ કહે
કે હમાણાં જે સ્ત્રી આવી હતી તેને તમારે પરણી પડશે, સદેવત
કહે એ વાત તમારે કરવા નહી માણણ કહે તમે ગમે ત્યારે પર
ણજો પણ એને પરણશો તો તમારું કામ થશે કેમકે એ રાજની
કુંવરી છે ન તમે તેની આથે જશો તોજ શાવળાં ગા મળશે.

પછી સદેવત માણણની પાછળ પાછળ તેને ધેર ગયો માણ
ણ તેને ઉતાપાણીથો નવરાવ્યો ન રસોઈ તઈયાર કરાવી કહ્યું
કે માહારાજ તમે જમવા ચાલે ત્યારે સદેવત કહે હું તો જ્યારે
એને નજરે જોઈશ ત્યારેજ અનપાણી લઈશ નહીતા લેતાર ન
હી, માહારાજ તમે જમો તો ખરા એને તમે જોગી થશોત્યા
રે દખશો. ત્યારે સદેવત કહે જોગી થઈ એને જોઈ આવું પણ
મીસ માણણ કહે એમ કરો પણ સદેવત પેતાના શરર ઉપર
ભલુત ચહાવો દીધી ને માયાના વાગ છુટા મુકી હાથમાં ઝોળી
ઝડો લઈ પોતે અળધુત ગતી તઈયાર યયા પણ માણણ કહે છે
કે તમે તેના મેહલે આગળ બેઠિરાઈથી જજો કોઈ તમનેરોક
શે નહી કેમકે તમારે સારૂ તેને સદાવ્રત આપવાનું મંડી બેઠી છે
માણણનું એવું વચન સાંભળી સદેવત ચેહરે બણી ચડ્યા.

ચોપાઈ-છુટે ફરી ફાય, નગરમાં ચાલીયાં ભલુત જોળા હા
થ, ખાજે નાથે ચાલીયાં અછતવાળા અતિત, નગરમાં ચાલીયાં;

(૧૦૩)

મારા શહેરમાં લોક, ચાકરે ચઢાવીયાં.

ન્યારે આવા ડોળથી શાવણી ગાના મેહેલ આગળ સોનેરી થા ચોકમાં જઈ અલેખ જગાઓ સદવંતને આવજ સાંભળી શાવણી ગા વિચાર કરે છે.

માપાઈ=એ છે માહારો શામ, તેનો નિરભે જાણીઓ; આવ વાની કરીએ એકાંત, સાકર વેંદીએ.

શાવણી ગા ઝરૂંએ આવી જુએ છે, તો સદવંતને દીઠે પછી ખુશી થઈ રાજને કહે છે.

માહારો=પગ પ્રમાણે પેઢેરી આખડીરે, રાજ છુટારે મેલ્યા જન ફેરા; સુણ સુણ રાય સદવંતારે, તેંતો ભલોરે ભગ્નો વેશ.

હે માહારાજ તમે મારા કહ્યા પ્રમાણે ખરોખર જોનીના વેશભ જાઓ છે. વળી સદવંત શાવણી ગાને શણગાર સજેલો જોઈકહે છે.

હે સ્ત્રી તેંતો મારા બેખને એમ લગાડી કેમકે જો મે જો મીના વેશ લીધો તો તાહારે માહારી માફક દીલોગીરીમાં રહેવું જોઈએ પણ તેંતો શણગાર સજીને પટીયાં પાડ્યાં છે માટે જો સાચી પ્રીત હોય તો છુટાં રાખવા જોઈએ એવાં સદવંતના વચન સાંભળીને શાવણી ગા કહે છે.

હે માહારાજ મેં તો લોકને દખાડવા સારૂં શણગાર સજેલા છે, ને પટીયાં પાડ્યાં છે પણ મારાં કહ્યાના તો છુટેલાં છે એવી વાત કરે છે એવામાં એની નણંદ લીલાવતી આવતીને કહે કે જમવાની વખત થઈ છે ને તમે કેમ બેસી રહ્યાં છે. શાવણી ગા લીલાવતીને જોઈ મનમાં કહે છે કે વળી આ પાપ ક્યાંથી આવ્યું હવે રાજ સાથે વાત થશે તહીં ને વરસાદ પણ આવવા માંડશે માટે તેને લોટ આપવાનું બાકાનું કરી હંકે જઈ વાત કરી આવી. એવું ધારી નણંદને કહે છે;

સોહલો—મેહલો વરમે, કાળી ધાર, બાણડો જોગી હોય છે

(૧૦૪)

દાર, ખાતો નેગી ખાહાર બીજે, કહે તો ખાઈ અમે બીજા દીને
 હે ખાઈ આ નેગી ખાહાર પમળે છે તેને કહેતો બીજા આપી
 આવું સીધાવતી નેગીનું નામ સંભળીને ઝડપે આવી જુવે છે
 તો કાંઈ મક્કા તેજસ્વી રાજ અશ નેવે દીઠો, એટલે સીધાવ-
 તીએ મનમાં જાળજીએ કે મને એના પીયરમાં ધકા મારશે હ
 તો એવો છે એમ ધારી રીસ કરી શાવલીંગાને કહે છે કે ભાભી
 તમે તો જાણતાં હશો કે એ કોઈક નેગી છે પણ એતો કોઈક
 કમ છે. શાવલીંગા કહે કે આપણે શું ગમે તે હોય પણ આપણે
 તો એને અભ્યાગત જાણી આપવું છે એવું સંભળી સીધાવતીને
 બહુ શીશ અડી તેથી શીપાછને મોહાવીને કહ્યું કે આ નેગીને
 મારી કાઢાઈ ને હવેથી કોઈ પણ ભીખારીને અંદર આવવા દેશો
 નહીં પછી સીપાછએ સદેવંતને ધકા મારીને ખાહાર કાઢ્યો.
 હવે સદેવંતને ધકા મારી ખાહાર કાઢ્યો તેથી તે શાવલી-
 ગા ઉપર રીસ કરી કહે છે કે રાંડે મને ધકા મરાવ્યા પછી માળણની
 પાસે જઈ બચી હકીકત કહી. માળણ કહે ભાઈ તું જમી લે ને કું
 એની પાસે જઈ તમે કાલે મળે એવો બંદાબસ્ત કરી આવીશ. પછી
 સદેવંતે ખાધુ હવે માળણ કુલ લઈને શાવલીંગાના મહેલે ગયો.
 શાવલીંગાએ માળણ દીઠી કે તેના જાળામાં માથુ મુકી ધુશકે રો
 વા ભાંગી અને કહ્યું કે માહારી નણદ તો એને કાઢાઈ મુકાવ્યો
 વળી શીપાછને કુલમ કર્યો કે હવેથી કોઈ ભીખારીને અંદર પે
 સવા દેશો નહીં. ત્યારે માળણ કહે તું રીકને સ્વીતા કરે છે કું સો
 ઉપાય કરી તારું મોહોલો મોકલીશ શાવલીંગા કહે એ વાત ખ
 રી પણ મેં શોકને સાત દીવસનો વાયદો કર્યો હતો. તે સાવ
 રીવંસ આજ કુલ થશે મોટું કેમ કરશુ હવે તો કાંઈ ઉપાય એ
 જ નહીં તો મરવું પડશે તે સંભળી માળણ કહે તું એમ કરને
 કે શીકે તારો પાસે આવે ત્યારે કહે ને કે મેં સાત દીવસનો તો

—થમ લીધો હતો. પણ હવે માફારી આટલી હુંશ પૂરી કરો કે આ પછે બાગમાં ઉઝાડી નહીં ત્યાં સે.મટાં બાજુ રમી નમીને ઘેર આવ્યા પછી તમે જેમ કહેશો તેમ કરીશુ પછી શેઠને કંઈ ખવડાવી બાગમાં સુતો. મુઠો હું અને સદેવત બાગની પાછળ બેસીશુ ત્યાં તુ મારી પાસે આવજો એટલે સરવે ઉપાય કરીશુ હવે માફાણના કદા પ્રમાણે શાવલીગાએ શેઠને કહ્યું પછી શેઠે પણ મોહને લીધે હા કહી અને બીજે દીવસે શેઠે એક બે વાકર અને શાવલીગાને સાથે લેઈને બાગમાં ગયા ત્યાં વાકર રસોઈ કરે છે ને શેઠ અને શાવલીગા બાજુ બેઠે છે તેમાં શાવલીગા દાહરા બોલતો જાય છે ને સદેવત બાગની પ્રાછળ બેઠા છે તે સાંભળે છે.

દાહરા—સાવધાન થઈ સાંભળોને, વળી બેઠા બેઠા બાહાર; તુ મ કારણ એ આહરને, પડ પાસા પોખાર.

એવો શાવલીગાનો અવાજ સાંભળી સદેવત બેઠ્યા.

દાહરા—સાંભળ મરૂ વેણ; તું મનમાં સાચુ ધાર; જેમ બને તે મ જલદી કરોને, પડ પાસા પોખાર.

તે સાંભળી શાવલીગા કહે છે.

દાહરા—હવે ઉતાવળ મત કરોને, ઝાડી નથી કાંઈ વાર; હવે જોગે મેજો ધરો, પડ પાસા પોખાર.

તે સાંભળી સદેવત કહે છે.

દાહરા—દહેરૂ દીકું દેવનું ને દરશન કરવા જાય; દરશનનો પરસન નહી ને પડ પાસા પોખાર. હસ ગયો સરોવર વિશેષે દીકું અમરત સાર; દીકું પણ વ્યાખ્ય નહીને, પડ પાસા પોખાર.

એવી રીતનું બંનેનું સામસામ્ય બોલણ સાંભળીને શેઠ કહે છે કે આ કાણ બોલે છે એટલે શાવલીગા કહે છે કે આ બાગનો દેવ છે તે અદ્રક્ષ થઈને બોલે છે ને તે આપણને વીધન કરશે પણ તમે કાંઈ કારણ નહીં હો આ બાગની મારી પાસે છે તે બાગે એટલે

(૧૦૬)

કાંઈ બીક લામશે નહી, આ ગોગી મારા બાપના ઘેરથી એક
નિદાન પાસે મત્રાતાને લાજીછુ તે ખાય તો કોઈ ભુત પક્ષીતથી
બીક નહી એમ કહી માગણની આપેલી કેદની ગેળી આપો
તો શેઠે ખાતી એટલે થોડી વારમાં બેલાન થઈ ઊઘડા સાગ્યો
પછી શાવલીંગ ઠીશાએ જવ નુ બાહ્યુ કાઢાડીને સદેવત પાસે
ગઈ ને શેઠ તો પછી રહ્યો પછો સદેવત અને રાવલોગા ખંતને
માગણ રાજની કુંવરી કનકાવતી પાસે તેડા ગઈ. કનકાવતીએ
રજાને આવતા જોઈને શાવલીંગને અને રાજન પત્નગ ઉપર
ખિમાર્યા, પછ ત્રણે જણાં વાત કરવા લાગ્યાં હવે સદેવતની
દોંશી મરો જોવાને કનકાવતી સમશાઆ પુછેછે.

કુડ=સાંધામાં સોંધુ કીયુને, રાજ વાડાલામાં વાહલુ તે શું
હોય; દેખતામાં દેખતા કીયોને, રાજ અધામાં અધો જોને કોય
વરધમાં શું હસવાપછરે રાજ, કીયા ગાયનમાં શુધું અતી સુખ
શેમાં કહયુને, વળી સુખે સુવેરે નહી કાણુ.

તે સાંભળી સદેવત કનકાવતીને કહેછે.

દાહરો—રાજ કહેરે રાની સાંભજોર, વળી પુછયુ તેનેરે પા
ર; અકલ નથી કાંઈ અંવહીરે, રાણી રાખજો તમે માર. સોંધુ તે
મક્કા મજોને, વળી છવથી વાહાલુ નહી કોય; જ્ઞાની આંખે દખ
તોરે, વળી અજ્ઞાની અધજ હોય; હસવુ ઘણી વરણાગીનેરે, વ
ળી કરજીથી સુખે ન સુવાચ.

હે રાણી તમે પુછયુ તને આ જવાબ.

રાજનુ એવુ વચન સાંભળી કનકાવતી ખુશી થઈ અને વાહા
ણાનુ પોદાર થયુ એટલે પીતાના પીતાના પાસે જઈ કહે છે કે હે
પીતા જે હું જલ દેતાની ઇચ્છાવર વરવાને શેજ માગર યોડી
યાં પુજતી હોય તેથી મને મારી મરજી પ્રમાણે વર મળ્યા છે.
વીરમદે રાજ કહે કીયુ છે કનકાવતી કહે રાજ રાણીવાહનને

કુંવર સદેવતં આપણા નગરમાં આવ્યા છે. રાજા કહે એને અ-
હીયાં એકમા આપવાનું કારણ શું છે કનકાવતી કહે એના શહેર
માં નગરશેઠના કુંવરી શવળી ગા છે તે આપણા ગામના રૂપ શા
શેઠ પગણા લાવ્યા કહે છે પણ તે પછી નથી કેનક આ કુંવરી
હતી તેજ વખતની સદેવતને વીચું હોત ત્યાં તણે કપટથી
એક દાશી સથે પરગાવ્યા હતાં પણ ત્યાર પછી સદેવત અને
તેને મેળ પથયો નહીં નથી તેને રૂપ મળ્યું હોવા છતાં પણ
હાલનાં સદેવત પાસે આપણા કનકાવતી શહેરમાં તેમના બે
સાગ્યા છે માટે મળે પણ તેની સાથે પગણા હું પણ મન
ની સાથે સદેવતને વળી ચુકી છું આ પછી જાણવા વાળ કણુત
કીધી પણ શામલી ગા પરણી નથી એ વાતની ખત્રી કંવા સા
રૂ રૂપાશા શેઠને બોલાવી પુછ્યું ત્યારે તે કહે જે હું પરણ્યો છું
સામલી ગા કહે જો દાશીને ના પરણ્યો હું તો દેવ જોરને
બોલાવી પુછે તે સદગુ કહેશે પછી રાજા શેઠને કહેયું કે કેમ
કર્યું છે શેઠ વિચાર્યું કે જેનું દીકરું મારા ઉપર બાલકુલ નથી એ
મ છતાં મારે ઘેર આવવાના નથી ને જગત જરૂરીથી તેડી જ
દશ તો આખર મોતની વિશાની છે જો એક વાર તો કેક ખ
વશની ગઈ તે બીજે દોવસે માલમ પડી માટે જવા દે વળી બી
જ પરણીયું એમ ધારી શેઠ કહે કે એની ખુશીમાં આવે તેમ
કરે તેમાં મારી કંઈ આડચાણ નથી એમ કહેવાથી રાજાએ જા-
ણ્યું કે એ કુંવરીજ છે પછી રાજાએ પોતાની કનકાવતી કુંવરી
ને તથા શાવલી ગા એ બંનેને મોટો આછવ કાં પરણાવી પછી
રાજાએ એક મેહલ તેમને રહેવા કારૂ જુદા આપ્યો તે માંહે રગ
બોગ કરતાં ફેટલાએક ફીવસ થયા પછી શાવલી ગા કહે હે સ્વામી
હવે તો આપણે આપણા શહેરમાં જઈએ તો કીક એવું સાંભ-
ળી સદેવતે રાજા વીરમદે પાસે રજા માગી કે હવે અમને અ
મારે દેશ વિદાય કરો પછી રાજાએ તેમને દોડા હાથી પ્રમુખ કે
ટણુએક ધન આપી વિદાય કર્યાં તે વખત જાયક લાટ વિગરે
લોડા દાન લેવા સદેવત પાસે આવ્યા હતા તેઓ તરફ તરફના

(૧૦૮)

સાધયા તથા ઇયા અને નકા બોલી સદાતને ખુશી કરે છે.

સાધ્ય — જાજની કાળી રેખ, દાંતુમે બીગજે મેખ; દારેકુ
ધાઈહે; ચણી ગજની ચાણ, ગ્રગનેની ઝાણ માણ, કેસર ગુમાણ
લાણ કુમ પુજનેક આઈહે. અઠર જળ પેહેરે ચીર, નીલ જાતો
દીપ ની, એમી તો સ્વરૂપ રંભા રેમી આઈહે. કહતહે કનકસેન,
મોક્ષયા મોક્ષે બોલ, હમસે નહી બોલતે બી રામડી દુઝાઈહે.

છપે — ગંગાજી તરગકે પામ, વસે તો કુપકો નીર પીઓ ન
બીઓ. છશકે રૂદ ભગવાં વસ્યા તો ઓરકો નામ કીઓ નલાઓ.
કરમ સજ્જે સુપાત્ર મીલે તો કુપાત્રકુ દાન દીઓ ન દીઓ. કવી
ગગ કહે શાક અકબર, ગિંચ મળે તો નાચકો સંગ ડીઓ નકાઓ.

કુહો — સજ્જન તુમારે નેમસે, સદા હે કુશળ બેમ;

સજ્જન અમ પરવશ પડે, સદા તમારે પ્રેમ.

લુમ જાણો રીત વીસરી, મેરે મનનની ગમાર
રાત દીવસમાં સાંભરે, એક સપ્તે સો વાર.

દશ મુક્તક હું ભચ્યો, માણસ બોલ સુકાળ;
જાકે મીલે સુખ ઉત્તરે, તાકે પડ્યો દુકાળ.

પ્યાશ આહત નીરકુ, થાક્યા આહત છાંડ;
અમ આહત તુમ મીલનકુ, લંબી કરકર ખાંડ,
પાંખ દોય તો ઉડી મળુ, ઝગના રાખુ ધીર;
જેમ જેમ સજ્જન સાંભરે, તેમ તેમ વાગે તીર.

ધાતુ આહત વરસકુ, ખાલક આહત માય;
અમ આહત તુમ મીલનકુ, લંબી કરકર બાય.

પાંખ દોય તો ઉડી મળુ, પાંખ ગઈ સખ દુટ;
સજ્જન અમ પરવશ પડે, તુમ વત રાખો રૂઠ.

સજ્જન સજ્જન મેં કરે, સજ્જનકે મન ઓર;
ચિંક પડે એ પ્રીતમાં, એકચિત દો ઠોર.

અવેશ — ધરકે લંડા ગાંડમે, રહે તુમ જુગમાં તીમ,

(૧૦૯)

નીસગયા નીસરે નહી, કયા ફજર કયા શામ.

કયા ફજર કયા શામ, સાંધકી બડી તાપશી;

મુખસે મારૂ મેખ, ગાંડસે ઝરે લાબશી.

કહે દીન દરવેશ, સાંધશુ રેવે અકલ;

રહે નવ જુગમે નામ, ગાંડમે ધરદઉ લક્ષા.

છપા—કેશ દીયા શીર શોભકે, નેણ દીયા જુગ દેખનક;

ન દીએ કુચ બાન સુનાવત, નાક દીયા કુચ બાસનક.

હાથ દીએ કુચ હાનકે કારણ, પાંઉ દીઆ પંથ ચાસનક;

કપી ગંગ કહે સુંણ શાહ અકબર, પેટ દીયા પત ખાવનક.

લુખ કુસીન કરે અકુસીનર, લુખ ઘરો ઘર બીખ મગાવે;

નીચકી ચાકરી લુખ કરાવે, નીમળ વંશને મેસ લખાવે.

લુખ ભભાવે વિદેશ વિપદમાં, દીન દુખી સમતુલ્ય કહાવે;

કવિ ગંગ કહે લુખ સમુ નહી દુખ, પાપણાં લુખ બલસારાવે

જેગી થાં સીધી કહાં દર તાપસ, એહી હાંગ રખ માર કહોટા

પીર મુરદ મુસાફર જંગમ, સેખ વાહી મન માટતી ગોટી

જેગી બપ જપે નીરંતર, યાકી કીરતહે જમમાં મોટી.

સહોકો હિસ હાસ નીરંતર, રોટી બીના સખ ખાતહે ખોટી.

છપા—બંદા બોહોત ન કુસીએ, ખુદા ખમેગો નહી;

જનમ જર નવ કીજીએ, મરન લોકકે માંહી.

જે નર કરે ગુમાન, તે નર ખતા ખાવે;

કહે દીન દરવેશ, સમજ લે ગઈ પિગંદા;

ખુદા ખમેગો નહી, બહોત મત કુસીએ બંદા,

છપા—કળજુગ અધે રાજમાં, આયો અંધારો ધાર,

ચાર કરે કોટવાળક, ઉસટો હડે ચોર.

ઉસટો હડે ચોર, જોર કોટવાળ ન ચાલે;

શાખો છર વછર, લાંચ સઘ અન્ય બેલે;

(૧૧૦)

કહું દીન દરવેશ, ઘરમઠો રહે નહી પછાઓ.
ગરોબ માગ્યો જાત્રું, રાજ કગળુમઠો આપ્યો.
પવઇએકે શહેરમાં, પાતરે કરી દુકાન;
તેલ જલયા ગાંઠકા, કણુ ન પામી નાન.
કણુ ન પામી મન. પાતર દોલમે ખુશ રાઇ.
એ ભડકેશ શહેરમાં, નિરત અપતી ખેઇ;
કહે દીન દરવેશ, બેબ ભવઇયાકા.
તુ ના જામળ ના, મેઠેર પનઇયાકા.

હવે જો જાચક તથા ભાટ વિગરે જો - ડોઢ દાન લેવા આવ્યાહ
તા તે લોકોને ઉપર સમિત્રા છપા તથા દોડરા કુહા વિગરે સંભ
જાવી સદવતને ખુશી કીધા તેથી સદવતે તેમને ખુશ રૂપીયા
વિગરેનું દાન આપ્યું પછી પોતાના ઘરભાણી જવાને રથ આસતો
કીધા તેમાં એક રથમાં બે સ્ત્રીઓ અને સદવત ત્રણે બેઠાં અને
બીજા રથાર કાથી તથા ઘેડા વિગરે ઉપર બેઠા છે હવે ત્રીજે દી
વશે સદવત પોતાના અપના નગરની ભાગોતે આવીને પોતાના
બાપને સરવે હકીકત સાથે ખખર કાઢતી પછી રાજા થે ઠા ગુ
સે થઇને વિચારયું કે એકનો એકજ છોકરો છે માટે તેની ખુશામુ
જબ વગરું જોઇએ એમ ધારી સદવતને તથા તેની સ્ત્રીઓને
પોતાનાં મેઠેલે તેથી લાવ્યા અને સદવતની માતાએ પાંખીલી
ધા આ સરવે ફકીકત શાવલી ગાના બાપે જાણી ને સદવતને
શ્રી સ્ત્રીઓ સાથે સુખ ભોગવે છે.

એરાતે માફાદનજીએ પારતીને સદવત શાવલી ગાના નવ ભવક
હી સંભળાવ્યા પણ ઉપર સમિત્રી વાત કલપીત છે એમ સમજવું.

સમાપ્ત.

